

VOORWOORD DEEL VI

Hoewel 'Nederlandsch Nieuw-Guinea' een 'Trustgebied' van de UNO was, in beheer aan Nederland toevertrouwd, behandelen vele Ambtenaren het als een 'Kolonie'; zij 'regeerden' in dezelfde stijl als vóór 1940.

Degenen welke zich daarin niet voegden, of zelfs pleitten voor overdracht van Ned.N.G. aan de Republiek Indonesia werden verdacht van 'Landverraad' en dienovereenkomstig veracht en soms tegengewerkt.

Dat gold evenzeer voor de voorstanders van een 'Vrij Papua', dat zelfbesturend zou moeten zijn, zoals dit uitzicht was gesteld door Hare Majesteit Koningin Wilhelmina in 1941.

Zij waren bereid om samen te werken met de Nederlandse Overheid, om dit t.z.t. mogelijk te maken.

De tegenstanders: Ambtenaren, Kolonisten en de Politie practiseerden op eigen houtje 'Postcensuur'. Daar voor hadden zij geen machtiging van het Ministerie of het Gerechtshof in Den Haag ontvangen.

Toen één dezer 'Heren' in z'n domheid ook de post van de Bisschop van Hollandia inspecteerde, en dit ook de Tweede Kamer ter ore kwam, zond deze een Parlementaire Enquête Commissie onder leiding van de Heer Witsen-Elias. Die vond, dat niet alleen de brieven gecontroleerd werden, maar soms ook 'achter gehouden' en later in rechtsgedingen misbruikt. Ik weet dit, omdat het mij zelf overkomen is.

Het politieke klimaat verbeterde echter niet! Angst en vooroordelen roei je niet uit met verordeningen! De Tegenstanders werden alleen voorzichtiger.

De 'radicalen', welke onmiddellijke totale vrijheid eisten, bestonden grotendeels uit 'Drop-outs' van het voortgezet lager onderwijs en enkele opleidingen voor Subalterne functies.

Ná de overdracht aan de Republiek werden hun gelederen versterkt door een toevloed van aanhangers van 'Cargo Cults' in casu de Koreri- en Simson bewegingen, die geloofden in de wederkeer van hun Mythische voorouders. Volgens hun Sjamanen zouden zij in hun grote schepen alle kennis en alle schatten van de overheersers terugbrengen en de goede tijd zal aanbreken.

Beschrijven wat je beleefd hebt is een riskante bezigheid, éénsdeels om dat je eigen gevoelens niet zelden een rol spelen, maar eveneens die van de lezers waarmee je spreekt. De lezers moeten die zo min mogelijk opmerken. Dat lukt natuurlijk niet altijd, al zijn er enkelen geweest, die dit opgemerkt hebben en hun bevreemding daarover kenbaar hebben gemaakt.

Maar ook de gevoelens van de lezers, waarvan sommigen beslist niet met mijn politieke inzichten eens zijn, en de nabestaanden van degenen welke ons schade deden hebben recht op een zo groot mogelijke objectiviteit.

De posities welke wij bekleedden maakten 't noodzakelijk degenen, welke zich niet wilden inpassen in het gevoerde beleid te corrigeren, en bij halstarrig verzet te ontslaan. Want het beleid moet efficiënt zijn, alleen al vanwege de beperkte middelen.

Van de enkele keren, dat ik het beginsel: 'Genade voor Recht' liet gelden, heb ik nog jaren spijt gehad, gezien de schade die zij later ook elders hebben veroorzaakt. Ik moest echter omzichtig te werk gaan want er kwamen vele klachten bij de DZR wegens mijn -vermeende- hardheid. Hierover schrijvend blijf je verantwoordelijk voor de historiciteit van hetgeen je beschrijft. 1)

In dit laatste deel van mijn eigen 'Historie' viel het mij bijzonder moeilijk om de nagestreefde objectiviteit te betrachten. Degene welke dit hoofdstuk leest, dat de jaren 1960-1962 bestrijkt, zal dit wel begrijpen.

De moeilijkheden, die zich in de jaren 1953 en 1956 reeds aftekenden, culmineerden in het 1e halfjaar van 1961 en leidde tot onze gedwongen repatriëring.

- 1) N.B. N.R.C. ddo. 27 april 1995.
H.L.Wesseling 'De verantwoordelijkheid van de
Historicus'.

Mijns inziens geldt dit óók voor 'Autobiografen'.

De K.L.Poll-Stichting voor Onderwijs, Kunst en Wetenschap organiseert dit jaar een interessante serie lezingen over de verantwoordelijkheden van de beoefenaars van diverse beroepen: de arts, de journalist, de rechter, de technoloog en anderen. Uiteraard kan men in zo'n reeks niet alle beroepen behandelen. Voor een van de niet-besproken professies wil ik hier echter de aandacht vragen, namelijk voor de historicus.

Het beroep van historicus brengt vele verantwoordelijkheden met zich mee. Het is niet moeilijk hier voorbeelden van te geven. Zo werden de historici onlangs bijvoorbeeld opgeroepen, om niet te zegen gemobiliseerd, voor een nationaal debat over de dekolonisatie van Indonesië. Die discussie wordt onder historici echter al jarenlang gevoerd en de historici blijken zich van hun verantwoordelijkheid in deze dus zeer wel bewust te zijn.

De dekolonisatie is slechts een van de kwesties uit het recente verleden waarover door historici uitvoerig is gedebatteerd. Vaak hielden die kwesties verband met de Tweede Wereldoorlog. Menten, Aantjes en Weinreb waren spectaculaire voorbeelden van zulke kwesties. Historici speelden in al deze affaires een hoofdrol en namen grote verantwoordelijkheden op zich. Met name een historicus als L. de Jong aarzde niet zijn verantwoordelijkheid te nemen. Misschien kan men zelfs wel zeggen dat hij die opzocht. Hij genoot kennelijk van zijn rol van morele leidsman en ongenaakbare wachter bij de boom van kennis van goed en kwaad. In de zaak-Aantjes ging hij hierin wel erg ver, te ver naar mijn smaak. Natuurlijk was het niet onjuist dat De Jong de anti-evolutionaire bergredenaar met zijn ei-

genaardige gedrag in de oorlogsjaren en daarna confronteerde. De fout was dat het verschil tussen een historisch oordeel en een publieke veroordeling hier uit het oog werd verloren. Heel anders ging het toe bij het onderzoek in de kwesties Menten en Weinreb. Daar verrichtten gerenommeerde historici en juristen gedegen, zorgvuldig en langdurig onderzoek naar de precieze toedracht en presenteerden zij hun bevindingen op kalme en nuchtere wijze. Hun rapporten waren dan ook volstrekt overtuigend, maar ze kregen weinig aandacht omdat de conclusies niet spectaculair waren.

Nu waren dit allemaal incidenten die voortkwamen uit de actualiteit. De meeste historici hebben met dit soort zaken weinig te maken. Maar ook in meer algemene zin draagt de historicus een grote verantwoordelijkheid. Hij behoedt de erfenis van het verleden. Hij ontsluit dat verleden door bronnenpublicaties, beschrijft het in boeken en artikelen en presenteert er een beeld van aan het publiek. Hij onderwijst de jeugd en vormt daarmee het historisch bewustzijn en de historische inzichten, op grond waarvan mensen in hun verdere leven blijven handelen.

De Franse historicus Gabriel Hanotaux had een zeer verheven opvatting van de verantwoordelijkheid van de historicus. Hij was zijn carrière als een gewone beroepshistoricus begonnen met uitvoerig archiefonderzoek naar de Franse geschiedenis van de zeventiende eeuw en schreef daar geleerde studies over. Kort daarna kwam hij door toevallige omstandigheden in de politiek terecht. Dat duurde niet erg lang, maar na die tijd kon hij in puur historische arbeid geen bevrediging meer

De verantwoordelijkheid van de historicus

Door H.L. Wesseling

vinden. Hij beschouwde zijn vak steeds meer als een morele roeping. Het werk van de historicus was volgens hem van beslissend belang voor zijn land. Van de manier waarop hij het verleden presenteert, hangt het namelijk af of de zaken in de toekomst goed of fout zullen gaan. De historicus moet zijn volk leiden op de weg van het verleden naar de toekomst.

Dit is een opvatting die thans verouderd aandoet. Deze vorm van nationalis-

me en deze hoge toon zijn de hedendaagse historici vreemd. Maar er zijn nog steeds tal van historici die hun taak vooral zien als het dienen van een bepaalde zaak: de wereldvrede, de vrouwenemancipatie, de verheffing der gekleurde volken, of wat dan ook.

Men zou dit de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de historicus kunnen noemen. Het is stellig de meest bekende vorm van verantwoordelijkheid. Er zijn er echter meer. De Belgische historicus Jean Stengers onderscheidde in een interessante beschouwing over dit onderwerp zelfs vier soorten verantwoordelijkheid: de strafrechtelijke, de civielrechtelijke, de morele en de maatschappelijke. Dat een historicus zich strafrechtelijk moet verantwoorden komt zelden voor, behalve in totalitaire regimes. In de Sovjet-Unie bijvoorbeeld werden in 1930 en 1931 honderddertig historici op grond van hun geschriften gearresteerd. Tegenwoordig is het vooral in islamitische landen oppassen voor de historicus. In sommige Europese landen is overigens de ontkenning van de jodenvervolging een strafbaar feit. Het valt te begrijpen dat zo'n bepaling gemaakt is, maar men raakt hiermee al gauw op een hellend vlak. Moet de ontkenning van de misdaden van Stalin en Mao Zedong dan ook strafbaar worden gesteld? Zo nee, waarom niet? Civielrechtelijke verantwoordelijkheid bestaat in zoverre als men een historicus aansprakelijk kan stellen voor schade, toegebracht aan de reputatie of goede naam van iemand uit het verleden. Dit kan ver gaan. Stengers noemt het voorbeeld van de kleindochter van George Sand die schadevergoeding heeft geëist van de auteur van een boek over het lief-

desleven van haar grootmoeder. Tevergeefs overigens. Er bestaan meer van dergelijke gevallen.

Hiernaast is er de morele verantwoordelijkheid, de beroepsethiek van de historicus om zo te zeggen. Deze bestaat er volgens Stengers vooral in zich fatsoenlijk te gedragen: niet de vertrouwelijkheid schenden, personen respecteren, maar anderzijds ook weer niet bang zijn de waarheid te spreken uit angst voor onaangename reacties of problemen.

De meest bekende en volgens velen de meest belangrijke vorm van verantwoordelijkheid is echter degene waarmee wij begonnen, de sociale. Vroeger zag de historicus zijn werk vaak als een dienst aan het vaderland. De Leidse historicus P.J. Blok zei dat het schrijven van zijn grote *Geschiedenis van het Nederlandse volk* voor hem 'een waarlijk nationale opgave en een bron van onbeschrijfelijk genot' was geweest. Tegenwoordig zijn andere zaken in trek: de vrede, de mensenrechten, de Europese eenheid, de Derde wereld. Hier is niets op tegen. Het is nu eenmaal onvermijdelijk dat ook de historicus door de idealen die in een bepaalde tijd leven wordt geïnspireerd. Hij mag hierbij echter zijn belangrijkste verantwoordelijkheid niet uit het oog verliezen. Die bestaat niet uit het dienen van een bepaalde zaak, maar uit het in stand houden van oordeelsvermogen en kritische zin. In een wereld waarin de kritische zin voortdurend door slogans en simplificaties wordt bedreigd, is dat de belangrijkste taak van de historicus. Paradoxaal genoeg kan men dus zeggen dat juist de niet maatschappelijk geëngageerde historicus zich het meest bewust is van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid.

I n h o u d

	<u>Pagina</u>
XL De voorbereiding van de streekraad 23-3-'60 voor het centrum van de Vogelkop	478
XLI Laatste tournee door ons werkgebied	492
XLII Briefwisseling met de Zendingsraad en de Algemeen Schoolbeheerder	503
XLIII Notulen van de Doopsgezinde Zendingsraad op 12 april 1960	514
XLIV Verhuizing naar Ransiki	520
XLV Toestand in Ransiki	530
XLVI De Synode van de E.C.K in Manokwari	546
XLVII Herstructurering van de opleiding wegens de muiterij van leerlingen	561
XLVIII Het ontslag	576
XLIX De laatste brieven betreffende ons onslag	582
Zwanenzang	590

XL De Conferentie ter voorbereiding van een STREEKRAAD

Teminaboean, 23 april 1960.

A a n :
de Heer Marcus
Ds. te Teminaboean

Namens de Resident van West-Nieuw-Guinea heb ik de eer U uit te nodigen deel te nemen aan een conferentie, die gehouden zal worden te Ajamaroe van 9 t/m 11 mei a.s. onder leiding van de Resident.

Het doel van deze conferentie is om met elkaar van gedachten te wisselen over de toekomstige ontwikkeling van de Districten Ajamaroe, Aitinjo en Aifat en over de problemen, die daarmee samenhangen.

Zo zal er gesproken worden over de mogelijkheid van de oprichting van dorpsraden of een streekraad, over de economische ontwikkeling (landbouw, kopaltap) en over problemen als de k a i n t i m o r e.d.

De conferentie begint op 9 mei in de ochtend, zodat ik U moge verzoeken reeds op 8 mei in Ajamaroe te willen arriveren.

De Controleur van Teminaboean,

F.J.M. Cappetti.-

DEELNEMERSLIJST CONFERENTIE AJAMAROE 9 T/M 11 MEI 1960.

1. J. van Bodegom, Resident West Nieuw-Guinea.
2. F.J.M. Cappetti, Controleur van Teminaboean.
3. Ir. P. Hallewas, Hoofd Residentie Bosbeheersdienst te Manokwari.
4. Karstel, Bosarchitekt I te Teminaboean.
5. Th. Samuels, Bosopziener te Ajamaroe.
6. Ir. J. Prins, Hoofd Residentie Landbouwvoorlichtingsdienst te Manokwari.
7. F.J. Stucky, Landbouwambtenaar te Ajamaroe.
8. Ds. R.E.H. Marcus, voormalig Ressortschoolbeheerder der Doopsgezinde Zendingraad te Teminaboean.
9. Pastoor v.d. Grinten O.E.S.A. Waarnemend Ressortschoolbeheerder der R.K. Missie te Aiwassie.
10. J. Dam, Gouvernementsarts te Ajamaroe.

Overige deelnemers Binnenlands Bestuur.

11. H.A.M. v.d. Meer, Adm. Ambtenaar t/b te Ajamaroe.
12. M. Wambrouw, Districtshoofd van Ajamaroe.
13. S. Wanma, C.B.A. t/b te Ajamaroe.
14. F.J. Djopari, Districtshoofd van Aitinjo.
15. Cornelis Rosawer, Kantooroppasser te Aitinjo.
16. Z. Mano, Districtshoofd van Aifat te Foeog.
17. G. Sesa, Schrijver I en opzichter bij de wegaanleg.
18. D. Rosely, Bestuursassistent I en bedrijfsleider der Coöperatie 'Weta Nagin Brat' te Teminaboean.

Deelnemers district Ajamaroe.

19. Ds. Rumbiak, Evang. Christel.Kerk.
20. Hr. Watofa, onderwijzer te Kamboeaja.
21. Hr. Wanane, onderwijzer te Seja.
22. Abraham Kamboeaja, Radja van Kamboeaja.
23. Ruben Kamboeaja, afkomstig van Kamboeaja.
24. Karetsafom Naa, Wakil te Semoe II.
25. Soleiman Solossa, timmerman te Ajamaroe.
26. Janus Solossa, verkoper Gouvernementswinkel.
27. Salmon Isier, Wakil te Mefkadjim.
28. Marcus Solossa, Radja van Framoe-Mefkadjim.
29. Skolmanak Doeit, Dorpshoofd van Soroan.
30. Paulus Doeit, afkomstig van Soroan.
31. Pieter Karet, afkomstig van Karettoeboan.
32. Josias Karet, afkomstig van Karettoeboan.

Deelnemers district Aitinjo.

33. Hr. Tipawael, onderwijzer te Djitmau.
34. Hr. Doeit, onderwijzer te Djitmau.
35. Hr. Kapitanlaut, Schoolhoofd te Kamboefatim.
36. Simon Isier, dorpshoofd te Djitmau. RADJA.
37. Augustinus Bosawer, dorpshoofd van Sira.
38. Sem Antoh, dorpshoofd Erokwero.
39. Matthias Antoh, afkomstig van Erokwero.
40. Mozes Sanggek, afkomstig van Aitinjo.
41. Augustinus Asmoeroefte, afkomstig van Tehak.
42. Karel Kamboe, afkomstig van Djitmau.
43. Herman Baho, afkomstig van Kamro.
44. Zadrach Jumame, Wakil te Faan.
45. Karel Kamboe, afkomstig van Kamboefatim.

Deelnemers district Aifat.

46. Waisafo Tenau, dorpshoofd te Aiwassi.
47. Oebach Faty, dorpshoofd te Aiwassi.
48. Markus Kosamah, dorpshoofd te Aiwassi.
49. Seriëm Tehach, afkomstig van en dorpshoofd te Kostjuwer.
50. Sekat Saa, dorpshoofd te Kemoerkek.
51. M. Wafom, wakil te Kemoerkek.
52. Mattheus Tamunaitte, afkomstig van Foeog.
53. Bernardus Keitanan, dorpshoofd te Soesemoeoch.
54. Hr. Kapijau, onderwijzer te Kostjuwas.
55. Hr. Wamafma, onderwijzer te Kostjuwer.

Onderwerpen voor de Conferentie zoals zij door
Zijne Edele, de Resident van West Nieuw-Guinea zijn
vastgesteld voor de 9e-11e mei 1960.

Maandag, 9 mei

- Djam 7.30 Opening v/d Conferentie door Zijne Edele,
de Resident, die uitleg geeft over het doel
ervan. Onderling overleg.
- Djam 9.00 - 1 Inleiding over de vraagstukken, de Landbouw
betreffende de landbouwkundig Amb-
tenaar, Mhn.Stucky.
Onderling overleg.
- Djam 10.30 - PAUZE
- Djam 11.00 - Inleiding over de vraagstukken betreffende
het Boswezen door de Ambtenaar
Ir.Hallewas.
Onderling overleg.
- Djam 16.00 - Bezoek aan de proeftuinen v/d
Landbouw te Ajamaroe.

Dinsdag, 10 mei

- Djam 7.30 - 9.00 Inleiding betreffende de Gezondheidszorg
door Dokter J.Dam.
Onderling overleg.
- Djam 9.00 - 10.15 Inleiding betreffende het Onderwijs en de
Opvoeding door Ds.R.E.H.Marcus.
Onderling overleg.
Pauze.
- Djam 10.15 - 11.00 Inleiding over de mogelijkheid een (streek)
Raad te installeren, door Zijn
Edele de Resident.
Onderling overleg.
- P e r t u k a r a n p i k i r a n .
- Djam 20.00 - 22.00 Mal 's Avonds
an Vriendschappelijk samenzijn in het
gi schoolgebouw voor alle deelnemers a/d
ka Conferentie.

Woensdag, 11 mei

- Djam 7.30 - 9.00 : Onderling overleg over de mogelijkheid
een Raad te installeren.
Samenvatting van alle onderwerpen welke
besproken zijn.
- Djam 9.00 - 10.00 : PAUZE.
- Djam 10.00 - 10.30 : Voorstel een Commissie in te stellen
die een plan voor de ontwikke-
ling inde komende tijd, voor
deze streek.
- Djam 10.30 - 12.00 :
- Djam 12.00 : Sluiting van de Conferentie.

Mijn eigen aantekeningen.

9 Mei, 07.30 uur opent de Resident de Conferentie.

Hij begroet de aanwezigen en constateert, dat een aantal genodigden (uit Aitinyo) niet gekomen zijn. Hij schetst 1) de ontwikkeling van de laatste jaren, en geeft aandacht aan de vernieuwing, welke heeft plaats gehad ná de afscheiding v/d 'Kain Timur' in 1954; 2)

Enige tijd later werd er besloten een autoweg aan te leggen, waarvan inmiddels \pm 4 km gereed zou zijn. Wij moeten overleggen wat ons nú te doen staat. Het gaat om het lot van (toen) méér dan 27.000 mensen; mijns inziens is dit véél te laag geschat. De 'vooruitgang' (lees: modernisering) van de samenleving is echter slechts dan mogelijk, wanneer die het gevolg is van gezamenlijke planning en inspanning.

Het gaat dan om voeding, inkomen, ontwikkeling (Onderwijs en opvoeding) en goed bestuur. Dit zijn de onderwerpen van deze Conferentie!

De Resident wijst op verslagen v/d Tweede Kamer der Staten Generaal; haar doelstelling is zo spoedig mogelijk 'Zelfbestuur' te verwezenlijken. Dat mag niet meer in het tempo van de jaren '50.

De vrijheid moet rusten op een degelijk fundament, zowel economisch als cultureel. Zo niet, dan ontstaat er een chaos en valt de samenleving terug op een peil van vóór de bemoeienis door het Nederlandse bestuur.

09.00 INLEIDING over de situatie in de agrarische sector.

De kern v/h probleem is de onvoldoende vruchtbaarheid van de beschikbare gronden; ze is onvoldoende om de bevolking te voeden, nu er door de verbeterde gezondheidszorg méér kinderen in leven blijven. Voorts zijn er nog producten voor de verkoop nodig. Het is zelfs problematisch, of de beschikbare \pm 8.800 ha voldoende opbrengsten geeft voor de 'nú en hier' levenden.

Bij de huidige stand van landbouw (Neolitisch!) is 3) het niet goed mogelijk voldoende zetmeel, groente en vruchten, en eiwitten en vet te produceren. Neemt de bevolking nóg meer en meer toe, dan komt bij de armoede, die deze maatschappij kenmerkt óók nog constante ondervoeding.

R.E.H. Marcus.

De Resident geeft nog een samenvatting en zegt: een úitweg is er alleen in zuidelijke richting.

RUBEN KAMBUAYA en BERNARDUS geven een samenvatting in de streektaal (Mey Brat).

Daarna spreken Radja Abraham Kambuaya (Kawendake) en Radja SIMON ISIR. Een ruime meerderheid van de aanwezigen gaat accoord, te meer daar de door Radja Abraham genodigde hoofdmans van de clan HOMER accoord is met exploitatie 4) van de aangrenzende gronden in het zuiden door hun stamgenoten uit het 'Ayamaroe-bekken'.

ZAFNATH DUWIT, Guru te Djitmau, vraagt om Landbouwvoorlichting, opdat de thans gebruikelijke methoden verbeterd kunnen worden, liefst in verband met een landbouwschool.

HERMAN WAMAFWA, Guru, sluit zich hierbij aan.

De RESIDENT zegt toe, dat er in Waren een 3e Proeftuin zal worden aangelegd, bestemd voor 'Catch Crop'.

Gustaaf Sesa wil dat er jongens aangeworven worden -uit de 'bergdistricten' afkomstig- om in die proeftuin te werken.

De RESIDENT: Dit kan pas ten laste v/d Begroting 1964, indien men daarbij Loon eist, indien men die eis laat vallen, kan men, kan men veel eerder beginnen.

Z.TIPAWAEL, Schoolhoofd te Djitmau, zegt: 'In verband met het voorgaande, is het misschien beter dit met vrijwilligers te doen, en dan bij elk dorp. Dan zijn er geen moeilijkheden, noch met 'Grondrechten', noch met de 'Begroting'.

- 1) Waarschijnlijk RADJA MAFFA, die geen enkel belang ziet in welke verandering of modernisering; hij heeft 9 vrouwen!
- 2) Het betrof de vergadering op 3 mei 1954 waarbij Bruidsprijs geregeld werd. (Verslag op pg.219 v.)
- 3) Bij de aanleg van een nieuwe tuin wordt een stuk bos v/d gewenste grootte afgebrand. Door de groei v/d bevolking wordt de termijn voor herstel (\pm 12 jaar) niet meer 'haalbaar'.
- 4) Ten zuiden v/d meest zuidelijke bergrug is vruchtbaar land, dat zeer dun bevolkt is.
Radja ABRAHAM KAMBUAYA heeft reeds de houder van het recht op de gronden aldaar -Clanhoofd v/d Homer- opgeroepen voor overleg wat het gebruik van deze gronden betreft.

Ds.R.RUMBIK, Voorzitter v/d Classikale Synode wijt het mislukken v/d Landbouw a/d sacrale en adatrechtelijke methoden, die de oudere generatie blijft opleggen a/d jongeren. Het is de angst voor de wraak van de Voorouders, waardoor alle goede voornemens mislukken.
De Heren B.Pleging ir. en de inheemse vakman F.Kmurawak doen hun best, maar kunnen tegen de macht der ouden niet op.

10.30 - 11.00 PAUZE.

11.00 Inleiding van Ir.HALLEWAS over het vraagstuk v/d Bosexploitatie.

ONDERLING OVERLEG.

16.00 Bezoek a/d Proeftuinen onder leiding van Hr.F.J. Stucky m.g. en F.Kmurawak.

Toelichting op de bodemkundige gesteldheid der Bovenland- en B2-gronden in verband met een eventueel te introduceren gewas (overjarig) en de daarbij optredende problematiek.

Van de op het overzicht vermelde 23.275 ha ligt 15.000 ha in het B2-landschap en 8.275 ha in de landschappen C, D en G. Deze 8.275 ha liggen verspreid over de Bovenlandgronden en worden in hun totaal gebruikt voor het ladangen, het landbouwstelsel, dat de alhier wonende bevolking in staat stelt zijn voedselgewassen -merendeels knolgewassen- te verbouwen.

Deze Bovenlandgronden zijn door het constant branden ten behoeve van de voedselverbouw in een dermate slechte toestand geraakt, dat alleen met toepassing van streng doorgevoerde kultuurmaatregelen, als de toepassing van groenbemesters en braakligging, de structuur deze gronden verbeterd kan worden.

De Chemische toestand deze gronden is abominabel slecht. De voor de plant obligate voedingselementen zijn voor het merendeel uitgespoeld, doordat van een adsorptiecomplex in deze gronden -door het veelvuldig branden- geen sprake is) meer is. Vandaar het optreden van droogteverschijnselen en diverse gebreksverschijnselen in de diverse kultuurgewassen in de kultuurtuinen te Ajamaroe en Eway.

Gesteld dat door middel van een massale aanwending van groenbemesters -waaraan de medewerking der bevolking op zijn minst twijfelachtig mag heten- en waarvan de kosten hoog zullen zijn- als *Mimosa invisa*, *Crotalaria anagyroides*, *Crotalaria usaramoensis*, *Crotalaria striata*, *Indigofera hendecaphylla*, *Indigofera teysmandi*, *Tefrosia candida* en eventueel anderen, het niet-geoccupeerde areaal tot een versnelde regeneratie wordt gebracht, dan betekent dit, dat in het meest gunstige geval 20 - 25 % dezer gronden beplant kunnen worden met een overjarig gewas, neerkomend op 1650 - 2050 ha, welke verspreid liggen over het Bovenland.

Het gaat niet aan, om de gehele vlakte van Kamboeaja b.v. te beplanten met een overjarig gewas en de bevolking elders een ladangareaal te laten zoeken, gesteld dat zulk een areaal nog te vinden zou zijn. Het komt dus hierop neer, dat 20 - 25 % van elk geschikt bevonden areaal beplant kan worden met een overjarig gewas, waardoor deze arealen zeer verspreid komen te liggen, waardoor een efficiënte voorlichting met de huidige personeelsbezetting haast ondoenlijk is en waardoor een eventuele verwerkingsindustrie met vele moeilijkheden krijgt te kampen om maar enkele van de dan oprijzende problemen te noemen.

Het zal dan ook obligaat zijn om al deze deel-arealen te ontsluiten en wegen e.d. aan te leggen, om snel aanwezig te kunnen zijn en om de producten af te voeren.

- 1) De gemiddelde regen is meer dan 3½ meter per jaar; dat is voldoende voor Cocospalmen. Deze zijn door ons geïmporteerd met plantmateriaal van de kustdorpen.

Het verdient overweging of al deze moeiten en kosten op zullen wegen tegen de vrijkomende baten van 1650 - 2050 ha, waarvan de bodemgesteldheid slecht is en met allerlei middelen omgewerkt moet worden tot een bodem, waarop de plant zonder gebreksverschijnselen vertonend en enigermate gezond kan groeien, afgezien nog van het feit, hoe ze zal gaan produceren.

De B2-gronden zijn van een geheel andere origine (vide verslag van een bodemkundige verkenning in het Ajamaroe-gebied van de hand van Reynders en Razoux Schultz) dan de Bovenlandgronden en zijn niet zoals deze -door het snel terugkeren op dezelfde grond om een ladang aan te leggen, waarbij dan weer gebrand wordt- volkomen uitgeboerd. Juist daarentegen is op deze gronden een voor de tropen redelijk humusdek ontstaan en zal bij in standhouding hiervan -door bepaalde maatregelen- een cultuur ge-waarborgd zijn.

Worden dan deze gronden uitverkoren voor een directe economische aanpak, dan springen direct enige voordelen naar voren, te weten:

- 1.- De mogelijkheid tot vestiging van een gouvernements-kernonderneming.
- 2.- Geen moeilijkheden bij het toewijzen der gronden daar deze gronden niet geoccupeerd worden en hierop dus door bepaalde figuren en/of groepen geen aanspraken kunnen worden gemaakt.
- 3.- Transmigratie van bevolking van de Bovenlanden naar de B2-gronden zal plaats moeten vinden, waardoor de bevolkingsdruk op de Bovenlandgronden wordt verminderd.
- 4.- Van de B2-gronden kan op de voorhand worden gezegd, dat zij geschikt zijn voor de cacaokultuur hoewel plaatselijk voorzieningen moeten worden getroffen voor de drainage deze gronden.
- 5.- Het grote voordeel is echter, dat nu een aaneengesloten complex verkregen kan worden, waardoor voorlichting en controle en verwerking der producten zeer vergemakkelijkt worden en met minder kosten volstaan kan worden (b.v. aantrekking van extra personeel), waardoor meer rendabel gewerkt kan worden.

1) Dat is m.i. onjuist.

Ctr. Merkelijn wilde de Clans welke hij als eigenaar van deze grond registreerde 'Grondbelasting' opleggen in 1950.

In een 'zelf besturend landschap' is dit een onwettige ingreep! De Resident verbood het.

oooooooooooooooooooo

OVERZICHT VAN DE BRUIKBARE, GESCHATTE AREALEN LANDBOUWGRONDEN IN HET AJAMAROE-GEBIED

Accidentatie	Bodemdiepte	Bodemcomplex	Aantal ha's per landschap	Aantal ha's geschikt voor landbouw (geschat)	Ligging	Bijzonderheden
B. Onversneden	medium	B2	33.000	15.000	Waigo-Mos en ten Z.O. van Mos	
C. Medium	medium	C3	1.600	480	Wehali-Saoef	
Verspreid	medium	C3	2.560	870	1. Sembaroe	
			- 600 (1)		2. Z.O. Saoef	
			- 240 (B2)			
			- 120 (B2)			
D. Medium	medium	D4	450	135	Z.O. Kamboeajavlakte	
Verspreid	diep	D4	2.400	<u>1.200</u>	<u>Kamboeajavlakte</u>	
Medium	medium	D6	800	240	Jokwer-Kamboeaja-Kamboeskato	
Verspreid	medium	D5 en D6	4.600	<u>2.300</u>	Ajamaroe-Jokwer-Kamboeaja-Djitmao-Fan	
G. Medium	medium	G6	1.800	540	Kofait-Fatase-Eway-Awit	
Medium	diep	G6	500	150	N. van Sira	
Verspreid	medium	G6	1.650	825	Kamboefatam-Eway	
Medium	medium	G9	1.950	585	W. en omgeving Tehach	
Verspreid	medium	G9	1.900	950	N.W. Aitinjomeer N.O. Sira-W. Aitinjomeer, halverwege Fatase-Tehach	

Totaal: 23.275 ha.
 waarvan 15.000 ha in B2
 en dus 8.275 ha in het Bovenland.

Z.TIPAWAEL vraagt om subsidie voor de tot dusver ongesubsidieerde scholen.

GUSTAF SESA merkt op dat pas in 1947 en 1948 enkele gesubsidieerde scholen zijn gesticht (Tekhach, Mefkhadjim en in 1949 Susemuch)

M.KAPITANLAUT wil de subsidie beperken tot scholen met ten minste 20 leerlingen; er zijn scholen met veel meer leerlingen welke nog geen subsidie hebben!

H.WAMAFMA bepleit een verbod voor Adat-regels, welke de vooruitgang belemmeren.

RUBEN KAMBUAYA bepleit subsidie voor Seta waar (zijn vriend) KARETSAFOM NAU machthebber is. De RESIDENT zegt, dat Seta geen recht van spreken heeft, daar zij overal tegen zijn.

ZAFNATH DUWIT pleit voor subsidie t.b.v. woningen voor erkende onderwijzers.

CORNELIS BOSAWER, vraagt maatregelen tegen ouders, die hun kinderen beletten naar school te gaan.

Guru KAPIDJAU (R.K.) van Kostjuas klaagt over belemmeringen, omdat de oude Adat nog bestaat en pleit voor wettelijke maatregelen ten behoeve van alle diensten.

De RESIDENT merkt op, dat niemand gesproken heeft over onderwijs dat bóven de Dorpsscholen uitgaat. Hij vergelijkt de bevolking v/d ARFAK-regio met de MEY-BRAT. Het onderwijs moet niet gericht zijn op de Dorpsscholen, maar op het voortgezet onderwijs en de hogere opleidingen; er gaat te veel energie in zitten om alle Dorpen van scholen te voorzien.

Scholen zijn kostbaar; zij moeten betaald worden door werk of producten!

- 5) Heeft 'Zijne Edele' mijn nota gelezen?
Voortgezet onderwijs zonder voorafgaand Dorpsonderwijs kweekt een elite, die geen wortels zal hebben in de Bevolking. Er zijn vele voorbeelden van, in mislukte Ontwikkelings hulp!

N.B. Koeien met gouden horens kunnen wij wel beloven, maar laten wij éérs voldoen aan redelijke verlangens v/d bevolking. Vóór verdere opbouw zijn nodig een 2e JVVS en dito MVVS, zodat wij geen schoolkinderen naar andere Ressorren moeten sturen, waar men veel te weinig leerlingen heeft.

Voorts hebben wij een Onderwijzersopleiding nodig, want wij krijgen slechts 5-10 jonge onderwijzers 'toebedeeld' per jaar, terwijl wij in afzienbare tijd 15-20 ouderen moeten pensioneren.

	ONDERLING OVERLEG
10.15 - 11.00	PAUZE
11.00 - 12.00	Inleiding over de mogelijkheid v/d instelling van een Streekraad door 'Zijne Edele' de RESIDENT.
	ONDERLING OVERLEG
20.00 - 22.00	's Avonds een vriendschappelijk samenzijn in het Schoolgebouw.

10 mei.

07.30 Inleiding over gezondheidszorg door Dokter J.Dam.

09.00 Inleiding over Onderwijs en opvoeding door Ds.
R.E.H.MARCUS.

ONDERLING OVERLEG.

PAUZE

10.15 Inleiding over de mogelijkheid een Streekraad te installeren door Zijne Edele, de RESIDENT.

11.00 - 12.00 ONDERLING OVERLEG.

20.00 - 22.00 Vriendschappelijk samenzijn in het schoolgebouw voor alle deelnemers a/d Conferentie.

11 mei. 07.30 - 09.00 Samenvatting v/d Resident van alle onderwerpen welke besproken zijn.

09.00 - 10.00

11 mei.

07.30 - 09.00 ONDERLING OVERLEG.

09.00 - 10.00 Samenvatting van alle behandelde

10.00 - 10.30 PAUZE. onderwerpen.

10.30 - 12.00 Voorstel een Commissie in te stellen welke een ontwikkelings-plan moet opstellen voor de komende jaren

12.00 SLUITING v/d CONFERENTIE.

's Avonds organiseren vrienden en medewerkers een afscheidsfeest voor ons. Met het éérstvolgende vliegtuig zullen wij naar Manokwari vliegen, van waaruit wij naar onze nieuwe bestemming zullen worden vervoerd.

RADJA SIMON ISIR: U heeft ons telkens vermaand om het onderwijs en de scholen te behartigen. Wij vonden dat wel eens vervelend.

Nú weten wij waartoe het heeft geleid: vrijwel alle Adat-Dorpshoofden van de Dorpen, waar U scholen heeft geplaatst hebben de gesprekken en voordrachten kunnen volgen. Waar de Missie werkt is dit niet het geval. Wij danken U.

N.B. Notulen van deze vergaderingen heb ik nooit ontvangen. Misschien heeft Col.K. ze wel gekregen; hij stuurde mijn tekst m.b.t. de uitbouw v/h Onderwijs naar de Alg.Schoolbeheerder.

SCHOOLBEHEERDER DOOPSGEZINDE ZENDINGSRAAD.

Betreft: Uitbouw v/h Onderwijs.

Aan A.S.B.-Z.N.H.K.
Hollandia

Met het in uw ontwerp voorgestelde kunnen wij ons 1) hier wel verenigen. De opening van een O.D.O. kan echter zeker niet in 1959 plaats vinden, daar de wegaanleg nog niet ver genoeg gevorderd is. Datzelfde geldt dus ook voor de JVVS. U stelt deze voor, voor 1960, een éérdere termijn is ook niet mogelijk.

Wij hebben voor ons zelf hier nagegaan wat er nodig zal, zijn om alles vlot te laten verlopen.

A. O.D.O. om deze behoorlijk te laten functioneren zal het nodig zijn om een aantal scholen te doen subsidiëren in de omgeving van de plaats waar de O.D.O. zou komen. O.i. kan dit slechts in Kambuaja, of vlak bij dit dorp. Om dezelfde reden zou ook een 2e JVVS daar moeten komen en eveneens een MVVS.

Je kan het 't europese personeel niet aan doen om ergens geïsoleerd te zitten. Op deze wijze komen de scholen langs de autoweg te liggen in een gebied waar de medewerking van de bevolking verzekerd mag heten. Er zal gezocht moeten worden naar een goed terrein met voldoende water, terwijl de MVVS liefst niet dichters dan 500 meter van de andere twee scholen verwijderd moet zijn.

Een bezwaar is dat het ziekenhuis op ongeveer 10 km afstand ligt. Dat zou een reden kunnen zijn om de MVVS en de JVVS in Mefkhadjim te doen opzetten. De medewerking van de bevolking daar is echter een open vraag. De ervaringen zijn niet best.

Vanwege de mogelijke leerscholen verdient Kambuaja echter de voorkeur voor de O.D.O.

B. J.V.V.S. Deze zou dus desnoods in Mefkhadjim of ook in Djitmau kunnen. In Djitmau is het ziekenhuis nog verder weg en het ligt voorlopig niet aan de autoweg. Halverwege Kambuaja en Mefkhadjim is ook een goede mogelijkheid in het dorp Jokwer. Het ziekenhuis is dan 4½ km weg, de O.D.O. 5½ km.

C. MVVS. 1964 in een plaats, welke dan om de één of andere reden de voorkeur verdient. Toch verdient het aanbeveling om de 3 complexen niet te ver uit elkaar te bouwen, omdat de leerkrachten toch ook onderling contact nodig hebben vooral in de eerste jaren, welke voor nieuwelingen bijzonder moeilijk zullen zijn.

D. Dorpsscholen. Momenteel heeft de D.Z.R. 62 dorpsscholen welke voor subsidie in aanmerking komen, welke echter pas 164 klassen tellen en waarvan de hogere klassen nog slecht bezet zijn. Dit betreft vooral de scholen, welke in de jaren 54-56 na afschaffing van de Kain Timur als verplichte bruidsschat zijn opgericht op verzoek van de bevolking. Wij schatten zeker niet te hoog, als wij het aantal leerlingen over enkele jaren op 4000 stellen op deze onge-subsidieerde scholen. Daarbij is de bevolkingsaanwas nog niet in rekening gebracht.

Ook is er voor vele scholen een numerus clausus, omdat wij anders nooit aan nieuwe scholen toekomen.

Een voorzichtige raming voor de eerstvolgende jaren, (1959-67) waarbij de numerus clausus nog een rol moet spelen, voorziet in een uitbouw van het gesubsidieerde onderwijs tot 70 scholen, waarvan dan 38 dorpsscholen A en 32 dorpsscholen B zijn. Het leerlingen aantal, rekening houdende met de numerus clausus bij de toelating, zal dan ongeveer 7.300 kunnen bedragen.

Dat betekent echter niet, dat dan alle kinderen onderwijs kunnen genieten en dat alle dorpen, welke er voor in aanmerking komen, een gesubsidieerde school hebben. Er zijn dan tenminste 35 scholen, welke dan nog geen subsidie genieten.

Als er in de Ajamaroestreek een O.D.O. komt en wij, ter voorbereiding van de uitbouw in 1959:22, 1960:24, 1961:24, 1962:24, 1963:24 onderwijzers kunnen krijgen, dan is het bovenstaande te verwezenlijken, vooropgesteld, dat de 'slijtage' niet meer dan 5 % zal zijn, een percentage, dat wij bereikten met de hier te werk gestelde Dorpsonderwijzers, daarbij inbegrepen de Heer Rumbiak, welke gedetacheerd werd aan de Theologische School.

Het zal dan echter nodig zijn, dat er in 1959 een bezoldigde schoolbeheerder komt. De dubbele taak wordt mij te zwaar.

Het tourneren is dringend nodig. Er zijn per jaar, wil de inspectie effectief gebeuren (vide uw uitleg van de L.O.S.O.) 150 inspectiedagen nodig en dan nog eens ten naaste bij 90 tourneedagen voor de nu bestaande gesubsidieerde scholen. Elke uitbreiding, en uitbreiding is noodzakelijk om de O.D.O. te laten draaien en een ruime selectie te behouden voor de tweede JVVS (1:6 van de jongens die een derde klas doorlopen hebben) betekent een toename van 8 dagen op het jaarlijkse tourneeschema.

Dan heeft de administrateur nog ruim voldoende werk en alleen al het regelen van de nieuwbouw zal een ruime hulp bij het tourneerwerk eisen van tournerende predikanten, doordat zij een deel van de inspecties op zich nemen, waardoor de Schoolbeheerder zelf meer tijd vrij heeft om de bouw te regelen.

De formatie wordt dan:

	R.S.B.	Admin.	Klerk	Europ.	D.S.H.	D.S.R.	D.O.
'58 vac.		1	1	15		35	41
'59 1		1	1	4		25	23
'60 1		1	2	8	6	33	57
'61 1		1	2	10	6	37	72
'62 1		1	2	12	10	41	84
'63 1		2	2	12	10	48	95
'64 1		2	2	13	17	46	119
'65 2 *		2	2	14	24	44	123
'66 2		2	2	15	30	38	142
'67 2		2	3	15	38	32	157

* Daar de kans bestaat dat het ressort te groot wordt, is de mogelijkheid open gelaten het te splitsen in een binnenland en een kust-ressort.

Een andere mogelijkheid is een tournerende beheerder, welke als inspectie optreedt en een administratieve kracht extra.

Financieel is één en ander niet ongunstig. Zelf indien de subsidie voor administratiekosten niet méér dan 7 % bedraagt. Door de snelle toename van het aantal werkkrachten zal het bedrag aan salarissen hetwelk nu reeds de 14.000,-- per maand schommelt, geleidelijk toenomen. In 1966 zal het de grens van 40.000,-- per maand zeker overschrijden, hetgeen dan een subsidie voor administratie met zich mee brengt van bijna f 3.000,-- per maand, alleen al voor salarissen.

Gaarne zou ik van U vernemen of U een mogelijkheid ziet, om ons van 1959 - 1963 te voorzien van 24 onderwijzers per jaar. Zo niet, dan zal de uitbouw vertraagd moeten worden en daarvoor een nieuw schema opgesteld moeten worden. Daar één en ander ook grote consequenties voor de kerkelijke financiën met zich meebrengt, reeds in het komende begrotingsjaar, verzoek ik U ten spoedigste om antwoord.

Wij hebben ons grote offers en moeite getroost om dit bestaande onderwijsapparaat op te bouwen en zouden graag de consolidering er van zien.

Van de zijde van het Gouvernement zal er niet te veel bezwaar komen. De uitbouw van het onderwijs past in het beleid op landbouwgebied. Een L.P.C. zou in Mefkhadjim kunnen komen. Animo zal er genoeg zijn.

De A.Scholen werden in de eerste jaren hoofzakelijk in het gebied geprojecteerd, waar cocos aangeplant wordt, om tot een copraproductie te komen. Het betreft dorpen met een laag gemiddeld intelligentie peil bij de schoolkinderen, voor die dus de 4e klas een beroepsscholing zou kunnen volgen.

Eventueel zal er een object moeten vervallen, als de plannen van de dienst Boswezen inderdaad door gaan en men een groot complex copal gaat opplanten. In dat geval zal er een geheel nieuw dorp ontstaan en zal men daar voorzieningen voor moeten treffen.

cc: D.Z.R.

De gemachtigde voor de D.Z.R.

XLI

2/1 De Secret.v/d DZR deelt mij mee dat het Dag.Best. geen bezwaar heeft tegen het verzoek van de Alg.Synode, verwoord door haar voorzitter Ds.Rumainum en Ds.Kamma, inhoudende dat ik Docent wordt aan de Evangelistenopleiding in Ransiki.

Het DB v/d DZR eist echter een door Oegstgeest aangestelde Administrateur voor het Schoolbeheer in Teminabuan, daar Col.K. niet in staat is zowel het secretariaat van de Ressortsynode als ook het Schoolbeheer naar behoren uit te oefenen.

4/1 De voorzitter v/d DZR, Dokter Hertstein meent, dat wij al veel bereikt hebben; hij acht het echter niet mogelijk om binnen één generatie een 'westers' niveau te bereiken.

11/1 Uit een brief aan mijn moeder.

...als gewoonlijk logeer ik bij mijn Col. in Sorong. Het is een fijn gezin, dat leeft op een 'ouderwets' hoog cultureel peil. Zij steken uit boven een doorsnee europeaan die hier werkt, die wel een Acad.Opleiding heeft, maar vaak een manco, wat algemene ontwikkeling betreft.

Je kunt de meest wonderlijke stellingen op sociaal of politiek horen verdedigen, maar met een ernstig gebrek aan feiten kennis en een verwarde bewijsvoering, die op axiomata en soms op vooroordelen, maar niet op wetenschappelijk onderzoek berust.

Ons tournee door het Oostelijke gebied van de bergen tot aan de moerassen a/d kust is prima verlopen. In een bootje zijn wij de Kamoendan afgezakt vanaf Fuog, een aparte belevenis op deze snelstromende rivier. Het wemelt er van vis en de Sagobossen leveren verse groenten en soms wild en gevogelte.

Judith zorgde voor de was en de menage en kleine Mientje genoot zichtbaar van alles wat zij zag en beleefde.

Op de terugreis naar Inanwatan werd de lucht verpest door het cadaver van een gestrande Vinvis van reusachtige afmeting.

Lopend langs het strand, 10 km verderop, haalde onze gids een aantal grote krabben uit het zand; dat was een tractatie!

Er bestaat een gereede kans dat wij ànder werk krijgen. Dat zou ik wel prettig vinden. Het werk, dat wij beiden hebben opgezet, moet nu door jongere mensen worden voortgezet. Die doen het waarschijnlijk niet altijd zoals wij ons dit wensen. Dat geldt vooral voor Europeanen; voor velen is het moeilijk zich los te maken van 'westerse' denkpatronen en dan is het moeilijk deze mensen hier 'van binnenuit' te begrijpen.

Op Adri Blonk na hebben alle Europeanen, die in Teminabuan werken, géén kans gezien om wezenlijk contact te krijgen met de bevolking. Na onze verhuizing naar Fatasé liet men haar merken dat zij 'persona non grata' was.

Daarbij gaat het niet om 'moraal', maar om de meest dwaze dingen, zoals het lopen op blote voeten of het slapen zonder pyama! Doe je dat, dan ben je 'afgezakt' naar het peil van een 'inlander'. Mijns inziens worden veel moeilijkheden veroorzaakt door een erbarmelijk peil van het culturele niveau van menige ambtenaar en de meeste onderwijzers, dat erg laag is. Juist de 'geestelijk arme' klampt zich vast aan overgeleverde conventies, welke zij door diezelfde armoede niet door nieuwe normen kan vervangen.

Nederlandse Hervormde Kerk

RAAD VOOR DE ZENDING
Leidsestraatweg 11, Oegstgeest
Postbus 12
No. : 288
Ref.

OEGSTGEEST, 13 januari 1960.

De Weleerwaarde Heer
Ds. H. Marcus
TEMINABUAN
Nieuw-Guinea.

Beste Marcus,

Tot op heden heb ik je brief d.d. 29 september 1959 nog niet rechtstreeks beantwoord. Ik bied je daarvoor mijn excuses aan. Uit een ontvangen afschrift van ons schrijven no. 7160 d.d. 24 oktober aan het ASB heb je echter wel reeds begrepen dat wij niet kunnen voldoen aan je verzoek om de volle f 6.846,52 voor het door jou gebouwde huis ter beschikking te stellen. We konden zelfs geen f 5.000,-- geven. Vermoedelijk heb je van Ds. Koopmans ook wel gehoord dat wij momenteel heel weinig voor het ressort Teminabuan kunnen doen, daar wij nu reeds f 90.000,-- per jaar moeten bijpassen bij het schoolbeheer, en wanneer het ASB meer geld ter beschikking zou stellen aan de RSB te Teminabuan zou dit een verhoging van onze bijdrage betekenen.

Van de Doopsgezinde Zendingsraad zal je ondertussen al wel gehoord hebben, dat wij er wel mee bezig zijn om het ressort te helpen. De mogelijkheid hiertoe zal zeker ook afhankelijk zijn van het feit of de beheerssubsidie verhoogt zal worden.

Heb je van de ASB al bericht ontvangen dat er voor het huis wel een huurvergoeding gegeven kan worden? Wij hebben n.l. geadviseerd dit te doen, zoals je zelf ook hebt kunnen lezen uit bovengenoemde brief No. 7160.

Met hartelijke groeten,

je

(Dr. G.P.H. Locher.)

In de Notulen v/d DZR ddo. 12 jan. lees ik:
De T.O.B. Kwestie wordt besproken. Br.K-B. brengt verslag uit van een bespreking van deze kwestie op 28.12.1959.

De Secret. heeft aan Ds.Marcus geschreven over het verzoek van Ds.Rumainum, inzake overplaatsing naar Ransiki, waar hij belast zal worden met de opleiding van jonge evangelisten. Wanneer Ds.Marcus zijn instemming betuigt met dit voorstel, zal dit plan verwezenlijkt kunnen worden. De band met br.Marcus zal ik elk geval niet verbroken worden. Een deel van zijn salaris zal ons in de vorm van een subsidie door Oegstgeest worden vergoed.

Brief van Dr.G.P.H.Locher ddo. 13 januari '60.

Uit een ontvangen afschrift van ons schrijven no.7160 d.d. 4 oktober aan het ASB heb je wel reeds begrepen dat wij niet kunnen voldoen aan je verzoek om de vólle f 6.846,52 voor het door jou gebouwde huis ter beschikking te stellen. We konden zelfs geen f 5.000,-- geven. Vermoedelijk heb je van Ds.K. ook wel gehoord, dat wij momenteel heel weinig voor het Ressort Teminabuan kunnen doen 1) daar wij nu reeds per jaar f 90.000,-- moeten bijpassen bij het schoolbeheer, en wanneer het ASB meer geld ter beschikking zou stellen aan de RSB te Teminabuan zou dit een verhoging van onze bijdrage betekenen.

N.B. Waarvoor dan de 7 % op de totale subsidie voor grootste en volkrijkste ressort met de mééste scholen en volkrijkste Ressort van West-Nieuw Guinea, met twee Vervolgscholen, die géén bezoldigde Administrateur hebben?

1) die subsidie voor Teminabuan levert het A.S.B.
± f 250.000,-- op!

Teminabuan, 20.01.'60.
Betreft: T.O.B.

De Weled.Gestr. Heer C.M.Roggeveen
Noolseweg 14a
Blaricum

Zeer geachte broeder Roggeveen,

Uw vraag betreffende de T.O.B. heb ik gemeend apart te moeten beantwoorden. Voor zoverre dit mogelijk is, is het een particuliere aangelegenheid. Immers ik heb nooit uit naam van de D.Z.R. of uit hoofde van mijn ambtelijke functie deze zaak geantameerd. Dit moet even voorop staan, u kunt het beschouwen als een particuliere liefhebberij, een vrije tijdsbesteding.

Dat ik dit zo stel is het gevolg van de onaangename houding, welke enkele zendingsarbeiders hier menen te moeten aannemen tegen mijn vrouw en mij. Hoewel zij van de interne gang van zaken niet meer afweten, dan wat er door roddelpraatjes rondgaat.

Eerst uw vraag: Alle -niet alleen papuse maar ook de europese- aandeelhouders zijn uitbetaald. Zij hebben hun volle inleg terug gekregen, hetgeen meestal een deel van de winst van de coöperatie was.

Met name het B.B. stelt dat de gebouwen eigendom van de bevolking zijn terwijl ze juridisch eigendom zijn van de N.V. T.O.B. als opvolgster van de coöperatie. Deze vertegenwoordigen een aanzienlijke waarde en zouden een belangrijk deel van de restschuld aan de NIGIMIJ kunnen dekken. Binnenkort wordt dit uitgezocht door de Landrechter.

Teminabuan, 20.01.1960

Zeer geachte broeder Hertstein,

Ik was in mijn schik met uw brief. Het 'roze' in het verslag werd veroorzaakt doordat Inanwatan geen wit doorslag papier had en mijn tournee-voorraad uitgeput was. Binnenkort komt het jaarverslag ook. Eigenlijk zou ik het willen stencillen en u allen per zeepost een exemplaar toezenden. Misschien kan Jan Matthijssen ook één en ander verzorgen. Het lijkt mij van belang, dat alle bestuursleden zulke stukken krijgen. Het lijkt mij van belang, dat alle bestuursleden zulke stukken krijgen.

De tijd belet mij om nu op uw brief in te gaan op de verschillende onderwerpen. De post heb ik gisteren pas gekregen en vandaag om 10.00 uur is al weer postsluiting. Ik had dus net tijd om de belangrijkste dingen te bespreken met de col. Rumbiak en Koopmans en op de brief van br. Roggeveen in te gaan. Ik doe er voor u een afschrift bij, omdat u er ook naar vraagt. Al hoewel ik niets heb gedaan, dat niet door de beugel kan, word ik hier door allen, die onder invloed van het BB staan behandeld alsof ik een schurk ben. Men beseft niet, dat ik al lang achter slot en grendel zou zitten, als er ook maar iets laakbaars was geweest.

Gelukkig komen coll. Locher en Richters binnenkort. Het is geloof ik wel nodig dat er eens gepraat wordt. Ook Adri Blonk heeft het moeilijk. Daaruit blijkt al dat de kern van het geschil ergens anders ligt.

Teminabuan is inderdaad een 'gat'; er is een HPB (Ctr 1) een paar man Politie (I.v.P. en lager), een paar niet Acad. ambtenaren van Boswezen en Waterstaat, allen op één na R.K. of heiden. De huisvesting bestaat uit betonnen dozen met afmetingen waar in 'India' het inheemse personeel genoeg mee moet nemen: (40-90 m²) vloeroppervlak. Er is geen waterleiding en electrisch licht; wel 2 Chinese winkels. (Nà de liquidatie v/d Coöperatie T.O.B. door het HPB).

Het gebrek aan evenementen, gepaard aan een overmaat van eerzucht resulteert bij niet weinigen in geroddel, gekanker en dus ruzies. U kent dit waarschijnlijk wel; het zal niet veel anders zijn geweest op afgelegen posten in Indonesië, wanneer een plukje van ± 20 'Nederlandsch-taligen' in allerlei kleurschakeringen in elkaars nabijheid moet leven en werken, zonder ontspanning meestal, en vaak zonder geestelijke reserves om zèlf ontspanning te vinden met behulp van goede boeken of goede muziek.

Ondanks dit gebrek wordt er toch veel gepresteerd. Daar alleen de 'sterken' dit jarenlang volhouden, zijn er meestal wel een paar stijfkoppen bij, men respecteert elkaar, maar heeft dan ook vaak ruzie.

Uit de mij ter beschikking staande literatuur (40 m lang op ijzerhouten balken van 4 m lengte) zijn er genoeg in andere koloniën in Azië, Amerika en Australië, die parallelle verschijnselen documenteren.

Inderdaad gaat ons pad 'vaak niet over rozen'. Goede bedoelingen worden vaak niet onderkend of bewust ontkent en soms verkeerd doorgegeven; jalouzie maakt dan misbruik van gegevens en schreeuwt 'Hoera' als iets mislukt bij een mens, welke men als 'concurrent' beschouwt.

Dit maakt de samenleving hier hard! En dat heeft een positieve uitwerking: je houdt géén illusies meer over wat betreft de 'natuurlijke goedheid' van het genus mens. En alle hoop richt zich dan op God en zijn ontferming; je wordt nuchter, en dat is in dit werk een hoogst noodzakelijke houding.

Het is kenmerkend voor kleine -geïsoleerde- groepen in Engelse of Nederlandse koloniën, dat men verschillen inzicht of benadering van de inheemse bevolking, niet oplost in een persoonlijk gesprek of een 'groepsdiscussie'. Deze verschillen worden dan op het persoonlijke vlak oorzaak van twist, en soms laster en niet zelden haat.

Reeds in het begin van dit jaar kregen wij bericht van mej. Blonk over de onaangename wijze waarop zij door haar Col. werd bejegend.

Ook signaleerde zij de houding van dezelfde mensen tegenover ons en hun berichten over de T.O.B., waarvan zij geen kennis hadden daar zij nooit lid waren geweest van de Coöperatie of de N.V.

Die gesignaleerde onaangename houding treft vrijwel overall diegenen, welke solidair zijn met de bevolking, waarbij zij het eigen belang achterstelt bij het belang van degenen, welke aan hun zorg zijn toevertrouwd.

Dat is geen nieuw verschijnsel, er zijn legio voorbeelden te vinden in de oudere Nederlandse en Engelse literatuur!

Eenzelfde lot treft diegene die met een Papua trouwt, om 't even of het een Ambonees of een Nederlander is. Solidariteit met een ander volk of ras wordt ervaren als verraad aan de eigen groep waarin men geboren is.

Er zijn legio voorbeelden te vinden in de Engelse en Nederlandse literatuur.

In de loop der jaren van ons verblijf hier hebben wij dit méér dan eens kunnen observeren bij mensen van velerlei afkomst. Indien u van mening bent dat het in Nieuw-Guinea heel anders is dan op Java, dan is dit slechts gedeeltelijk waar. Evenals op Java lopen allen die 't recht hebben een uniform te dragen zo veel mogelijk in uniform. Zij voelen zich 'verheven' boven de burgerij, en veruit superieur boven de 'Inlander', om het even of het een Adathoofd betreft of een agnaat van een geslacht, dat door de Sultan van Ternate de titel 'Raja' draagt.

Evenals in N.O.I. heeft men hier een perfectionistisch bestuurs apparaat opgezet, vaak bemand door oudgedienden die hun pensioenjaren moeten volmaken. Niet zelden betreft het mensen die 'niets geleerd en niets vergeten hebben', net als de 'ci-devant' Adel in Frankrijk na de Restauratie van de Bourbons, die alles wilden voortzetten op de oude voet.

De 'censuur-affaire', zoals die uitgezocht is door de Commissie WITSEN-ELIAS op last v/d Tweede Kamer' is er een sprekend voorbeeld van.

Natuurlijk is er wel degelijk verschil, er is praktisch nog geen sprake van een economische ontwikkeling: wij leven van import en de belastingbetaler moet alles zelf financieren waarbij alleen de Importeur, die een monopolie heeft, profiteert.

Het resultaat is, dat van de gelden welke Nederland voteert het grootste deel gebruikt wordt voor salarissen van Ambtenaren en hun woningen; met andere woorden: het geld vloeit terug naar Nederland als spaargeld (in het gunstigste geval) of komt terecht in Singapore, Hongkong of de USA en slechts zelden in Nederland.

Leerzaam zijn in deze de Rapporten, welke Nederland moet inleveren bij de UNO, omdat Nederland slechts Mandataris is. Als 'Diensthoofd' van het gesubs. onderwijs kreeg ik zo lang ik Ressortschoolbeheerder was deze verslagen.

Aan 'echt' Ontwikkelingswerk wordt weinig gedaan; ik deel dan ook niet het optimisme v/d Staatssecretaris. Ons beleid moet uitlopen op een geletterde middenklasse welke, buiten het ambtelijke apparaat zeer moeilijk een lonende betrekking zal kunnen vinden met alle gevolgen zoals: frustratie en haat tegen degenen welke niet Papua zijn, Oost-Indonesiers, Indo-Europeanen en de voor deze toestand verantwoordelijken: de Nederlanders.

Ook al poogt men discriminatie te vermijden, die is zeer zeker aanwezig, maar zelden openbaar.

Des te meer is het noodzakelijk, dat de Kerken deze mensen trachten op te vangen en voor te bereiden voor de tijd -hooguit nog 6 à 7 jaar- wanneer het mandaat beëindigd wordt.

Daarom verheug ik mij op mijn nieuwe werkkring. Ik heb meer 'reikwijdte', omdat mijn leerlingen over heel Noord Nieuw-Guinea verspreid zullen worden. Maar in die tijd leven wij in een nog kleiner 'gat', (in een 'ivoren toren') naast het grote toneel, als toeschouwer dus.

Want één ding is zeker, in afzienbare tijd zullen er grote veranderingen komen. Ik zal trachten mijn leerlingen hierop toe te rusten, zodat zij zonder haatgevoelens hun weg kunnen zoeken.

Uw R.E.H. Marcus.

Mej. A.B. aan ons op 9/2.

Zij vernam een bericht, dat de DZR van plan was ons slechts voor de tijd van het verlof v/d vorige Directeur in Ransiki te detacheren.

Ds.Rumainum heeft dit mij niet doen weten; wiens mening werd hier overgebruid?

Notulen v/d vergadering v/h D.B. v/d DZR d.d. 9.02.

Naar aanleiding van het jaarverslag van Ds.Marcus, waarin de vraag naar voren wordt gebracht of de R.S.B. het tekort in de kas moet dragen, ontstaan door de diefstal destijds geconstateerd door de Administrateur (die zijn sleutels niet goed had opgeborgen) zal een antwoord worden opgemaakt door een daartoe aangewezen commissie, waarin o.a. de beide penningmeesters zitting hebben.

De nieuwe Voorzitter v/d DZR schrijft op 11/02.

30 jaar was hij werkzaam in Indonesië en repatrieerde in 1958. Aan het einde van zijn loopbaan was hij vertegenwoordiger v/d DZR bij de 'Mariakerk'.

Zich inwerkend in zijn nieuwe functie constateerde hij dat wij beiden veel hebben gepresteerd en dat ons pad daarbij 'niet over rozen is gegaan'. Daar hij van Nieuwe Guinea nog niet veel weet, neemt hij aan dat daar 'alles anders is dan op Java'. Hij wenst ons een goede reis en resultaten bij ons werk dáár.

BEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE NEDERLANDS NIEUW-GUINEA
TELEGRAAFKANTOOR TE

Ontvangen van	TELEGRAM	Overgeseind naar
op 195... te		onder nr. op 195...
..... u m N.G.tijd		te u m N.G.tijd
door		door

**VERKORTINGEN VOOR
 BETAALED E DIENSTAANWIJZINGEN**

D = Dringend	PC = Kennisgeving ontv.
RPX = Antwoord betaald	TC = Collationnering
X (bedrag)	TR = Telegraf. Restant
XP = Bode betaald	GP = Poste Restante
	MP = Eigenbandig

Dienstgegevens, Plaats v. afzending, Nummer, Woordental, Datum, Tijd, Dienstaanwijzingen

1 hollandia 0103 28 19 1200

=koopmans teminaboean =

= verzoeken doorgegeven markus stop moderamen besloot plaatsing ransiki
 tot verlof 1961 stop indien mogelijk op eind examen 24 mei aanwezig
 zyn stop zo mogelijk allen vooruit =

rumainum ±

Brief v/d DZR d.d. 24/2.

Weleerwaarde Heer Ds. R.E.H. Marcus
T e m i n a b u a n
 NED.NIEUW-GUINEA

Geachte Ds.Marcus,

T.O.B. In antwoord op uw brief van 20 januari j.l. delen wij U het volgende mede.

Wij zijn het met U eens, dat uw bemoeienissen met 'T.O.B.' geheel in uw particuliere sfeer liggen. Niettemin volgen wij de ontwikkelingen van deze, voor één van onze predikanten privé zo belangrijke, zaak met belangstelling. Zo hebben wij deze keer uit uw brief opgemaakt, dat het gehele door Europeanen en Papua's in de n.v. i.o. gestoken kapitaal is terugbetaald.

U doet in uw brief verder twee verzoeken.

In de eerste plaats zoudt U graag zien, dat wij het T.O.B. huis, waarin mej.Boonstra woont, overnemen. Met verwijzing naar de passage in uw brief over de binnenkort te verwachten uitspraak van de rechter over de eigendom van o.a. deze woning attenderen wij U er op, dat wij deze decisie hebben af te wachten voordat wij uw vraag in behandeling kunnen nemen. Zodra een rechterlijke beslissing is afgekomen die n.U.m. een overname niet in de weg staat, verzoeken wij U ons daarvan op de hoogte te stellen. Het zou de afhandeling van deze zaak bespoedigen indien U tegelijk met deze mededeling een prijstaxatie zoudt opsturen, opgemaakt door een deskundige buitenstaander. Wij zijn er overigens niet achter kunnen komen hoe ten aanzien van de woningsituatie de vork precies in de steel zit. Zoudt U ons daarom willen schrijven, aan wie de huizen in Teminabuan in eigendom toebehoren, waarin onze mensen nu wonen?

Verder stelt U de vraag of U moet opkomen voor de financiële gevolgen van de diefstallen uit de kas van de R.S.B. tijdens de periode dat dhr.Van den Oever deze onder zich had. U houde ons ten goede dat wij uit de correspondentie niet goed hebben kunnen opmaken hoe de situatie ten tijde van de diefstallen was. U zoudt ons daarom een genoegen doen door de volgende vragen te beantwoorden:

1. Betreft dit tekort, door de Heer Bos becijferd op f 5.170,43, uitsluitend geld dat de R.S.B. als zodanig onder zich had?
2. Wie is verantwoordelijk voor dat kasgeld? Bestaat daarover een schriftelijke instructie of correspondentie dan wel een mondelinge afspraak?
3. Hoe was ten tijde van de diefstallen de positie van dhr.Van den Oever op het punt van het kasbeheer eigenlijk tegenover U geregeld?
4. Welke instantie heeft U aansprakelijk gesteld voor de financiële gevolgen van deze diefstallen en op welke gronden?
5. Heeft U die aansprakelijkheid erkend en zo ja, waarom?
6. Heeft U het tekort al uit eigen beurs aangezuiverd?

Mochten er behalve deze, nog andere punten zijn die naar uw mening voor een juiste beoordeling van deze kwestie van belang zijn, dan houden wij ons voor vermelding ook daarvan aanbevolen.

Wij zijn het met U eens dat U zelf de verantwoordelijkheid draagt voor de tekorten, ontstaan in de periode dat U de kas onder U had.

Ten aanzien van uw zakelijke verhouding tot de Heer Rothe wijzen wij U erop, zie ook het begin van deze brief, dat het hier om een particuliere aangelegenheid gaat. U bent vrij om deze zaak aan te pakken zoals U dat goed dunkt. Dit staat overigens geheel los van onze mening dat geen parallel getrokken kan worden tussen deze zaak en de door U aangeroerde kwestie van de beëindiging van het dienstverband van uw vrouw bij het gouvernement van Nieuw-Guinea.

U heeft het in uw brief over garanties die de Nigimij vóór 8 maart a.s. wil hebben als voorwaarde voor een te treffen schikking. Het is ons niet duidelijk dat de Nigimij deze garanties wenst.

U zult begrijpen dat wij ons uit de diverse stukken die ons over deze zaak hebben bereikt nog geen helder beeld kunnen vormen van de diverse aspecten. Wij zijn er van overtuigd, dat U de hiervoren gestelde vragen en verzoeken om verduidelijking in dat licht zult zien en deze beantwoorden zodra U daartoe gelegenheid hebt.

Met broederlijke groet,

namens de Doopsgezinde Zendingsraad,

alg.secr.

N.B. Het was in Nieuw-Guinea niet gebruikelijk, dat 'men' voor 'fouten' van een ondergeschikte, de opdrachtgever verantwoordelijk stelde; in sommige gevallen werden zelfs 'ernstige uitglijders' met de mantel der liefde bedekt, d.w.z. in de Doofpot gestopt.

De Administrateur in kwestie was in dienst v/d N.H. Zending en werd mij toegevoegd. Voor diens nalatigheid had de ASB of de ZNHK de verantwoording moeten dragen. Die weigerde echter en de DZR 'huiverde' eveneens. Wij bleven dus zitten met een strop van duizenden guldens, daar de bij de dief in beslag genomen geld en goederen slechts f 2.835,15 opleverde.

Teminabuan, 5.03.'60.

Zeer geachte br.Koolemans Beynen,

Uw brief d.d. 11/2 heeft mij zeer verblijd. Vaak lees ik in de notulen: 'br. die en die schrijft aan de fam.Marcus' en dan neem ik de goede bedoeling maar voor de daad of ik zou de post en Mijnheer Kahle of Mr.Okma moeten beschuldigen, en dat gaat niet aan.

U schrijft een 'onbekend' lid. Is dat juist? Ook uw opmerkingen komen in de notulen en het is een niet onaardige bezigheid om uit de op en aanmerkingen iets van de eigenschappen van de maker te raden. Overigens heb ik het vermoeden, dat U op de één of andere wijze in connectie staat met mijn zeer uitgebreide familie; ik meen althans dat er ook relaties met uw geslacht zijn via Maas, Loopuyt of Poortman. Maar dat is niet van belang.

Indien het huis, waar juffrouw Boonstra in woont, afgebouwd zou worden, dan komt het op misschien f 8.000,-- totaal. Het is noodzakelijk, dat er woonruimte bij komt. In september komt er een vierde onderwijzeres, terwijl er slechts woonruimte is voor twee. Juffrouw Blonk heeft voor eigen rekening al een huisje laten zetten voor de papuse leerkracht.

Op het ogenblik ben ik echter financieel niet in staat om de DZR een dergelijke schenking te doen. Ik zal het huis van juffrouw Boonstra moeten zien te verkopen om daarmee de schulden van de TOB te dekken.

Ik heb nog een vraag: Hoe zit het met de schade, veroorzaakt door diefstal uit de kas. Toen ik hem onder mijn beheer had, kon ik het aan mijn eigen slordigheid wijten, daar praten wij dus niet over. Maar nu tijdens het beheer van Van den Oever, moet ik daar ook voor opkomen? Het gaat om ten minste drie diefstallen welke hem opgevallen zijn, één van f 625,--, één van f 3.000,-- en één van f 1.500,--. Als ik hier, uitgezonden door de D.Z.R., geheel voor eigen verantwoordelijkheid moet werken, d.w.z. alle verliezen zelf moet dragen, dan zal ik meer salaris moeten hebben. (Ook coll.Koopmans moet nu al maandelijks kleinere of grotere bedragen bijpassen.)

Indien de D.Z.R. het huis, waar mej.Boonstra nu in woont, over kan nemen voor de vraagprijs van f 6.000,-- en het bedrag van de schade door diefstal, tijdens het beheer van Van den Oever, dan ben ik in staat de verplichtingen aan de Nigimij te voldoen.

De Nigimij wil voor 8 maart garanties hebben en zal dan afzien van een civiel geding. Tijdens een onderhoud in Sorong hebben de vertegenwoordigers van de Nigimij getracht U er in te betrekken en beweerd dat de baten van de toko (zoals die van de missie-toko) wel t.b.v. de Zending zouden zijn. Ik heb dit ten stelligste ontkent. Eigenlijk is dat een menniste leugentje want bij de statuten was bepaald dat 25 % v/d winst in een fonds t.b.v. de culturele opbouw zou komen (studiefonds). Maar in elk geval de naam van de Zending blijft er buiten. Liever krijg ik ontslag of gijzeling of wat ook, dan dat de DZR er in gemoeid wordt.

U kunt er gerust op zijn, dat ik uw belangen blijf behartigen. Het huis waar TB in woont, is indertijd voor Van den Oever gebouwd met eigen fondsen en zou in huurkoop komen bij het schoolbeheer, of bij de DZR daar v/d Oever recht had op vrij wonen. Het plan was het eventueel van de uitkering t.b.v. het fonds voor culturele ontwikkeling af te schrijven, zodat de DZR het dan practisch cadeau gekregen had, evenals het huis van juffrouw Blonk. Op het ogenblik ben ik echter tot mijn spijt niet in staat om het te schenken. Ik heb al een schuld aan mijn vrouw van f 30.500,--, welke ik pas door middel van een erfenis of een paar legaten kan afbetalen.

Wegens zijn verzoek om opheldering krijgt br.Hertstein van deze brief een copie.

Met br.groeten, uw

XLII

Algemeen

DOOPSGEZIND

WEEKBLAD

Zaterdag 27 febr. 1960 - Jaarg. 14 - No. 47 - Verschijnt wekelijks

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

UW
ZENDING

Het echtpaar Marcus

'Zouden die wel kunnen wennen in Nieuw-Guinea' hebben we ons vroeger wel eens afgevraagd, als we hun complete Goethe en Schiller en Luther en Shakespeare, hun prachtige grammofoonplatenverzameling, hun grote belangstelling voor onze hele eigen cultuur zagen.

Nu moeten we ons met veel meer reden afvragen of ze nog wel ooit hier zouden kunnen wennen. Zo volkomen hebben ze zich aangepast aan de primitieve maatschappij daar, zo volkomen hebben ze zich geïdentificeerd met de belangen van de gemeenten, de leden, de leiders, het terrein.

Huis, gezinsleven, cultuur, geld, gezondheid, goede naam en faam, letterlijk alles hebben ze opgeofferd. Met een verbijsterende liefde, met onuitputtelijke energie, met groot geloof en vertrouwen, met grootse visie en strategisch inzicht werken ze daar nu reeds jarenlang, als predikant en arts, als raadsman en medewerker, als leraar en vriend, als ethnoloog en herder. Maandenlange tochten door de rimboe, vaak beiden afzonderlijk, soms wel, vaak niet een eigen huis als basis hebbend.

Dat ze ook wel eens brokken maken valt niet te verwonderen. Het is zelfs maar goed, dat Nieuw-Guinea geen porseleinkast is.

Wel lijkt het vaak een glazen huisje, waardoor ieder die daar iets presteert vanzelf opvalt en zich dus aan allerlei kritiek blootstelt. Maar gelukkig, de Marcussen presteren dan ook werkelijk wat, ja heel veel. Van verschillende kanten hoorden we reeds opmerkingen als: 'Dit zijn de echte zendingen op Nieuw-Guinea'. En onlangs nog verklaarde Ds. Romainum, de voorzitter van de Evangelisch Christelijke Kerk op Nieuw-Guinea'. En onlangs nog verklaarde Ds. Romainum, de voorzitter van de Evangelisch Christelijke Kerk op Nieuw-Guinea, dat hij Marcus voor geen goud zou willen missen. Welnu, wat de Doopsgezinde Zendingenraad betreft hoeft dat ook niet en kunnen deze enthousiaste evangelisten, die een helemaal eigen stijl ontwikkeld hebben (die alleen maar dáár past, maar dan ook inderdaad daar past) daar nog vele jaren werken. Wat de Doopsgezinde Zendingenraad betreft! Maar u hebt het voor het zeggen! Wie adopteert het echtpaar Marcus? Pas op, het is een duur project! Niet dat hun salaris zo hoog is, maar met uitdijngskosten, verlof, pensioen, enz. enz. mee, komen ze toch op f 32,-- per dag, f 226,-- per week, f 980,-- per maand.

Ds. J. P. Matthijssen

**Algemeen Schoolbeheer Zendings-
scholen Nederlands-Nieuw-Guinea**

Hollandia, 16 maart 1960.
No. : 10-70-12
Bijl:
Ond.: afrekening MVVS

Aan de Welereerde heer ds.R.E.H.Marcus
p/a RSB/DZR
Teminabuan

In antwoord op uw brief d.d. 5-03-1960 delen wij U mede dat zich in ons archief inderdaad brief no.1992/L4-06 d.d. 23-04-1969 1) van HRWD-Manokwari bevindt. We zijn daarmee al een eind op weg, want we weten nu dat de stukken, betrekking hebbende op de bouw onderwijzeressenwoning en accessoires van de MVVS alsmede op de bouw van het schoolgebouw MVVS, bij Dirwo zijn. De kwestie van het besluit, waarbij een suppletie werd toegekend ad. f 10.000,-- is ons nog niet erg duidelijk. Het besluit moet er geweest zijn, anders waren we het nummer G-799-57/5 nooit tegengekomen. We hebben D.O.W. verzocht ons alsnog afschriften daarvan te doen toekomen, want ook wij kunnen dit besluit niet vinden. 2)

Er is een kans dat dit besluit ergens onderschept is, omdat de al dan niet geleverde materialen van CBL ter waarde van ± 7.000,-- hierbij een rol spelen. Dit zou betekenen dat deze gelden inderdaad nog niet bij de Kashouder zijn opgenomen. Zou dit wel gebeurd zijn, dan had U dus daarvan f 3.000,-- willen uitbetalen als extra winst-marge aan de aannemer en f 7.000,-- ter voldoening van de gewraakte schuld aan CBL?

T.a.v. de vier OTB's inzake de bouw van 2 slaapzalen van de MVVS en toiletten van de JUVS door de aannemer 'Rothe' kan de heer Van den Oever mededelen dat het totaal van deze OTB's moet over- 3) eenkomen met 80 % van de autorisatiebedragen van deze objecten. Immers, ook U zult zich nog wel kunnen herinneren dat de heer Rothe middels contante betaling en/of middels verrekening het maximum aan bouwvoorschotten ontvangen heeft. Het is de stellige overtuiging van de heer Van den Oever dat daarbij door de heer Rothe kwitanties getekend zijn, die nog in Teminabuan aanwezig moeten zijn. Het is hem zelfs bekend dat de heer Rothe in uw bijzijn voor bedragen tekende, die verrekend werden door overschrijving in de TOB-administratie. 4)

Met vriendelijke groeten,

de Algemeen Schoolbeheerder
Zendingscholen,

P.de Bruin.

c.c. RSB/DZR Teminabuan

VO/RK

- ad.1. tòch wel een fijn gevoel als er na DERTIEN maanden al een bericht komt, al is het dan wel zonder excuses!
- " 2. Waar heeft de Administrateur in Teminabuan het opgeborgen?
- " 3. OTB = opdracht tot betaling door de Kashouder-H.P.B.
- " 4. Wat is hiervan te denken m.b.t. de betrouwbaarheid van de ASB en de betrokken Ambtenaren?

Uw vragen:

1. De Heer Bos had slechts een globaal overzicht over de diefstallen gepleegd in de periode van 1.1.-30.9 1958. Het totaal bedrag was dus f 7.500,--. Daar alle ontvangsten welke ik kreeg voor de TOB steeds per eerste gelegenheid naar Sorong werden gezonden, of wel overgeboekt via de rekeningen bij de N.H.M. kunt U veilig aannemen dat ten minste 90 % van het gestolen geld op de R.C. met het Algemeen Schoolbeheer of met de D.Z.R. Het volle bedrag van f 7.500,-- hebben wij inmiddels teruggestort. Per 1.1.1959 had ik een schuld aan het A.S.B. van f 7.610,86. Aan kasgeld van de TOB was er volgens de rekening van de Heer v/d Oever f 726,52. Ik had meer dan enige honderden guldens van de T.O.B. in huis, meestal helemaal niets, omdat ik het geld automatisch over maakte aan de NIGIMIJ en het kasgeld gebruikte voor salarissen. Vaak had ik een vordering op de T.O.B., omdat wij reeds vooruit geld over maakten.
2. Nooit is vastgesteld wie er verantwoordelijk is voor het kasgeld. M.i. kan men moeilijk iemand verantwoordelijk stellen, indien men hem geen brandkast ter beschikking stelt.
3. Ten tijde van de diefstallen had de Heer Van den Oever volmacht voor de financiën. Hij maakte de salarissen op, schreef de opdrachten tot betaling uit voor de kashouder en tekende voor ontvangst. Met het oog op de frequente tournee's was dit ook niet anders mogelijk. Immers de afrekeningen werden onmogelijk op tijd ingediend als ik mijn tournee's daarna moest regelen. Je kan in dit land niet op tijdschema's werken in een buitenplaats. De boekhouding, de kas, de sleutels van de geldkist, alles was in handen van Van den Oever. De diefstallen zijn gepleegd door zijn bediende met de onder zijn beheer berustende sleutels.
4. Het Algemeen Schoolbeheer heeft mij aansprakelijk gesteld op grond van het feit dat ik schoolbeheerder was.
5. Omdat ik geen advocaat had en zowel het H.P.B. ('ik heb geen medelijden met U dominee') en de Heer Bos mij verzekerden dat het zo was. Wel heb ik de billijkheid hiervan betwist; ik heb er reeds eerder over geschreven aan de D.Z.R. en het A.S.B.
6. Het tekort is inmiddels aangezuiverd. Nog vóór het vertrek van de Heer Van den Oever is dit gebeurd. Ds. Koopmans kan U dit bevestigen. Hij was immers al schoolbeheerder toen de Heer Bos hier kwam.

De garantie van de NIGIMIJ betrof het Huis waar Mej. Boonstra in woont. Het is hun er om te doen, dat het huis verkocht wordt en zij de opbrengst krijgen. Het betrof een verklaring uwerzijds dat U bereid bent het huis te kopen, zoals er ook een chinese aannemer is welke het winkelgebouw wil kopen.

Met broederlijke groeten,

Nieuw-Guinea mijn vaderland

Uit een brief van Ds. R. E. H. Marcus:

In de loop der jaren is onze correspondentie met Europa gestadig in omvang afgenomen. Dat ligt in de eerste plaats daaraan, dat wij langzamerhand Europa niet meer als ons vaderland beschouwen. Onze vele medewerkers, die ons hun liefde schenken en ons aanspreken met vader en moeder en wier kinderen ons grootvader en grootmoeder noemen, zij hebben gemaakt, dat wij dit land als ons aardse vaderland zijn gaan beschouwen....

...Mijn jonge Papoeese collega in het ressort Inanwatan heeft het héél moeilijk. Hij vraagt echter niet om hulp en daarom moet ik hem voorlopig aan zichzelf overlaten. Als ik dat niet zou doen, dan zou hij zich direct beledigd voelen en mij een blanke en een koloniaal noemen. Het is in deze tijd nu eenmaal niet gemakkelijk. De zonden van onze vaders, die de gekleurde mensen niet als mensen en mede-erfgenamen van de genade Gods beschouwden doch als 'kleurlingen' en als goedkope werkrachten, wreken zich nu zwaar aan ons.

Daarom zijn nu m.i. slechts twee houdingen mogelijk voor ons. Of die van de blanke, die uit medelijden zijn beste goederen uitdeelt en zich in Christus met hen één voelt, óf die eenheid hier en nu op aarde zo goed mogelijk verwerkelijken en beleven.

De eerste houding wordt door Albert Schweitzer aangenomen in zijn werk. Daarom neemt hij ook niet de moeite om negers op te voeden tot medewerking en zelfstandigheid. Wij daarentegen zijn van mening dat medelijden niet ons richtsnoer mag zijn.

De beste hulp is opvoeding tot zelf-hulp. Om maar eens bij lichamelijk leed te blijven: Wij hebben onze jonge medewerkers geleerd om de voornaamste ziekten hier te herkennen en te behandelen; zo ook alle mogelijke wonden. Ons uitgangspunt was, dat in deze ongedifferentieerde, maatschappij waar geen officiële beampten en ook geen bevoegde verplegers zijn, het diaconaat een functie van de christelijke gemeente is en dus ook van de geestelijke leiders van de gemeenschap. Dat is in zoverre ook uiterst belangrijk, omdat hier ziekte en dood niet rationeel gezien worden als gevolgen van infectie en van het falen van het lichaam in zijn afweer van die infectie, doch als resultaten van zwarte magie.

Het uitdrijven der ziekten was van oudsher een der plichten van de dorpsleiders. Daarom is het 't beste, dat ook nu de leider van de gemeenschap, de predikant of de evangelist, de zorg voor de zieken op zich neemt. De strijd tegen de heidense medicijnmannen is toch al zwaar genoeg; doordat nu de voorganger de zorg voor de zieken op zich neemt, treedt hij in de plaats van de heidense priesters en verkrijgt ook gemakkelijker het vertrouwen van zijn medemensen.

Zo goed als een leek - met de hulp van God - een goede herder van een gemeente kan zijn, zo kan ook een leek met behoorlijk inzicht en verstand eenvoudige medische hulp verlenen. In elk geval is deze hulp beter dan die van de medicijnmannen, die jaarlijkse vele honderden naar de andere wereld helpen.

N.B. Een merkwaardige interpretatie!

Nog Mieneke, noch ik hebben ons 'los' gezien v/d West-europese cultuur, zoals deze zich manifesteerde langs de kust van de Schelde tot aan de Schlei!

Wij hebben er ook nooit twijfel over laten bestaan dat wij ons thuis voelden, zowel in de Kuststrook v/d Noordzee, als óók in de 'Vogelkop' of in Java en Sumatra, waar men ons in éérste instantie wou laten werken.

Algemeen Schoolbeheer Zendingsscholen Nederlands-Nieuw-Guinea

Hollandia, 30 maart 1960
 No.: 10-70-15
 Bijl.:
 Ond.: afrekening slaapzalen en WC's

Aan de Weleerwaarde heer Ds.R.E.H.Marcus

t a

Teminabuan

Uw brief d.d. 13/3-60 is naar onze mening reeds voor het grootste gedeelte beantwoord met ons schrijven d.d. 16/3-60 10-70-12. Slechts t.a.v. uw laatste 'oplossing' kunnen wij U nog mededelen dat een achteraf opgemaakt aannemerscontract met de feitelijke moeilijkheid niet veel uitstaande heeft. De heer Rothe of de T.O.B. heeft twee slaapzalen en een toiletgebouw gebouwd. Er is dus een overeenkomst geweest tussen toenmalige RSB en de heer Rothe, anders had men nooit met de bouw kunnen beginnen. Uit de correspondentie blijkt dat de geautoriseerde bedragen overeenkomen met de aanneemsom. Op die aanneemsommen is 80 % uitbetaald. Daarmee kunt U uw aandeel in de afwikkeling leveren. Hiervoor is nodig dat die overeenkomst, voorzover dit nog niet gebeurd is, op papier wordt gezet (in 5-voud). Voorts moeten de door de heer Rothe voor de ontvangen voorschotten getakende kwitanties bijgevoegd worden. (eveneens in 5-voud). Mochten die kwitanties op de een of andere wijze zoekgeraakt zijn, dan moet een verklaring van de heer Rothe in 5-voud de oplossing brengen waarin hij verklaart dat hij 80 % van de aanneemsommen, reeds ontvangen heeft. Kwitanties van koellielonen e.d. worden in 't geheel niet gevraagd.

Mocht de T.O.B. menen dat het aannemingscontract niet voorziet in het aanbrengen van luifels, dan kan zij bij de RSB een vordering indienen voor meerwerk. Deze vordering wordt dan bijgevoegd bij de eindverantwoording. Eerst nadat die eindverantwoording door de RSB ds.Koopmans, is ingediend kan D.O.W. tot een slotafrekening komen, waarbij aan de TOB de laatste 20 % wordt uitbetaald, eventueel vermeerderd met het bedrag voor meerwerk. Uiteraard zal ds.Koopmans met de eindverantwoording nog een verklaring van de RWD moeten bijvoegen, dat de slaapzalen en de WC's inderdaad gebouwd zijn.

Met vriendelijke groeten,

de Algemeen Schoolbeheerder
 Zendingsscholen,

N.B. Rothe was al met de
 'Noorderzon' vertrokken
 en de Administrateur,
 volgens éigen zeggen
 'ooggetuige' pg.401!
 wist niet wáár hij de
 stukken had opgeborgen!

P. de Bruin.

DOOPSGEZINDE ZENDINGSRAAD

Alg.Secr. C.M.Roggeveen
NOOLSEWEG 14a - BLARICUM

Blaricum, 3 mei 1960

Waarde Ds.Marcus,

Van het moderamen van de E.C.K. ontvingen wij het bericht, dat men U heeft gevraagd tot 1 juli 1961, tot uw verlof, aan de Opleidingsschool voor Evangelisten te Ransiki te gaan werken. Zoals U bekend is, stemmen wij hier gaarne mee in.

Wij ontvingen het verzoek van het moderamen U verlof te geven om op 24 mei a.s. bij het eerste eindexamen aan de school te Ransiki aanwezig te zijn. Wij hebben geantwoord, dat hiertegen onzerzijds geen bezwaar is en dat wij U dit hebben medegedeeld.

Wij hopen dat U te Ransiki een prettige werkkring zult vinden en dat uw arbeid zegenrijk en vruchtdragend mag zijn.

Namens de Doopsgezinde Zendingsraad,

met vriendelijke groeten, 1)

uw

C.M. Roggeveen,

1) en een zucht van verlichting??

Ontwerp v/h Onderwijs i/d Onderafdeling TEMINABUAN,
voor de vergadering van RSB's te Hollandia dec. 1959.
Toegelicht op de vergadering op 11.5.'60 te Mefkhadjim.

SCHOOLBEHEERDER DOOPSGEZINDE ZENDINGSRAAD.

Betreft: Uitbouw v/h Onderwijs.

Aan A.S.B.-Z.N.H.K.
Hollandia

Met het in uw ontwerp voorgestelde kunnen wij ons 1) hier wel verenigen. De opening van een O.D.O. kan echter zeker niet in 1959 plaats vinden daar de wegaanleg nog niet ver genoeg gevorderd is. Datzelfde geldt dus ook voor de 2e JVV'S. U stelt deze voor, voor 1960, een éérdere termijn is ook niet mogelijk.

Wij hebben voor ons zelf hier nagegaan wat er nodig zal zijn om alles vlot te laten verlopen.

A. O.D.O. om deze behoorlijk te laten functioneren zal het nodig zijn om een aantal scholen te doen subsidiëren in de omgeving van de plaats waat de O.D.O. zou komen. O.i. kan dit slechts in Kambuaja, of vlak bij dit dorp. Om dezelfde reden zou ook een 2e JVV'S daar moeten komen en eveneens een MVVS.

Men kan het 't europese personeel niet aan doen om ergens geïsoleerd te wonen. Op deze wijze komen de scholen langs de autoweg te liggen in een gebied waar de medewerking van de bevolking verzekerd mag heten. Er zal gezocht moeten worden naar een goed terrein met voldoende water, terwijl de MVVS liefst niet minder dan 500 meter van de andere twee scholen verwijderd moet zijn.

Een bezwaar is dat het ziekenhuis op ongeveer 10 km afstand ligt. Dat zou een reden kunnen zijn om de MVVS en de JVV'S in Mefkhadjim te doen opzetten. De medewerking v/d bevolking is daar echter een open vraag. Onze ervaringen zijn wat dat betreft niet best.

Vanwege de mogelijke leerscholen verdient Kambuaja echter de voorkeur voor de O.D.O.

B. de J.V.V.S. Deze zou dus desnoods in Mefkhadjim of ook in Djitmau kunnen. In Djitmau is het ziekenhuis nog verder weg en het ligt voorlopig niet aan de autoweg. Halverwege Kambuaja en Mefkhadjim is ook een grote mogelijkheid in het dorp Jokwer. Het ziekenhuis is dan 4½ km weg, de O.D.O. 5½ km.

C. MVVS. 1964 in een plaats welke dan om de één of andere reden de voorkeur verdient. Toch verdient het aanbeveling om de 3 complexen niet te ver uit elkaar te bouwen omdat de leerkrachten toch ook onderling contact nodig hebben vooral in de eerste jaren, welke voor nieuwelingen bijzonder moeilijk zullen zijn.

D. Dorpsscholen. Momenteel heeft de D.Z.R. nog 62 dorps-scholen welke voor subsidie in aanmerking komen; er zijn echter pas 164 klassen, waarvan de hogere klassen nog slecht bezet zijn. Dit betreft vooral de Dorpsscholen, welke in de jaren 54-56 na afschaffing van de Kain Timur als verplichte bruidsschat zijn opgericht op verzoek van de bevolking.

Wij schatten zeker niet te laag, als wij het aantal leerlingen over enkele jaren op 4000 stellen op deze ongesubsidieerde scholen. Daarbij is de bevolkingsaanwas nog niet in rekening gebracht.

Ook is er voor vele scholen een numerus clausus omdat wij anders nooit aan nieuwe scholen toekomen.

Een voorzichtige raming voor de eerstvolgende jaren (1955-67) waarbij de numerus clausus nog een rol moet spelen, voorziet in een uitbouw van het gesubsidieerde onderwijs tot 70 scholen waarvan dan 38 dorpsscholen A en 32 dorpsscholen B zijn. Het leerlingenaantal, rekening houdende met de numerus clausus bij de toelating, zal dan ongeveer 7300 kunnen bedragen.

Dat betekent echter niet dat dan alle kinderen onderwijs kunnen genieten en dat alle dorpen welke er voor in aanmerking komen een gesubsidieerde school hebben. Er zijn dan tenminste 35 scholen welke dan nog geen subsidie genieten.

Als er in de Ajamaroestreek een O.D.O. komt en wij, ter voorbereiding van de uitbouw in 1959: 22, 1960: 24, 1961: 24, 1962: 24, 1963: 24 onderwijzers kunnen krijgen, dan is het bovenstaande te verwezenlijken, vooropgesteld dat de 'slijtage' niet meer dan 5 % zal zijn, een percentage wat wij hier bereikten met de hier te werk gestelde 1) O.D.O.'s, daarbij inbegrepen de Heer Rumbiak welke gedetacheerd werd aan de Theologische School.

Het zal dan echter nodig zijn dat er in 1959 een bezoldigde schoolbeheerder komt. De dubbele taak wordt mij te zwaar.

Het tourneren is dringend nodig. Er zijn per jaar, wil de inspectie effectief gebeuren (vide uw uitleg van de L.O.S.O.) 150 inspectiedagen nodig en dan nog eens ten naaste bij 90 tourneedagen voor de nu bestaande gesubsidieerde scholen. Elke uitbreiding, en uitbreiding is noodzakelijk om de O.D.O. te laten draaien en een ruime selectie te behouden voor de tweede JVVS (1:6 van de jongens die een derde klas doorlopen hebben) betekent een toename van 8 dagen op het jaarlijkse tourneeschema.

Dan heeft de administrateur nog ruim voldoende werk en alleen al het regelen van de nieuwbouw zal een ruime hulp bij het tourneerwerk eisen van tournerende predikanten, doordat zij een deel van de inspecties op zich nemen, waardoor de Schoolbeheerder zelf meer tijd vrij heeft om de bouw te regelen.

De formatie wordt dan: **DORPSSCHOLEN**

R.S.B.	Admin.	Klerk	Europ. leerkr.	Hoofden	Hoofdon-derwijzer	Dorpson-derwijzer
'58 vac.	vac.	1	4		35	41
'59 1	1	1	5			43
'60 1	1	1	7	6	35	57
'61 1	1	2	10	6	37	72
'62 1	1	2	12	10	41	84
'63 1	2	2	12	10	48	95
'64 1	2	2	13	17	46	119
'65 2 +)	2	2	14	24	44	125
'66 2	2	2	15	30	32	142
'67 2	2	3	15	38	38	157

1) Gediplomeerden v/d Onderwijzers Opleiding = O.D.O.

- +) De kans is niet gering dat het Ressort te groot wordt en in 2 delen gesplitst zal moeten worden, b.v. in Kust en Bergstreek. Op basis v/d bevolkingsdichtheid zal het kustresort het kleinst zijn.

Een andere mogelijkheid is een 'tournerende' RSB die tevens als Insp.v.Onderw. c.q. Schoolopziener, en een extra administratieve kracht.

Financieel is één en ander niet ongunstig. Zelfs indien de subsidie voor administratiekosten niet meer dan 7 % bedraagt. Door de snelle toename van het aantal werkkrachten zal het bedrag aan salarissen hetwelk nu reeds om de f 14.000,-- per maand schommelt, geleidelijk toenemen. In 1966 zal het de grens van f 40.000,-- per maand zeker overschrijden, hetgeen dan een subsidie voor administratie met zich mee brengt van bijna f 3.000,-- per maand alleen al voor

Gaarne zou ik van U vernemen of U een mogelijkheid ziet om ons van 1959-1963 te voorzien van 24 onderwijzers per jaar. Zo niet dan zal de uitbouw vertraagd moeten worden en daarvoor een nieuw schema opgesteld moeten worden. Daar één en ander ook grote consequenties voor de kerkelijke financiën met zich mee brengt, reeds in het komende begrotingsjaar, verzoek U ten spoedigste om antwoord. Wij hebben ons grote offers en moeite getroost om dit bestaande onderwijsapparaat op te bouwen en zouden graag de consolidering ervan zien.

Van de zijde van het Gouvernement zal er niet te veel bezwaar komen. De uitbouw van het onderwijs past in het beleid op landbouwgebied. Een L.P.C. zou in Mefkhadjim kunnen komen. Animo zal er genoeg zijn.

De A.Scholen worden in de eerste jaren hoofdzakelijk in het gebied geprojecteerd waar cocos aangeplant wordt om tot een copraproductie te komen. Het betreft dorpen met een laag gemiddeld intelligentie peil bij de schoolkinderen voor die dus de 4e klas inderdaad een beroepsscholing zou kunnen worden.

Eventueel zal er een object moeten vervallen als de plannen van de dienst Boswezen inderdaad door gaan en men een groot complex copal gaat opplanten. In dat geval zal er een geheel nieuw dorp ontstaan en zal men daar voorzieningen voor moeten treffen.

cc: D.Z.R.
P.A.

De gemachtigde voor de D.Z.R.

R.E.H. Marcus

N.B.

De subsidie bedraagt 7 %
op Salarissen, Leermiddelen
en Internaatkosten.

't Is dus geen wonder dat zowel de ZNHK als de Missie proberen v/d Taart welke wij gebakken hebben een stuk te veroveren.

Geredja Kristen Indjili di Nederlands-Nieuw-Guinea

Synode Umum
Badan Pekerdja Harian
Kepaniteraan

Hollandia, 21 april 1960
No. : 246-A-4
Pokok: Kepindahan selama se-
tahun ke Ransiki

Tuan dan Njonja j.m. Ds. R.E.H. Marcus
Panitera S.R.
di:

Teminabuan

Dengan hormat,

Dikabarkan kepada Tuan bahwa berhubung dengan keberangkatan Ds. Gijberts dengan tjuti, kami telah putus didalam BPH SU, supaya Tuan dapat memimpin sekolah Pengindjil di Ransiki selama setahun jang berikut.

Dari pihak Doopsgezindezendingraad Pdt. Rumainum menda-
pat kabar bahwa mereke tak berkeberatan akan memperbantukan Tuan pada Sekolah Pengindjil itu.

Kami mengusulkan supaya Tuan dan Njonja berangkat ke Ran-
siki tempoh, djika keadaan perumahan mendjadi sukar mungkin
Baik kalau Tuan berangkat kemuka supaya dapat menghadiri udji-
an akir kelas II, jang akan diadakan tanggal 22 Mei. Njonja da-
pat berangkat kemudian dengan barang dengan kapal laut ke Ran-
siki.

Surat ini menjambung kabar kawat jang sudah kami kirimkan.

Dengan salam persaudaraan,

A.N. B.P.H. SU

Ketua,

Panitera,

Pdt. F.J.S. Rumainum.

Pdt. A. Rigters.

CC.
Ds. E. Gijbers Direktur S.P. Ransiki.
Ds. R.G. ten Kate Ketua B.P. Manokwari.

Evang. Chr. Kerk

Hollandia, 22 april 1960.
261/ D- 60.
benoeming Ds. Marcus

Zeer Geachte Heren,

Zoals U reeds monderling van Ds. Romainum gehoord hebt, toen hij in Nederland was, en ook reeds uit de correspondentie met Dr. Locher, lag het in de bedoeling om Ds. Marcus van Teminabuan, voorlopig te vragen voor de Evangelisten Opleiding in Ransiki.

Het heeft even geduurd voor de beslissing kwam, maar wij hebben nu Ds. Marcus gevraagd om tot 1 juli 1961 naar Ransiki te willen gaan dus tot zijn verlof, daarna zullen wij weerzien.

In verband met het vertrek van Ds. Gijsberts hebben wij Ds. Marcus gevraagd of het eventueel mogelijk zou zijn op 24 mei (bij het eerste eindexamen van deze school) aanwezig te willen zijn. Eventueel kan zijn vrouw wat later komen. Wij hopen dat U het met deze beslissing eens kunt zijn en Ds. Marcus ook dien overeenkomstig schrijven.

Wij geloven, dat ondanks moeilijkheden die er geweest zijn Ds. Marcus veel voor het ressort Teminabuan gedaan 1) heeft en daarvoor zijn wij hem dankbaar.

Het zal voor Ds. Koopmans in het begin nog niet meevallen, hoewel hij een grote steun in de heer Baan zal krijgen, blijft het natuurlijk toch een dubbele verantwoordelijke baan, omdat hij zich nu meer met de ressort-synode zal gaan bemoeien.

De Secretaris van de Synode E.C.K. bracht recent een bezoek aan Teminabuan en had vruchtbare besprekingen zowel met Ds. Marcus als Ds. Koopmans over de voortgang van het werk der Kerk.

Met broederlijke groeten,

namens moderamen ECK.

Voorzitter,

Secretaris,

Ds. F. J. S. Romainum.

Ds. A. Rigtters.

C.C. Ds. E.R.H. Marcus

1) Dat betreft de laster, verspreid door sommige Ambtenaren en enkele Europ. medewerkers.

Notulen

van een vergadering van de Doopsgezinde Zendingsraad op dinsdag 12 april 1960 in de Singelkerk te Amsterdam.

AANWEZIG: br. Hertstein, voorzitter; zr. Oosterbaan; de brs. Koolemans Beijnen, Matthijssen, Keijzer, Kranenburg, Roostee, Vooren, Rümke, Jacobszoon en Roggeveen, secretaris.

6. NIEUW GUINEA:

Comptabele verantwoordelijkheid ressortschoolbeheer. Naar aanleiding van de diefstallen gepleegd ten nadele van de R.S.B.-kas heeft br. Koolemans Beijnen een gesprek gehad met Mr. Uffellie te Oegstgeest. Voor 1-1-1956 waren alle R.S.B.'s gouvernementsambtenaren en was Ds. Marcus verantwoordelijk voor de gelden onder zijn beheer. Bij de nieuwe onderwijswet, per 1-1-1956, waarbij het onderwijs overgedragen werd aan Zending en Missie, is t.a.v. deze verantwoordelijkheid niets naders bepaald. In zijn brieven van 10-2-1959 aan het A.S.B. en van 25-5-1959, bijlage blz. 3 aan de Raad voor de Zending heeft ds. Marcus toegegeven dat hij de enige verantwoordelijke persoon was voor de kasgelden. Br. Koolemans Beijnen stelt voor dit br. Marcus in herinnering te brengen en hieraan toe te voegen, dat de D.Z.R. na zal overwegen of, en zo ja in hoeverre, er aanleiding bestaat om hen ten deze, geheel onverplicht, financieel tegemoet te komen. Aldus wordt besloten. De aanwezigheid van een brandkast lijkt geen overbodige luxe. Over de comptabele verantwoordelijkheid van de schoolbeheerder zal op 'hoog-niveau' overleg worden gepleegd.

ad.1, Hiervan hebben wij nooit bericht ontvangen;

N.B. pg. 393.

Deze 'verantwoordelijkheid' is dezelfde die de chef en opdrachtgever van een Ambtenaar of Manager heeft wanneer zijn ondergeschikte een fout maakt! Niemand heeft ons een opdracht gegeven een Brandkast in onze uitrusting mee te nemen!

Ten tijde van ons -gedwongen- vertrek was dit nog steeds niet geregeld en ook daarna is er niets gebeurd op financieel gebied in de vorm van een schadeloosstelling.

Iets anders is dat de bewindsvoerder -Rothe- alle aansprakelijkheid ontkent. Hij heeft maandenlang geen verantwoording gedaan van de inkomsten en volgens de accountant is er een bedrag van f 99.000,-- zoek gemaakt, d.w.z. het gehele kapitaal plus de schuld aan de NIGIMIJ (f 54.000,-- plus f 26.000,--) en dan eventueel nog de winst op de goederenomsat.

Ik heb gemeend géén aanklacht te mogen indienen, de parallel trekkende met de houding van de DZR toen mijn vrouw opgelicht werd door het Gouvernement van Nieuw-Guinea, toen men weigerde haar terugreis te betalen en haar kort verband toelage uit te keren. Het bestuur van de DZR heeft toen gemeend ons te moeten verbieden hier werk van te maken alhoewel het proces zonder de minste twijfel gewonnen zou worden.

Een ander geval is er nog dat de vordering op het gouvernement veel geringer blijkt te zijn dan door Rothe werd opgegeven.

Daardoor is de vordering niet meer gedekt.

Het schijnt dat de NIGIMIJ tegen Rothe's advocaat gezegd heeft dat zij mij laten gijzelen na de uitspraak van de landsrechter. Ik geloof daar niet direct in.

Men gaat accoord met een schikking van f 20.000,--.

Aan actieva is er een vordering op het gouvernement van ten hoogste f 3.000,--; kassaldi van ongeveer f 1.400,-- het huis waar juffrouw Boonstra in woont en waarvoor wij van het A.S.B. niets krijgen, en het tokogebouw waarop een bod is van f 10.000,--.

Fatasé, 26.03.'60.

Betreft brief Ctr.Teminabuan

Beste L.

Je brief kwam pas gisteren hier aan. De stijl van Capetti laat misschien grammaticaal niets te wensen over, maar de opmerking in alinea 3 snijdt geen hout. Het is een bijzonder lage insinuatie en als ik over een paar dagen nog zo wit-heet ben als nu dan zal ik eventueel een protest indienen bij de Resident. Dit raakt mij én de col. Prawar en Rumbiak!

Er is -op verzoek v/d Ctr.- een rondschrijven opgesteld door Ruben en mij samen, dat door Ruben en Prawar en mij samen ondertekend is. Dat wij geen bepaling opgenomen hebben omtrent reizen is niet gebrek aan medewerking. Wij gaan alleen van het standpunt uit dat je er toch geen toezicht op kan houden en dat het dus geen zin heeft. Op inwoning is misschien contrôle mogelijk. Hoe moeilijk die is, is pas uitgekomen met gouvernementsambtenaren in Hamidi! Nu nog zo iets als contrôle op reizenden. En als de njora mee is?

Is het H.P.B. geneigd om soortgelijke bepalingen te maken voor bestuursambtenaren en politie? Wie wordt bevoegd om contrôle uit te oefenen? Op de meisjes in huis als anak-piara hebben de ambtenaren van het BB mede de contrôle; desondanks is het in Eles gebeurd.

Is de Ctr. wel op de hoogte van het feit dat het regel is om buitenechtelijk geslachtsverkeer te hebben, zowel in Ambon als hier?

Ruben en Mieneke en ik zijn uitgegaan van het mogelijke! Datgene, wat enigszins te controleren was, hebben wij onder een verbodsbepaling gesteld. Over de kwestie van het reizen kunnen wij niet voor volgende week vergaderen; tegen de 3le zijn de leden v/h Moderamen opgeroepen. In Teminabuan regel je het zelf maar met Wamafma en Waromi. Natuurlijk is het mogelijk om er op een Ressortsynode over te praten. Wij kunnen wel een verbod uitvaardigen om met schoolmeisjes naar feesten te gaan. Dat betreft dan 31.10 en 30.4! Dan zouden de Districtsbestuurders echter óók moeten medewerken en géén 'knalfeesten' geven op 31.12 en 30 april.

Het wordt echter de onderwijzers kwalijk genomen indien zij op deze data niet aanwezig zijn en hun gelukwensen aanbieden, c.q. indien subalterne Ambtenaren en de 'burgers' niet op de recepties verschijnen ter gelegenheid van Hare Majesteits verjaardag en Nieuwjaar.

Nóg iets: zo lang het B.B. niets onderneemt tegen de continuering van de oude Adat waarbij overspel en onzedelijkheid slechts 'klachtdelicten' zijn, welke met een boeten bate v/d 'beledigde' partij afgedaan kunnen worden, zó lang zullen er steeds mannen zijn -Gurus en anderen- welke geslachtsgemeenschap hebben met jonge meisjes, met of zonder hun toestemming. Dat laatste is echter zeldzaam. Sommige ouders stimuleren zelfs hun dochters zich hiermee in te laten, vanwege de dan te ontvangen 'harta'.

Daar is ook Niggebrugge achter gekomen. Trouwens, het geslachtsverkeer is slechts één onderdeel c.q. facet van deze cultuur. Indien wij nu aan 'slecht opgevoede' mensen uit deze cultuurkring dezelfde maatstaven aanleggen als aan europees personeel dan komen wij er niet uit. Men zal zich dan óók nog afvragen: 'Waarom worden europese vrouwen Ambtenaren en Onderwijzeressen dan niet 'op staande voet' ontslagen als zij een 'perkara' hebben? Er is, was en blijft niets geheim wat dit betreft, uitgezonderd machtsmisbruik.

-GOUVERNEMENT VAN NEDERLANDS NIEUW-GUINEA-
AFDELING WEST NIEUW-GUINEA
ONDERAFDELING TEMINABOEAN

Teminaboean, 20 februari 1960.

No.III/1/I.O./1056
Bijlage(n): --
Onderwerp: Reizen van onderwijzers in
 gezelschap van schoolmeisjes

A a n
de Ressorst Schoolbeheerder der D.Z.R.
te
TEMINABOEAN

Bij deze moge ik de speciale aandacht van Uw Eerwaarde er voor vragen, dat het regelmatig blijkt voor te komen, dat onderwijzers zich schuldig maken aan het plegen van ontucht met schoolmeisjes tijdens reizen, waarbij zij zich door schoolmeisjes laten vergezellen.

Dit kunnen zijn: vacantiereizen, reizen naar Teminaboean ter bijwoning van het Koninginnefeest, reizen naar een bepaald dorp ter bijwoning van kerkelijke vergaderingen e.d.

Helaas is het mij indertijd niet gelukt Uw voorganger ertoe te bewegen in zijn instructies aan de onderwijzers inzake het contact met schoolmeisjes een verbod op te nemen, dat onderwijzers zich bij hun reizen laten vergezellen door schoolmeisjes.

Gezien de ervaring, juist weer bij enkele recente gevallen, moge ik U adviseren alsnog een dergelijk verbod uit te vaardigen.

Wat het Koninginnefeest betreft, zullen ook wel bepaalde instructies nodig zijn, zoals het verbod, dat de onderwijzers tijdens hun reis naar Teminaboean toe en terug bij overnachtingen onderweg en tijdens hun verblijf in Teminaboean onder één dak slapen met de schoolmeisjes.

De Controleur van Teminaboean,

F.J.M.

Notulen v/d vergadering v/d DZR dd. 15 maart.

Alle bestuursleden waren aanwezig op 2 na.
Wat Nieuw-Guinea betreft het volgende.

- a) De voorzitter ontving een brief van Mej. Blonk waarin zij ingaat op allerlei moeilijkheden in de onderlinge betrekkingen.
- b) Mr. Koolemans Beijnen deelt n.a.v. de brief van Dr. Locher mee aan Ds. Marcus allerlei zakelijke inlichtingen te hebben gevraagd betreffende de TOB-affaire. Deze zijn nog niet ontvangen, terwijl bovendien onzerzijds niets aan de afwikkelingen van deze zaak gedaan kan worden. Ook inlichtingen betreffende de schade-loosstelling i.v.m. de diefstallen zijn nog niet ontvangen. N.B. XXXVIII pg.439 vv.
- c) Wel is een uitvoerig jaarverslag van Ds. Marcus ontvangen, dat als een zeer gedegen werkstuk wordt beschouwd. N.a.v. de daarin gemaakte suggestie het M.C.C. in te schakelen heeft Ds. Bremer reeds contact opgenomen met Peter Dyck, die wel een mogelijkheid ziet van participatie in bijv. een landbouwschool.
- d) Het Min. v. Binn. Zaken deelt mee nog geen beslissing te kunnen nemen t.a.v. tewerkstelling van buitenlandse verpleegsters in Nieuw-Guinea.

N.B. ad.a) Ook hiervan kregen wij geen copie.
Wel had reeds veel eerder Mw. Blonk ons ingelicht over de bemoeienis en de roddels in Teminabuan, op 1.1, 17.1 en 9.2.
Het gaat daarbij niet om het functioneren als Ress.Schoolbeh. of Ressortspredikant; beide functies heb ik in februari 1959 overgedragen aan resp. Col.K. en Ds.R. Rumbiak.

Een 2-tal onderwijzers van de JVVS en MVVS - beiden nooit lid geweest van de Coöp. of de N.V. 'TOB' - nemen aanstoot aan afwikkeling van het Failissement, iets waar noch het Hoofd Coöperatie-wezen, noch de Rechter aanstoot aan heeft genomen. Zij diende een klacht over mij in bij het D.B. van de DZR.

De Secretaris v/d DZR vond het kennelijk nodig om op deze klachten in te gaan, hoewel U, net zoals de leden v/h DB alles nog eens kunt nalezen in XXXVIII, pg.439 en XXIII pg.201.

- e) Van Dr. Locher en Ds. K. zijn vertrouwelijke brieven binnengekomen betreffende de wenselijkheid resp. onwenselijkheid van de overplaatsing van het echtpaar Marcus naar Ransiki.
Na uitvoerige en diepgaande discussie, waarin o.a. enerzijds gesteld wordt dat de brieven niet ernstig genoeg genomen kunnen worden en dat het niet aangaat onze moeilijkheden te verplaatsen naar Ransiki, terwijl anderzijds o.a. gewezen wordt op het feit, dat de sfeer in het Teminabuaanse kennelijk bedorven is, doch in Ransiki met een schone lei begonnen kan worden, waarbij bovendien de eenjarige periode voor het verlof als een proeftijd gezien kan worden, waarna eventueel voor alle partijen zeer ingrijpende maatregelen gemakkelijker genomen kunnen worden dan nu.

Het is ook ondoenlijk -uitsluitend op grond van brieven- te besluiten tot overplaatsing van Marcus naar Ransiki, indien het Moderamen van de E.C.K. dit vraagt, en na het mondeling overleg met Ds.Rumainum en Dr.Locher.

Van de 'vertrouwelijke' brieven krijgen wij eveneens geen copie. Maar wél sorteren deze Vertr.Br., het door P.A.C. de Beaumarchais beoogde effect van kwaadsprekerij wanneer je iemand nadeel wilt berokkenen (Le Mariage de Figaro, ± 1770 'la Calomnie, monsieur!')

Als wij de klachten en aanklachten niet kennen, welke kans of noodzaak is er dan voor een 'SCHONE LEI?'

XLIV

Daags na de vergadering 12 mei, werden wij met een vlotje naar de Catalina van de Marine Luchtvaartdienst gebracht.

De Guru's zongen ons een afscheidslied toe: 'nu is het ogenblik van afscheidnemen aangebroken', één v/d mooiste liederen van Ds.I.Kijne.

Van de reis heb ik geen herinneringen. Wij werden 'beleefd' ontvangen in Manokwari en Ransiki, waar wij ons in een Pasangrahan tijdelijk inrichtten tot het vertrek van de scheidende Directeur. (11 juni)

In een brief, gedateerd 24/5 bericht de voorzitter v/d DZR over het bezoek van Ds.Rumainum, voorz. v/d Ev.Chr.Kerk en Col.Dr.F.C. Kamma. Van Ds.Rumainum kreeg men een zeer plezierige indruk. Hij werd ook ontvangen door de Voorzitter v/d Alg.Doopsgez. Sociëteit. Ds.R. deed het voorstel om mij in Ransiki te plaatsen als Directeur en hoofddocent, waarmee de DZR 'gaarne' accoord ging. Daarna werd Ds.Rumainum ook door de Koningin en Prinses Wilhelmina in audiëntie ontvangen. Dr.H., de voorz. v/d DZR veronderstelt dat wij -gezien de moeilijkheden in Teminabuan- blij zullen zijn met deze overplaatsing.

N.B. Wij waren inderdaad blij, maar om een heel andere reden:

- 1e. Ik was de le keus voor de post, die ik nu zal bekleden door de Synode van 1956!
- 2e. Het tourneren, 200-300 km bergpaden per jaar, kan ik niet meer opbrengen.

Desalniettemin was het voor ons een moeilijk afscheid. We waren opgenomen in de Mai Brat, tot ergernis van vele Blanken. Overall, waar we in de jaren '80 en later leden van dit volk ontmoetten, lieten zij merken dat hún gevoelens t.o.v. ons niet veranderd zijn.

In een brief ddo. 26.5 schrijft Guru Z.Tipawael, hoofd van een school met méér dan 100 leerlingen en lid v/h Moderamen v/d Klassis, dat mijn opvolger de bezwaren van een aantal Guru's v/d Klassis Teminabuan heeft geaccepteerd betreffende de gang van zaken op de Synode van 4 mei te Djitmau.

Zij eisen per 7 juni een Ressort-Synode in Mefkhadjim.

Doopsgezinde Zendingsraad

Alg.Secr. C.M. Roggeveen
Noorseweg 14c - BLARICUM

Blaricum, 3 mei 1960.

Waarde Ds.Marcus,

Van het Moderamen van de E.C.K. ontvingen wij het bericht, dat men U heeft gevraagd tot 1 juli 1961, tot uw verlof, aan de Opleidingsschool voor Evangelisten te Ransiki te gaan werken. Zoals U bekend is, stemmen wij hier gaarne mee in.

Wij ontvingen het verzoek van het moderamen U verlof te geven om op 24 mei a.s. bij het eerste eindexamen aan de school te Ransiki aanwezig te zijn. Wij hebben geantwoord, dat hier tegen onzerzijds geen bezwaar is en dat wij U dit hebben medegedeeld.

Wij hopen dat U te Ransiki een prettige werkkring zult vinden en dat uw arbeid zegenrijk en vruchtdragend mag zijn.

Namens de Doopsgezinde Zendingsraad,

met vriendelijke groeten,

uw

C.M. Roggeveen

Met de volgende post kwamen er nog wat 'afscheidsbrieven' van medewerkers uit Inanwatan, mijn Papuse Collega, en de Gurus Rumawi, Mambor en Kubiari; voorts van Mej.Blonk (12/5) en Simson Bliss. Mej.Blonk schreef Br.27/5 dat onze bagage niet ingeladen was op het regulaire bevoorradingschip. Dit betekent, dat wij één maand langer zonder onze meubels en veel lesmateriaal moeten wachten, wegens een nalatigheid van de R.S.B. of zijn hulp!

Ook heeft men geen dekzeil over de kisten gelegd, zodat er nog al wat 'waterschade' a/d boeken zal zijn. Ook durfde Mej.Blonk geen Brief aan ons te adresseren daar de Post Ambtenaar 20/5 weigerde een brief aan ons te verzenden. Het H.P.B. vond dit 'fout', maar daar de betrokken ambtenaar 'binnen kort' toch met verlof naar Nederland zou vertrekken nam hij geen actie!

23/5 Aan mijn Collega D.Amstutz, die een gedegen artikel van mij verwacht over de voortgang v/d Zending in ons ressort.

Ik schreef hem, dat ik in mijn nieuwe functie (Rector en Hoofddocent aan de Evangelisten Opleiding) geen tijd heb voor langere brieven. Ik werk 10 uur per dag op kantoor en in de tuinen, en minstens 65 uur per week! Hij moet het van Col.K. hebben, maar die heeft eveneens geen tijd voor zulk soort zaken.

Ik wil nog wel kwijt, dat er door onze medewerkers na de vergadering, waarbij een streekraad werd geïnstitueerd, door alle ± 300 aanwezigen: Adathoofden, dorpschouwen, Ambtenaren en medewerkers een afscheidsfeest is georganiseerd waarbij de Resident een dankwoord uitsprak voor het werk dat Mieneke en ik opgezet hadden. 'U hebt geloóf en kennis gebracht in de duisternis; zonder uw werk zou de instelling van een Raad onmogelijk zijn geweest'.

Mej.Blonk deelt op 27 mei mee, dat onze inboedel wel had kunnen worden ingeladen, maar door laksheid van ons kantoor te Teminabuan en de ingeschakelde aannemer pas ± 13 juni ingeladen kan worden, en dat de waterschade groot zal zijn omdat ons huis 'lekt'.

30 Mei schrijft Mieneke aan haar moeder: 'De éérste indruk: in Ransiki is het warm; daar zijn wij nog niet aan gewend.....'

'Lachai Roi' ligt halverwege de kust en het dorp Ransiki; 't is een mooi terrein. Ook ons toekomstig huis ligt erg aardig. Er ligt een cementen vloer en heeft een eternieten dakbedekking; de omwandeling is van hout. Er zijn 4 kamertjes, een zitkamer en een terrasje. Een grote boom geeft veel schaduw.

Wij hebben al een aantal visites gemaakt; er zijn een aantal kolonisten, waarvan enkelen Cacao verbouwen. Het eten is goed, je kunt aardappelen, sla en tomaten kopen, zelfs druiven in kleine hoeveelheden. Er is een verpleegster-vroedvrouw en een HPB, en dus ook een postkantoor. Het Hoofd van Politie is een oude bekende: onze buurman in Mefkhadjim.....

Ik ben 'juf' geworden voor 6 kinderen van kolonisten; 't gaat erg leuk! N.B. er is hier geen school voor de kinderen van de Kolonisten en Ambtenaren; de Overheid vindt het aantal te gering.

Uit 'Evangelie Verbreiding' v/d DZR, ddo. 4.6.

DS. MARCUS NAAR RANSIKI

Tien jaar heeft het echtpaar Marcus-v.d.Nieuwenhuizen gewerkt, gezwoegd en geploeterd in de res-sorten Inanwatan en Teminaboean. Zij als arts, hij als predikant, zendeling, ressortsschoolbeheerder, en nog veel en veel meer. Grote moeilijkheden hebben ze ondervonden, zijn ze tegengekomen, hebben ze soms overwonnen, hebben ze ook wel gemaakt, laten ze achter.

Ja, laten ze achter, want nu zijn ze vertrokken. Niet spoorloos, maar overgeplaatst. Tijdens zijn bezoek aan Nederland heeft Ds. F. J. S. Romainum ervoor gepleit Ds. R. E. H. Marcus aan de Evangelisch Christelijke Kerk (E.C.K.) uit te lenen om aangesteld te worden als hoofd van de evangelisten-school te Ransiki. De Doopsgezinde Zendingraad - in overleg met onze beide zendingspredikanten op Nieuw-Guinea - heeft gemeend aan dit verzoek te moeten voldoen. Ds. Romainum bracht o.a. naar voren dat de evangelisten een buitengewoon zware taak wacht, n.l. om in de volkomen heidense binnenlanden en bergstreken als eerstelingen en eenlingen het evangelie te gaan verkondigen op velerlei wijze. Deze uiterst moeilijke taak zullen ze alleen kunnen uitvoeren indien ze werken met een enorm geloofsenthousiasme.

Wie beter dan de zelf altijd vanuit zulk enthousiasme werkende Ds. Marcus zou dit op hem kunnen overbrengen? Bovendien heeft hij zelf jarenlange ervaring met precies het werk, dat de evangelisten straks wacht.

Zo leveren wij dus op bijzondere wijze (voorlopig tot het verlof van het echtpaar Marcus, over één jaar) een bijdrage aan het algemene werk van de E.C.K. Het laat ons - of liever Ds. L. Koopmans - echter achter met een onderbezet terrein. Indertijd werd Ds. Koopmans uitgezonden omdat Ds. Marcus het niet meer alleen aankon. Nu is Ds. Marcus weg en zit Ds. Koopmans dus alleen. Overigens - nu de Papoeese Ds. R. Rumbiak ook volop meewerkt - is het de vraag of in plaats van een tweede zendingspredikant niet beter een volwaardig onderwijzman als ressortsschoolbeheerder uitgezonden zou kunnen worden. Een vraag, die echter, helaas, voorlopig wel een academische zal blijven, want noch voor een tweede zendingspredikant noch voor een onderwijsdeskundige is er geld. Intussen zit Ds. Koopmans er mee (of er zonder).

J. P. M.

Lachai Roi, 14.6. a/d Voorzitter v/d DZR.

Hartelijk dank voor uw Brief ddo. 24.5; wij hebben inmiddels tijd gehad om ons hier in te leven en één en ander gade te slaan. Ik kan nog niet zeggen of het mée- of tegenvalt.

Vanzelfsprekend ging het ons aan het hart, om de vele vrienden en (pleeg) kinderen achter te laten. Iedere postbestelling brengt brieven met berichten, met vragen om advies.

Belangrijker zijn voor ons de bewijzen van liefde en vertrouwen, die wij óók ontvangen, lós v/d kerkelijke vragen in verband met de Kerkorde.

In het kort nu onze eerste bevindingen.

Met alle respect voor het geestelijke werk, dat hier verricht is, blijft van onze kant de indruk dat het te weinig gericht is op de praktijk van het Evangelisatie-werk. Wij zijn doende hierin verandering te brengen.

Onvoldoende aandacht werd gegeven aan 'hulpvakken', zoals hygiëne en wondverzorging (een dienstverlening a/d diaconaat dus), waardoor je gemakkelijker contact krijgt. Verder ontbreekt totaal een cursus elementaire Psychologie en Pastoraat.

De gebouwen zijn grotendeels opgetrokken op architectonisch aanvaardbare wijze, maar uit 'zachte' houtsoorten, zodat er nú al -na één of anderhalf jaar- schade door rot en termieten is.

Bij besluit v/d Alg.Synode werd als uitgangspunt gesteld, dat de kandidaten een gedegen basis moesten hebben in geloof en bijbelkennis.

Verder 'kamperen' wij een beetje. Wij hadden natuurlijk de éérste dag beiden Malaria, maar dat is al weer over.
 't Is druk; wij moeten nog aan alles wennen.
 's Morgens ben ik bezig met mijn school voor kinderen van kolonisten. Daarna eten wij en kruipen op ons bed.

Om 17.00 is er College; zèlf geef ik ziektekennis en voedingsleer, daarna verband instructie en psychologie.
 1 Keer per week heb ik in het dorp 'vrouwenclub'. Ik leen dan de fiets van Mwr.Maloali, echtgenote van Ds.W.Maloali, Docent voor de vakken, welke Herbert niet geeft.

Dát had ik nooit gedacht! Dat ik in Nieuw Guinea weer op een fiets zou klimmen.

Er zijn nu 26 jongens, die hier al van september 1959 zijn en wij krijgen in september een nieuwe klas erbij; de oude 2e klas is afgezwaaid, vóór wij hier aankwamen.

't Bevalt ons hier wel; de stemming onder de jongens is al iets beter. Zij worden een beetje toeschietelijker tegen ons.

Het huis is gezellig, maar warm. Het heeft een vloer van cement, een houten omwandling en een dak van Eterniet.

Judith is blij met de bèste keuken, waarin zij ooit heeft kunnen werken.

Ransiki is mooi; de wegen zijn in de buurt allemaal vlak, gemakkelijk om te lopen en te fietsen.
 Er wordt hier veel Cacao verbouwd. Mijn 'Kolonistenkinderen' nemen als 'schoolgeld' óngevraagd eieren, tomaten en groenten mee, óók sla.

Deze Evangelisten opleiding moest oorspronkelijk door de Alg.Synode in Teminabuan gebouwd worden.

N.B. dit zinde sommige Ned.Herv. Collegae niet. Zij wilden haar om 'zendingshistorische' redenen in Ransiki opzetten. 'Zendingstrategisch' is dit een kapitale blunder!

Een latere Synode verplaatste haar naar MANOKWARI-Kwawi.

Om hun taak góed te kunnen vervullen, moeten wij leren voorúit te denken; zij kunnen bij ons terecht om raad.

Er is nog een stapel brieven, die met het vliegtuig verzonden moeten worden. Ik stop dus voor vandaag.

Hartelijke groeten,

Uit de Notulen v/d DZR ddo. 11.6. (die men ons nooit per luchtpost toezendt).

NIEUW GUINEA.

.....Vervolgens leest de voorzitter een mededeling voor, dat in 1961 zes Papoea-predikanten voor 3 à 4 jaar naar Nederland zullen komen om hun studie te voltooien.

Aan Col.K. zal worden gevraagd of wij uit ons ressort hiervoor gegadigden hebben.

N.B. Toen wij in 1955 het plan opperden om Ds.Rumbiak ter afronding van zijn studie -op onze kosten- mee te nemen naar Nederland, werd dit door Oegstgeest ten sterkste ontraden; hij zou 'verwaand' kunnen worden of een te grote stress kunnen ondervinden! Geld dit argument niet voor inheemsche predikanten uit Hervormde kringen?

Col.K. mag een paard kopen voor ± f 300,--. De Voorzitter is er van overtuigd, dat dit bedrag voor dit doel nog tijdens de Zendingsconferentie bijeengebracht zal worden.

De kosten voor het 'Studiekamp' zullen worden over gemaakt.

De Vergadering spreekt zich er over uit, dat de DZR Col.K. niet aansprakelijk kan stellen voor een eventueel KASTEKORT, door welke oorzaak ook, bij de administratie van het SCHOOLBEHEER. Dit valt onder het hoofd 'bedrijfsrisico' voor rekening van de DZR. 1)

Er worden f 6.000,-- gevoteerd voor 't opknappen van onze vroegere woning. Col.K. geeft opdracht het gebouw met het front naar de 'straat' te zetten en er een cementen vloer in te leggen. Daardoor staat die nu dwars op de heersende windrichting en is veel minder koel! Het huis wordt gedekt met gegolfd plaatijzer. Bij ons bezoek in 1981 moest het reeds vernieuwd worden.

- 1) John Orwell in 'Animal Farm' (1945). Ik begrijp nu béter; 'Alle mensen zijn gelijk, maar sommigen zijn méér gelijk dan anderen'.

Op 27 juni schrijft 'De jongeling Willem Karet' namens zijn klasgenoten een 'Dubbele Dank' aan ons, omdat zij door het onderwijs, dat wij georganiseerd hebben in het Ressort dat de DZR over genomen heeft v/d ZNHK een goede verdere opleiding hebben kunnen volgen.

Daar waren wij echt wel blij mee!

N.B. Met de schrijver en enkele anderen hebben wij ook in de jaren '80 nog ontmoetingen gehad.

Aan mijn moeder: 17 juni.

Een eender bericht over de woonsituatie.

Het is hier een druk bestaan, al hebben wij maar één klas. Hoe dat moet, als er nog één bijkomt is mij een raadsel. Mijn Papuse Col. lijkt mij niet bijzonder goed voor zijn taak berekend en Mieneke heeft het toch al druk met haar schooltje. 't Zal wel combineren van lessen moeten worden, anders zie ik er geen gat in.

Naast het werk a/d opleiding, dat dus les geven en opvoeden omvat, zowel a/d leerlingen, als ook a/d hulpkrachten, komt ook nog het pastoraat voor de Nederlandse Kolonisten; dat is een groepje kneusjes uit de Internerings- en Gevangenkampen en voorts drie gezinnen, die een eigen bedrijf hadden of ergens op een onderneming werkten.

Allen zijn teleurgesteld en willen eigenlijk niet blijven, missen ook de energie om te emigreren en leven van de hand in de tand, soms royaler, dan zij zich kunnen permitteren.

Hier zijn veel herten, vermoedelijk uit de Molukken afkomstig, die scheidende zeearmen over zwemmen. Ze zijn groot en richten vaak veel schade aan in de tuinen.

Ik heb nog al wat te doen aan voorbereiding v/d Colleges. Ik schrijf ze helemaal uit. Het zou natuurlijk met minder kunnen, maar ik kan niet met minder.

Eindelijk heb ik een functie die bij mij 'past', landheer over 30 HA ontginning en nog eens 30 HA extra als jachtterrein.

De voorbereiding is óók moeilijk, omdat mijn boeken nog steeds niet beschikbaar zijn en ik in 8 vakken lessen voorbereiden moet.

Storend is de droogte; wij waren gewend aan vochtige, schone, niet te warme lucht van ± 19.00 uur tot 10.00 uur. Hier is veel stof en daar zijn mijn luchtwegen niet op ingesteld.

Na het daverende afscheidsfeest in Mefkhadjim valt het hier nog al tegen! Dat kon ook niet anders, tenzij mijn voorganger hier zijn best had gedaan om mijn weg te effenen. Dat heeft hij nu juist niet gedaan. Hij en zijn echtgenote hebben -tezamen met hun coll.- tegen gehouden, dat deze opleiding in Teminabuan zou worden gevestigd, zoals de GENERALE SYNODE in 1956 had beslist. Daarbij zouden Mieneke en ik beiden een functie als docent krijgen.

Nu zitten wij met de gebakken peren! Er is vrijwel géén mogelijkheid om de leerlingen 'praktijk' te laten doen, want er zijn slechts één of 2 gehuchten op 'loopafstand' van één uur! Bovendien zijn er zó weinig inwoners, dat een zondagsschool meestal slechts door 7-11 kinderen bezocht wordt, mits de ouders niet in HUN Sagomoeras zijn.

De hulpkrachten, een landbouwkundig arbeider en een hulponderwijzer zijn slecht opgeleid. Bovendien zijn bijna alle gebouwen na ± 1½ jaar in slechte staat, omdat ze in een zachte houtsoort zijn opgebouwd en met de slechtste soort Atap gedekt zijn.

Ik ben begonnen met een nieuw lesrooster en een nieuw leerplan. Er moet veel harder gewerkt worden en de opleiding moet meer op de praktijk gericht zijn. Men was bezig een soort 3e rangs prediker op te leiden, die wel op Zonen feestdagen konden preken en begrafenissen leiden met veel liturgie, maar pastoraal weinig voorstelden en als Catecheten nog minder.

Het is merkwaardig, hoe veel vróeg-negentiende 'onzin' hier nog opgeld doet. Het lijkt wel of er in de laatste 100 jaar niets opgestoken is, van de wetenschappelijke onderzoeken op theologisch, historisch en archeologisch terrein!

Ik krijg opnieuw de indruk, die de critici ná 1830 deed zeggen, dat hun voorgangers niets geleerd en niets vergeten hadden!

Mej.Blonk schreef ons op 23 juni. Op 20 juli gaat haar verlof in. Zij wil een nieuw 'Kort Verband' aangaan voor uit-zending naar Nieuw-Guinea. Zij bericht dat onze inboedel eindelijk onderweg is.

Op mijn bericht over de toestand in Ransiki reageert zij met een goedbedoelde waarschuwing. Ja, 'k geloof wel dat er behoorlijk op te knappen is, daar in R. Maar lever a.u.b. geen openlijke critiek, want de buitenwereld neemt het tóch voor G. op, en hoe meer critiek U hebt, hoe gauwer ze U er uit gooien! Zég niets, maar dóe alleen iets.

Op de ZENDINGSVERGADERING in Hollandia was men van mening, dat EVANGELISTEN géén scholen MOGEN stichten. Hoe leidt U de jongens op? Rekent U er op, dat ze wél of géén scholen zullen krijgen? Al zou ik dat willen, de meesten zijn er niet toe in staat!

N.B. Mej.Blonk is een dag of wat in F. geweest, dat tot het werkterrein van mijn voorganger in R. behoorde; zij kon het werk daar met dat in Teminabuan en Ayamaru vergelijken!

Mieneke aan haar Moeder, 24.6.

Wij hebben gisteren onze inboedel gekregen: 53 kisten! Natuurlijk is er een heleboel stuk. H. heeft onze schilderijen opgehangen: de huiskamer ziet er al heel gezellig uit. Verder is hij bezig een boekenrek te maken.

Ik heb niet één klas maar drie klassen, 1 leerling in klas 1, 3 in klas 2 en 5 in de derde. Zij houden van mooie verhalen.

Met Mientje gaat het goed; H. heeft voor haar een schommel gemaakt, waar zij blij mee is. Ze kijkt graag boeken met plaatjes, vooral wanneer zij dieren ziet. Zij eet netjes en houdt bij hoesten de hand voor de mond. Onlangs heeft zij voor de tape-recorder gezongen en vond het prachtig om daarna haar eigen stem te beluisteren.

2 Dagen later krijgen wij een brief van 2 meisjes v/d MVVS. Zij berichten van de dood van één der jongens, die voor verdere opleiding naar Hollandia zijn verhuisd; zij hebben daar moeite mee. Bij 'geruchte' hebben zij vernomen dat wij verhuisd zijn, zij willen van ons zekerheid en groeten mijn voorganger en zijn echtgenote. Zij zijn in opleiding voor kraamverpleegster.

Met eerbetoon,

Nanda Woma en Corrie Kehek.

Na een tournee door de Aifat-regio en Aitinyo hoort Ds.Rumbiak, dat een aantal Guru's van de Klassis Teminabuan geprotesteerd heeft tegen de besluiten v/d Synode te Djit-mau. Daar hij als deelnemer-afgevaardigde v/d 'Proto-Synode' de Kerkorde op zijn duimpje kent, spreekt hij, na overleg met Col.K. het Moderamen v/d Klassis Teminabuan 'verbitterd' toe, zoals hij zelf aan mij schrijft op 1.7! Zij hebben zich niet te bemoeien met de zaken v/d Klassis Ayamaru-Aitinyo-Aifat (= A.3). Hij beroept zich daarbij zowel op de kerkorde als ook op 1 Korinthe 3:1-6.

Ook raadt hij Col.K. aan om, zoals ik jarenlang gewend was, maandelijks rondzendbrieven a/d Guru's en Evangelisten te verzenden.

N.B. pg.19 Brief ddo. 26.5.

De nieuwe secr.v/d DZR schreef ons op 24 juni, gedeeltelijk privé, en als mijn Collega.

Zakelijk ging het om een bestelling van Ds.Rumbiak, die hem een bestelling zou hebben opgegeven voor een -niet nader omschreven aantal- Concordanties. Hij had andere boekjes aanbevolen, geschreven door Col.R.Kuitse voor zijn studenten a/d Th.School in MALANG. Col.Rumbiak was daar niet op ingegaan, en evenmin op een bestelling van Col.K., die Commentaren had besteld, uitgegeven door de Chr. Uitg. in Jakarta.

N.B. Deze zijn geschikt voor kerkelijke functionarissen, die in een totaal andere samenleving moeten werken. Een 'Concordantie' is 'WERELDWIJD' bruikbaar voor Bijbelstudie, indien men bruikbare woordenboeken heeft.

Hij, Col.J.M. deelde ons mee dat wij 'geadopteerd' waren door de Doopsgez. Gemeenten H & L. Wij hebben van hen taal noch teken ontvangen, zo lang wij in Ransiki werkten; Mieneke en ik waren beiden Lid. in Leiden.

Elke post bevat nog brieven van verontruste medewerkers, of van mensen, die niet in staat waren persoonlijk afscheid van ons te kunnen nemen. Een vriend merkt spijtig op dat in de klassis Inanwatan de leiding geen gezag heeft. Ook houdt men zich niet aan de Kerkorde. (6 mei)

In Teminabuan heeft men onze boedel niet ingeladen; die is trouwens erg slecht verpakt en staat onder een lekkend dak, zodat waterschade aan onze boeken aanmerkelijk zal zijn. Overigens weigert de posthouder aan ons gerichte brieven te verzenden, ondanks het feit dat de Ctr.BB. hem op zijn taak in deze met nadruk gewezen heeft. (20 mei)

Het Schoolhoofd van Djitmau, zelf ook lid v/h Modera-men van de 'Bergdistricten', Guru Tipawael, geeft lucht aan zijn ergernis, omdat enkele Guru's v/d Klassis Teminabuan eisen, dat de besluiten v/d Synode te Djitmau gecorrigeerd worden. Mijn coll. aldaar en Col.Rumbiak schijnen hen ter wille te willen zijn. Terecht maakt Guru Tipawael bekend, dat hij in dat geval de Algemene Synode zal inschakelen, want de Heren in Teminabuan hebben geen recht zich met de Klassis 'Bergdistricten' te bemoeien!

(16 juni). Deze stellen zich 'achter' Ds. Rumbiak op, zodat hij in deze moeilijkheid weet, dat hij op hun steun kan rekenen. Zij zijn ten eerste bezorgd, daar Col.K. nog niet gewoon is om zulke zaken te regelen volgens de Kerkorde!

Mej.B. deelt ons mee, dat onze boedel pas 13 juni ingeladen zal worden. Zij is niet van plan na haar a.s. verlof opnieuw voor Teminabuan te opteren. De europ.medewerkers maken het haar lastig omdat zij met ons bevriend is.

30 mei schrijf ik aan mijn moeder.

De éérste indruk hier is 'WARM'; Lachai Roi ligt op 2 km v/d zee en het emplacement, hoe mooi het ook is, 't ligt dwars op het lokale windstelsel; dezelfde fout die mijn Col.K. maakte toen hij het door mij gebouwde huis 90° draaide.

Het huis is goed ingedeeld en heeft een dak van Eterniet; en dicht bij het huis staat een grote boom, welke ruimschoots schaduw geeft.

Op 1 juli schrijft onze goede vriend Ds.R.Rumbiak. Hij groet ook onze huisgenoten.

Na een lang tournee door de zuidelijke Aifat en dito Aitinyo bericht hij over de toestand dáár. Ook hij signaleert, dat Ainod uiteengeslagen is. De 2 Clans zijn uit elkaar gegaan; een klein deel is naar een 'Missiestatie' verhuisd, omdat dáár de bewoners niet in 'Heerendiensten' worden opgeroepen voor het werken a/d autoweg van de kust naar Kambuaya-Mefkhadjim. De Clanhoofden kregen ruzie en één van hen kwam om in de strijd.

Via Guru Tipawael had hij gehoord v/d eis van sommige Guru's in de Klassis Teminabuan, dat zij bezwaar hebben tegen de besluiten van de Klassikale Synode te Djitmau.

Deze werd onder zijn leiding gehouden! Hij heeft hen een lesje gegeven in kennis v/d Kerkorde, zoals die mede door hem en anderen werd opgesteld in 1954 en aanvaard op de 1e Algemene Synode in 1956. Noch individuele leden, noch leden van een Moderamen dan een andere Klassis -in vergadering bijéén- hebben het recht zich te bemoeien met andere Klassen! Zij zullen zich moeten wenden tot de Algemene Synode! Een toelichting gaf hij nog op basis van II Korinthe 3:1-6.

Daar Col.K. over deze 'kerkordelijke' situatie een beetje onzeker bleek te zijn, raadde hij hem aan om, net als ik gewend was, een maandelijks rondschrijven te doen uitgaan. Daarin kwamen dan preekschetsen, Bijbelse begrippen en soortgelijke onderwerpen ten behoeve van Guru's en Evangelisten.

De Secretaris van de Algemene Synode bezocht in juni Teminabuan en Inanwatan, maar daarvan kreeg hij geen bericht. Voor de Guru's en Evangelisten en ouderlingen in de Klassis 'Bergdistrikten' schreef hij in zijn maandbrief een meditatie over I Korinthe 12:12-31.

't Alg.Doopsgez.Weekblad maakt melding van het verzoek v/d Alg.Syn. v/d Ev.Christ.Kerk om mij naar Ransiki te laten vertrekken; daar wordt ik hoofddocent v/d Lagere Theologische School; Mienieke zal een aantal vakken m.b. tot voeding, wondverzorging etc. en Psychologie doceren. In de Notulen v/d DZR staat o.a., dat de Schoolbeheerder niet aansprakelijk gesteld kan worden 'voor een eventueel kastekort' door welke oorzaak dan ook, bij de administratie van het schoolbeheer.

(15 juni) Mienieke aan haar moeder.

Daar onze boedel nog in Teminabuan nog in een lekkende loods staat, hebben wij maar weinig meubels ter beschikking. Wij hebben beiden Malaria, maar dat is snel onder de knie.

Ik ben 's-morgens bezet in mijn school voor 8 kinderen van de kolonisten.

's-Middags geef ik ziektekennis, voedingsleer, Psychologie en verbandleer.

1 Keer per week heb ik 'vrouwenclub'.

(17 juni) schrijf ik nog aan mijn moeder.

Het afscheid in Ayamaru was een geweldig feest, en daarom valt het hier wat tegen. Dat kon ook niet anders, tenzij mijn voorganger zijn best had gedaan om mijn weg te effenen. Dat heeft hij nu juist niet gedaan.

Hij is degene die er in geslaagd is het Synodebesluit van 1956 te laten veranderen, n.l. in plaats van Teminabuan werd toen Ransiki aangewezen. Hij had daarbij de steun van een groep NH predikanten; onze inzichten en dogmatische standpunten zijn voor hen een aanstoot.

Op 22 juni meldt Mej.Blonk, dat onze inboedel onderweg is. Zij was een paar dagen enige tijd geleden in de vorige standplaats van mijn voorganger hier en vergeleek de toestand aldaar met die welke zij gewend was in het Ressort Teminabuan-Ayamaru. Zij verwacht dan ook, dat er heel wat op te knappen zal zijn.

Op de Zendingsvergadering in Hollandia overheerste de mening dat Evangelisten geen scholen MOGEN hebben! Naar de wil of mening van de Autochtonen wordt niet gevraagd!

(24 juni) Mieneke aan haar Moeder.

Wij hebben al een paar dagen Hertevlees gegeten.
Voorts nemen mijn 9 'schoolkinderen' af en toe groenten,
tomaten mee.

Gisteren kwam onze inboedel aan, 53 Kisten, terwijl er
57 verzonden zijn. Verhaal is er niet, noch bij de vervoer-
der noch bij de DZR!

XLV

De 1e 3 maanden gaven geen ander beeld te zien. De lessen werden goed gevolgd, want in mei 1960 zouden zij een examen moeten afleggen; als zij slaagden, kregen zij een functie als Evangelist.

Het merendeel van de leerlingen, vooral uit Serui en Hollandia afkomstig, bestond uit 'Drop-outs' van een laag kennisniveau, zoals ik dat tot dusver in het oude ressort Inanwatan ben tegengekomen. Tevens waren er 'Drop-outs' van andere opleidingen, voor wie de voortgezette opleiding te moeilijk was geweest.

Hoewel hun was aangezegd, dat zij tijdens de studie óók zouden moeten werken in de tuinen om in hun onderhoud te voorzien, accepteerden zij dit niet, spijbelden vaak en bedelden in het dorp Ransiki of pikten een prauw en visten in de baai. Zij eisten dezelfde voorzieningen die getroffen werden voor de Studenten aan de 'Theologische Opleiding' in Hollandia, die een goede vooropleiding en sommigen al een Onderwijzers Diploma hadden.

Onze leerlingen vonden het onrechtvaardig én onrechtmatig dat zij moesten werken!
Net als in januari -tegen mijn voorganger- staakten zij.

Een andere heeft zich geërgerd aan een -door mijn voorganger- opgeleide Evangelist, een jonge man uit Teminabuan, die bij zijn thuiskomst uit Ransiki van zijn vrouw gescheiden is. Hij beroept zich daarbij op mij, want hij zegt van mij gehoord te hebben dat ik een gedwongen huwelijk (door de ouders, buiten de betrokkenen om door een koopprijs geregeld) ongeldig acht. Hij vertelde mij echter niet, dat hij bij die vrouw reeds twee kinderen heeft, en haar dus geaccepteerd heeft, zodat er van dwang geen sprake kan zijn.

N.B. Bij een speurtocht door het -door leerlingen-overhoopt gehaalde Archief, werd het nú volgende bericht gevonden.

Mij waren bij de overname nóch dit bericht, nóch de grote schuld, die het instituut bij de plaatselijke handelaren had, gemeld!

In januari hadden de President-Curator en de Voorzitter v/d Alg.Synode hen aan hun verstand gebracht, dat de E.C.K. zonder de financiële hulp v/d Zending niet kon bestaan; zij moesten roeien met de riemen die beschikbaar waren, i.c. 'mankracht'. Makkend schikten zij zich in het onvermijdelijke, maar pleegde lijdelijk verzet. Het gevolg was natuurlijk, dat de tuinen nóg minder opleverden, en er zich een ernstig tekort voedingsmiddelen voordeed. Opnieuw staakten de leerlingen, en mijn voorganger ging door de knieën, kocht bij de plaatselijke winkeliers rijst en allerlei 'luxe' levensmiddelen, zonder het Curatorium in te lichten.

Daar de leerlingen echter merendeels opgeleid zijn in hun dorpen door onvolwaardige lekenpredikers, sluit de opleiding hier niet aan op hun eigen geestelijk leven. Er werd géén poging ondernomen, om de heidense religie van hun voorouders te confronteren met het Christelijk geloof, dat de Ev.Chr.Kerk belijdt.

In het internaat werkt zich dit uit in gebrek aan gemeenschapszin. Voor hen telt de Clan-samenhorigheid, waarbij alléén een gemeenschappelijk belang v/d Clanleden telt.

De opbrengst van jacht en visvangst wordt verdeeld onder de leden van hun clan; niet leden kunnen eventueel wat kopen, ook al slapen zij in hetzelfde onderkomen en studeren zij aan dezelfde tafel.

Er is dus een ruime taak voor ons weggelegd. Over de kinderen van de kolonisten en Nederlands-talige kleine Ambtenaren heeft Mieneke zich ontfermd, zij geeft hen dagelijks les van 7-12, negen kinderen in 5 klassen! 's-Middags geeft zij les in elementaire psychologie, hygiëne, ziekteleer etc. en één in de Nederlandse taal.

Zelf heb ik op mijn programma (voorlopig) Oude Testament, Bijbelse Begrippen, Ethiek en Dogmengeschiedenis. Ik wil dit later uitbreiden met Maatschappijleer, en archeologie. Mijn Papuse Col. 'doet' Nieuwe Testament, Liturgie en Kerkerde.

Daarnaast heb ik de leiding van het Internaat, de finan. Administratie, spreekuur. Ook is er een Bijbelkring voor gevorderden en om de 14 dagen een Maleise of Nederl. kerkdienst, huisbezoek en catechese. Gelukkig heb ik sinds jaar en dag aan een 60-urige werkweek gewend.

In september krijgen wij een tweede klas; dat kon ook niet eerder, daar mijn voorganger pas in januari j.l. met lesgeven is begonnen.

Onze bagage en inboedel is er nog steeds niet; wij bivakkeren dus in een vrijwel lege woning. Maar wij hebben het goed samen met onze huishoudster en haar 'hummeltje' waarmee een Ambonese Guru haar 'opgeknapt' heeft; en dus hebben wij niets te klagen.

De leerlingen waren eerst wat wantrouwend en bevreesd, dat wij de 'eigen' jongens (afkomstig uit ons werkterrein) zouden vóórtrekken. Zij merkten echter al gauw dat voor ons allen gelijk zijn, om 't even welke huidskleur zij hebben, of wáár zij vandaan komen! De sfeer wordt dan ook al een beetje beter. Daartoe werkt mee de verhouding met onze huishoudster en de verhalen van hen, die ons eerder hebben ontmoet in ons vorige werkterrein.

Wij hebben de eerste 3 weken veel huisbezoeken gemaakt. Er is veel onvrede onder de Nederlands-taligen, welke ná 1945 uit Indonesia hierheen gekomen zijn. Het zijn meest 'kneusjes', stakkers eigenlijk, gevlucht uit, en in een uitzichtloze situatie. Mijn Col. heeft goed werk aan hen gedaan; wij zullen trachten dit voort te zetten.

Eén van de eerste vernieuwingen die ik heb doorgezet, is de verkiezing van een driemanschap dóór en uit de leerlingen. Zij moeten het Internaat besturen als praktijkstage om op deze wijze te leren zich zelf te besturen.

16.6. Mieneke aan haar moeder.

De 1e brief uit onze nieuwe woning. Wij zijn 11 juni over gegaan. Daar onze Inboedel nog steeds in Teminabuan staat, hoefden wij niet veel hierheen te brengen; slechts twee koffers. Wij hebben 3 stoelen geleend, er stond nog één tafel en er was nog iets bruikbaar voor de keuken.

Uit het artikel van Col. Mat. begrepen wij dat wij hier slechts voorlopig geplaatst zijn, d.w.z. tot het verlof, waar wij in januari al recht op hadden. Wij zullen dus maar weinig nieuwe spullen kopen.

De geest hier op school deugt niet! Er is weinig discipline en het lesrooster zit 'oerstom' in elkaar. Er is weinig controle op de leerlingen, vermoedelijk wegens gebrek aan leiders-gaven van de beide Docenten en gebrek aan inzicht hóe het werk gedaan moet worden.

Mieneke aan haar moeder 10.7.

.....Wij hebben 'Het Beste' gelezen; dat is inderdaad een prettig tijdschrift..... 20 Juli gaat Mej.Blonk met verlof. Ik hoop dat je gelegenheid krijgt haar te spreken.

Wij hebben ons huis nu aardig in orde. 't Is heel gezellig geworden. Er zijn 4 boekenrekken -met hulp v/d jongens- door H. getimmerd.

Kleine Mientje wil steeds plaatjes kijken; wij 'bestuderen nu samen Verkade's albums, die zij prachtig vindt. Ook andere verhalen vindt zij mooi, en zij vertelt al hele verhalen. Korte tijd geleden ging zij met haar moeder boodschappen doen en er was een groot varken op de weg. Haar moeder heeft toen het varken geslagen en toen kwam er een auto etc. etc. Zij was helemaal opgewonden.

Van Willem Kareth krijg ik een antwoord op mijn brief. Hij vindt het jammer dat wij overgeplaatst zijn, jammer voor het Ressort!

Hij hoopt dat wij op onze nieuwe standplaats zo'n prettige omgang met de mensen zullen krijgen als eerder in het oude ressort!

Hij bericht dat één van zijn jaargenoten, Musa Sesa, bij de bouw van een dak op de Technische school, waar hij in opleiding is van 7 m hoogte gevallen is, met een gebroken nek als gevolg. Nu krijg ik vast en zeker niemand, die het dak v/d Kerkzaal durft te repareren; ik vond het toch al riskant, maar wáár vind ik een ladder die lang genoeg is

± 12 meter.

Zijn medestudenten treuren om hem, maar je moet je neerleggen bij 'de wil des Heren' schrijft Willem.

Het lijkt mij niet juist om mijn visie aan hem te schrijven, namelijk dat het niet 'de wil des Heren is, maar nalatigheid v/d HH leraren'.

Willem vertolkt de opvatting van een overgrote meerderheid van Ambonnezen en orthodoxe Calvinisten, die niet CALVIJN, maar Béza volgen. Trouwens óók de Islam huldigt dit standpunt; alles wat je aan ziekte of sterven overkomt, ligt in God's 'ondoorgrondelijk raadsbesluit', zowel het goede als het kwade.

Eén van hen is gechokeerd, omdat een Nederlandse vrouw die zeer onlangs bevallen is, in de rivier baadt. Zij verontreinigd -naar zijn mening- het water v/d rivier, waaruit de hele bevolking haar drinkwater moet halen.

Een andere heeft zich geërgerd aan een -door mijn voorganger- opgeleide Evangelist, een jonge man uit Teminabuan, die bij zijn thuiskomst uit Ransiki van zijn vrouw gescheiden is. Hij beroept zich daarbij op mij, want hij zegt van mij gehoord te hebben dat ik een gedwongen huwelijk (door de ouders, buiten de betrokkenen om door een koopprijs geregeld) ongeldig acht. Hij vertelde mij echter niet, dat hij bij die vrouw reeds twee kinderen heeft, en haar dus geaccepteerd heeft, zodat er van dwang geen sprake kan zijn.

Enkele weken na mijn overname van het instituut werd ik geconfronteerd met een schuld van ± f 25.000.-- een lege Kas. 'Men' had mij er niet van verwittigd!

't Kan zijn dat de Pres.Cur. er eveneens onkundig van was, maar daar zowel mijn voorganger als ik niet 'comptabel' waren, liepen alle rekeningen en betalingen via hem. Ik kwam gelijk in de nesten! Er heerste dus een voorbeeldige 'Teamgeest'.

Erger was, dat, toen dit bekend werd, noch het Moderamen v/d E.C.K., noch de Zending van de N.H.K. pogingen ondernamen om het probleem op te lossen.

Pas op 1 september kon ik Geld ontvangen voor het 2e Semester.

Overleg met de Docenten en Leerlingen was noodzaak. Ik kon de school tijdelijk sluiten, hetgeen een verlies van 1 jaar voor de leerlingen zou betekenen en dus voorlopig ook uitstel van het diploma met een jaar. De oudste leerlingen vonden dit heel onprettig!

Ik maakte toen met de raad van de Landbouwkundig geschoolde tuinman, en mijn buurman, die een kleine Cacao-aanplant probeerde van de grond te krijgen, een plan tot uitbreiding van de tuinen, dat iets beloofde voor de komende jaren. Ook hield ik ruggespraak met één van de grotere kolonisten. Ik zal er niet in details op ingaan, maar uiteindelijk kozen de leerlingen eieren voor hun geld, in dit geval: ze wilden wel werken.

Een grote lap van ons terrein werd schoongemaakt. Er werden schaduwboomen geplant van Acacia's (Lamtoro), en tussendoor Arachis (Aardnoten) in plantverband op 25 cm van elkaar. Van mijn leraar biologie, Dr.H.C.J.P.Thijssse wist ik, dat vlinderbloemigen Stikstof in de grond brengen i/d vorm van wortelknolletjes. Ook had ik bij familieleden en hun vrienden op de Veluwe bekeken, waar men met behulp van Lupine de grond verbeterde. Dit paste ik dus toe in Ransiki en met succes. Na 3 maanden hadden wij een goede oogst, die ik de plaatselijke winkeliers aanbood in ruil voor Diesel voor ons lichtagregaat, en levensmiddelen, vooral spijsolie.

Vanaf dat ogenblik kreeg ik gemakkelijk crediet bij de leverancier, en was dit probleem in beginsel opgelost. De school kon verder draaien.

Van onze buurman, de heer W.Clark hoorde mijn vrouw, dat het Gouvernement géén onderwijs verzorgde voor de kinderen van kleine Ambtenaren en kolonisten, zo er niet ten minste 20 aan deel konden nemen, en er waren er maar 7.

Mieneke bood toen aan de kinderen te onderwijzen en de ouders bouwden meteen een klein schooltje voor haar. Van die dag aan hadden wij geen moeite meer om groente en vruchten te krijgen: de ouders gaven hun kinderen die mee, en soms ook een paar eieren of een deel van hun jachtbuit.

Een 'bestands' opname van de hele School met toebehoren, was 1e noodzaak.

De woning v/d Directeur was goed in orde, die van de 2e Docent was redelijk. Het Kerkgebouw echter was fraai van opzet, maar de dakconstructie en het dak zelf -van sagopalm bladeren- liet alles te wensen over; reparatie was erg gevaarlijk, daar door de grote helling de Zuidrand meer dan 20 meter boven het maaiveld was. De hele constructie v/h dak, was evenals de huisjes van de leerlingen, uit zacht rondhout gemaakt.

Het Kerkgebouw deed dienst als grote collegezaal, voor 't houden van proefpreken en 's Zondags voor de Kerkdienst.

Er was een goede groentetuin, aangelegd en onderhouden door een landbouwkundig geschoolde opzichter, die óók de Colleges volgde.

De Bananen aanplant was totaal verwaarloosd en leverde niets op, omdat de 'studenten' weigerden deze te onderhouden.

Enkele weken na onze aankomst stortte de keuken in, en moest dus gesloopt worden; de gereedschapsloods v/d landbouwkundige werd als noodkeuken ingericht.

De put bleek tijdens de bezetting met Amoeben besmet te zijn. Alle water voor de keuken moest dus gekookt worden. Ik liet dus een nieuwe put graven.

Per 2 leerlingen was er een huisje; 's-Avonds was er elektrische verlichting in alle woningen, zodat men kon studeren c.q. zich kon voorbereiden op de lessen.

Financieel was er een groot tekort van f 25.000,-- d.w.z. de exploitatiekosten voor een heel jaar, zonder de salarissen van de Docenten.

Die schuld stond bij de plaatselijke tussenhhandel en de leverancier voor de olie t.b.v. het lichtagregaat.

Ik vroeg mij in gemoede af, waarom de Col. belast met de supervisie dit niet had gesignaleerd?

Het bleek, dat de leerlingen hun eigen voedsel moesten verbouwen. Wel was er een karabijn om wilde varkens en herten af te schieten. Ook was er nog een verwilderde Hengst die mijn voorganger, samen met een Merrie had gekocht om daarmee te kunnen ploegen. De merrie was echter gestorven en niemand durfde de hengst in te spannen of neer te schieten. 'n Paard is immers een 'édel' dier; hij was zeer agressief en ik was genoodzaakt hem af te schieten.

In overleg met de landbouwkundige werd het 'slechtste' stuk terrein uitgezocht. Eén van de buren, een kolonist, waarvan een dochttertje bij Mieneke op school was, walste alles wat er groeide (Alang-Alang 'Olifantsgras') 2 x plat.

De leerlingen kenden alleen 'Ladangbouw', waarbij zoveel mogelijk hout en struikgewas verbrand wordt. Daarbij worden de nuttige larven, kevers en wormen vernietigd, die het 'afval' verwerken en de grond herstellen kan. Een extra nadeel is dat de kale akkers door de regens hun hele humuslaag verliezen.

Ik verbood dus het droge gras en de struiken te verbranden en liet het afval onderploegen.

Denkend aan de lessen van onze Leraar Biologie, en 1) familieleden en vrienden, die zich met de herbebossing van de Veluwe bezig hielden, bedacht ik een plantschema van grotendeels 'Vlinderbloemige' schaduwbomen, gecombineerd met Aardnoten en Soyabonen.

De schaduwbomen waren nodig om Cacao te kunnen planten en voedingsgewassen te telen.

De school beschikte wel over een geweer en patronen om de wilde varkens te kunnen afschieten, die de tuinen vernielden. Eén van de leerlingen, had ooit een tijdje bij de hulppolitie in Inanwatan geleerd met een geweer om te gaan; hij was echter -misschien wegens ongeneeslijke domheid- ontslagen, en door de Klassis naar ons gestuurd. Hij bleek echter een perfecte jaren! Per 3 patronen schoot hij gemiddeld 2 dieren, varkens of herten! Ook dat was een enorme verlichting voor de begroting. Waarom mijn voorganger er geen gebruik van had gemaakt, kan ik slechts gissen!

Over al deze zaken liet het Curatorium zich niet uit. Eind februari vroeg de Pres.Cur. om een overzicht v/d lopende betalingen en de nog uitstaande rekeningen.

In een 'Post Scriptum' deelde hij mij mede, dat er nog al wat leerlingen en óók Collegae, die generlei bemoeienis met de school hadden, gróte bezwaren hadden geuit tegen mijn functioneren.

Vanzelfsprekend kreeg hij de gevraagde overzichten; hij was comptabel en ik niet! Ik was slechts verbaasd, dat nú opeens financiële contróle noodzakelijk werd geacht, terwijl door de 2e en 3e oogst een groot deel van de schulden afgelost waren, welke door mijn Collega veroorzaakt waren.

1) N.B. Dr.J.P.Thijssse.

Over al deze zaken liet het Curatorium zich niet uit. Eind februari vroeg de Pres. Cur. om een overzicht v/d lopende betalingen en de nog uitstaande rekeningen. In een 'Post Scriptum' deelde hij mede, dat er nog al wat leerlingen en ook Collegae, die generlei bemoeienis met de school hadden, gróte bezwaren hadden geuit tegen mijn functioneren.

Vanzelfsprekend kreeg hij de gevraagde overzichten; hij was comptabel en ik niet! Ik was slechts verbaasd, dat nú opeens financiële contróle noodzakelijk werd geacht, terwijl door de 2e en 3e oogst een groot deel van de schulden afgelost waren, welke door mijn Collega veroorzaakt waren.

Daarna ging ik op de rest van zijn brief in.

(19 Juni) Aan de Voorzitter v/h Curatorium.

Om maar met de deur in huis te vallen: er broeit iets onder de leerlingen. Het zijn dezelfde figuren, die het Col.G. moeilijk hebben gemaakt, namelijk de resterende leden v/h 'Driemanschap', waarvan Bastiaan Imberi het hoofd was.

Tóen muiltte men omdat men te weinig les kreeg; nu muilt men, omdat men 'niet góed les krijgt. (3 leerlingen zijn gaan praten met Pendeta Inaury).

Dat 'niet góed' slaat op mijn methode van bijbeluitleg met behulp van parallel-teksten en verwijzingen naar O.T. & N.T. en het aanhalen van voorbeelden uit het leven in de dorpen en de voorstellingen v/d heidenen hier.

Net als in Teminabuan en omgeving voelt een bepaalde groep hier zich daarbij niet lekker, omdat zij met hun eigen bijgeloof geconfronteerd worden. Toch is dit m.i. noodzakelijk; wij kunnen geen halve heidenen voor de EVANGELISATIE GEBRUIKEN!

Mijn informanten (géén jongens uit Teminabuan e.o., want die blijven op een afstand) zeggen, dat ook Col.Maloali bij het complot betrokken is, en dat hij vindt dat een evangelist niet méér hoeft te weten, dan wat verhalen. Ik heb een andere opvatting van de taak van een evangelist. Hij is geen 'wandelande Bijbel voor Analfabeten' maar een 'herder en leraar' met een specialistische opleiding voor een heel speciaal (moeilijk) werk: hij is lid van de 'Gideonsbende' in dienst van de Kerk.

't Is beter dat je dit nu meteen weet en daarom schrijf ik dit nú. Deze actie gaat uit van Jacobus Wedjadi, Kleopas en Decius Jakwaart. Zo ver ik kan nagaan, gaat het om de macht; ze zoeken een 'pangkat' (= ambt), 1) omdat zij aan een frustratiecomplex lijden. Zij zijn niet het type dat wij nodig hebben; de E.C.K. heeft van dit type al een ruime sortering!

Col.Maloali heeft meteen al op de éérste dag onplezierige opmerkingen laten vallen; hij is er ook fél tegen dat de jongens iets van 'Kinderpsychologie' te weten komen.

Ik heb de schriften gecontroleerd, en ik moet eerlijk zeggen: als ik zó moet werken, als hier tot dusver gewerkt is, dan kan ik moeilijk hieraan meewerken! 'Onze' niet opgeleide Evangelisten hebben veelal een béter peil dan deze jongens hier.

1) een Ambtelijke functie

Geredja Kristen Indjili di Nederlands-Nieuw-Guinea

Synode Resor Manokwari dan
Badan Pengawasan Sek.Peng.
Ketua

Manokwari, 22.06.'60.

No. : 60-680-49.
Pokok : Bezorgdheid.
Lampiran : -

Kepada, Ds.R.E.H. Marcus
te Ransiki.

Beste Herbert,

Helaas zie ik me genoodzaakt je het volgende te schrijven. Er zijn nl. bij mij bezwaren ingebracht tegen je doen en laten; zowel van de zijde van het Curatorium als wat het ressortswerk betreft ziet men moeilijkheden.

Om maar met de school te beginnen: er werd opgemerkt, dat er blijkbaar nu twee directeuren op Lachai Roi zijn: Mevrouw en Ds.Marcus. Verder verneem ik, dat je een nieuw rooster hebt ingevoerd, zonder het Curatorium er ook maar over te raadplegen. En dat rooster schijnt zó te zijn, dat de leerlingen praktisch geen tijd meer hebben voor zich zelf en dat de tuinarbeid op het heetste van de dag valt, zodat de tuinen er óók niet beter op worden. De middaguren zijn na de rust ook weer met lessen gevuld tot 's avonds vaak nog een uur ook, zodat de leerlingen daarna te moe zijn voor zelfstudie. Ik vrees, dat met zo'n zwaar programma er binnen afzienbare tijd wel jongens zullen weglopen. En dan zeg ik niet: jongens, die dat niet kunnen (of willen) volbrengen hebben we niet nodig. Maar: geef ze eens ongelijk.

Dit alles is tegenwoordig ook niet meer mogelijk. Als ik hoor van vóór de oorlog opgeleide goeroes, hoe het toeging in Miei in school en internaat, dan is dit dagprogramma haast nog zwaarder en dat in deze tijd, waar zo iets niet zonder meer geaccepteerd wordt.

Op hetzelfde niveau ligt het bezwaar, dat mij werd bericht dat jullie je Bapa en Mama wilt laten noemen. Wellicht is dat nog een overgebleven gebruik in het Temina-boeanse - ik hoorde je tenminste met die jongens hier toen ook in die verhouding praten - maar dit willen mensen uit andere ressorten beslist niet. En persoonlijk heb ik het ook nooit willen hebben, dat men ons zo aansprak. Het is ook volkomen in strijd met de geest van de tijd. We komen nu in andere verhoudingen te leven met de mensen hier.

Wat al deze punten aangaat zou ik je dringend willen vragen hierin verandering te brengen. Op zijn minst zou je bij het invoeren van nieuwe regels het Curatorium - zeker de te Ransiki woonachtige leden - om zijn mening kunnen vragen. En dan pas in onderling overleg definitief vaststellen. Ik kan me wel indenken, dat je niet alles van je voorganger zonder meer kunt overnemen, ondanks je eerste opmerking bij aankomst hier, dat je niets wilde veranderen. Nieuwe heren, nieuwe wetten. Maar ik ben bang, dat dit toch wel wat al te rigoureuus is gedaan.

Ook inzake de gang van zaken in ons ressort kreeg ik berichten dat nl. jij en Mienieke je daarmee te zeer zouden bemoeien. Ik moge je er opmerkzaam op maken, dat de classis Ransiki van het ressort Manokwari een andere zaak is dan de school Lachai Roi, ook al ligt die binnen de classis. Alleen voor de laatste heb je opdracht van de Alg.Synode. Het Moderamen van de Ressorts Synode zou het op prijs stellen, als jullie geen bemoeienis zoekt met de leiding van het kerkewerk in het ressort, cq in de classis. Wij menen daarvoor wel competent te zijn en namens ons de classis-voorzitter coll. Inaury ter plaatse.

Als jullie als gemeenteleden deel nemen aan de kerkelijke samenkomsten, als jij waar je zulks gevraagd wordt, zo nu en dan eens zou preken, dan juichen we dat alleen maar toe. Maar verder zouden we het prettig vinden, als wij hier in het ressort, en dus ook in de classis Ransiki, zelf naar ons beste weten het kerkewerk mochten leiden. Het hoeft geen copie van Teminabuan te worden. Al zijn er vele gebreken in, we willen trachten er het beste van te maken.

Ik vind het helemaal niet prettig zo kort al nadat jullie in Ransiki zijn aangekomen en nadat jij je werk op Lachai Roi hebt aanvaard, deze dingen te moeten schrijven. Het is ook mijn plan geweest om van het begin af zoveel mogelijk je terwille te zijn en niet meteen in een negatieve houding te gaan staan. Maar na de berichten, die ik ontving, kan het niet anders. Ik hoop dan ook, dat deze brief resultaat zal hebben in die zin, dat er geen brokken komen in het werk van de opleiding van onze evangelisten. En ook niet tussen ons.

Met onze hartelijke groeten,

je

Roel

Afschrift aan BPHSU.

KANTTEKENEN b/d Brief No. 60-680-49.

In verband met uw klacht, hebben wij met onmiddellijke ingang het werk aan de 'Vrouwenclub' en de 'Bijbelkring' gestaakt. Mevrouw Inauri, heeft de club over genomen van Mieneke, die haar door Mw.G. was toevertrouwd.

Van een bijbelkring weet ik niets af, mijn Col. heeft er met mij niet over gerept. Trouwens daar heb ik geen tijd voor. Dat blijkt uit mijn 'Bestandsopname' en de verdere Correspondentie. En een 'Memorie van Overdracht' heb ik van hem niet ontvangen en ook niet van U.

Ik heb bezwaar tegen sommige beweringen i/d kerk hier, n.l. dat het niet Eva's schuld is, dat wij (mensen) in zonde leven, maar de schuld v/d slang; Eva werd bedrogen! Ik wil vragen: ten le: Mogen eventueel Col.Maloali en ik -om de beurt- 1x per 2 weken kerkdienst houden in 'Lachai Roi?'

2e Mogen wij beiden contrôle uitoefenen op de werkwijze van onze leerlingen, op hun functioneren op de daartoe aangewezen zondagscholen.

N.B. Op Mieneke en mij ná heeft niemand hier -óók Col. Maloali niet- ervaring in het zondagschoolwerk op moderne leest.

Nú de kanttekeningen bij de door jou te berde gebrachte aan- en opmerkingen.

le Het is niet correct, om niet de namen te noemen v/d 'aanklagers'.

Dat geschiedt slechts indien 'men' bang is voor represailles.

Moet ik concluderen dat 'men' mij voor zó weinig christelijk houdt, dat ik er dergelijke praktijken op na houd.

2e Mijn echtgenote heeft zich tot op heden niet met de leiding v/d School mogen bemoeien; zij heeft haar eigen school voor kinderen v/d Kolonisten.

Wel geeft zij, zoals de oorspronkelijke, en door de Alg.Synode van 1956 besloten, opzet was een aantal vakken, op het gebied van de medische verzorging, waartoe zij als arts de bevoegdheid heeft: Hygiëne, Voedingsleer, K & O, verzorging van zieken en gewonden, indien er géén hulp hiervoor gegeven kan worden door de DVG.

3e De noodzaak van een betere opleiding werd besproken met Collegae Inauri en Maloali.

In verband hiermede werd op 13 juni uitdrukkelijk op proef, een nieuw lesrooster uitgetest.

N.B. Mij was géén leerplan of lesrooster of instructie bekend, die dit verbiedt.

N.B. Mijn mededeling niets te veranderen, was met de clause 'Indien Col.G. terug komt'. Hij heeft mij duidelijk laten weten, dat zulks niet het geval zijn zal.

Uit de bijlage is duidelijk, dat het rooster niet 'veel zwaarder' is. De tuinarbeid in de middaguren is komen te vervallen; zij is vervangen door noodzakelijk geachte aanvullingen v/h lesrooster.

De reden is dat van september tot begin januari deze jongens géén les hebben gehad, geen énkél lesuur!

De opmerking over de 'middagrust' maakt duidelijk, dat hierbij kwade opzet in het spel is, want tijdens het bewind van mijn voorganger was er geen sprake van 'MIDDAGRUST'; men was verplicht binnen één uur te eten en af te wassen!

4e Meestal 'luiert' men in de tuin. De landbouw opzichter Wompere heeft in het geheel geen gezag; de gemiddelde arbeidsprestatie bij wieden is 2-5m² per dag. Spijbelen is gewoonte; op sommige dagen is men tot 50% afwezig. Bij navraag werd gesteld, dat dit onder het bewind van mijn voorganger ook al zo was; wordt hij daarom door de 2e jaars zo opgememd?

De tuin is niet beter of slechter dan toen; wèl is het bebouwbare areaal met 2500 m² uitgebreid in 14 dagen tijds; er wordt nu Kladi geplant (Colocasia succulenta).

Inmiddels is er nog wat aan het rooien van stronken gedaan. Eén moeilijkheid -volgens de vaklieden- is de ligging van de tuin, die is verre van optimaal, maar bij een betere arbeidsdiscipline is er wel meer te bereiken. Het rooster is zeker niet te zwaar. Tot dit oordeel komt ook Col.Inaury. 1) In Miei werd school gehouden van 8-13 uur, annex 1½ uur studie per dag en van 14-16 uur werken in de tuin. Dit is ook nú nog bij vele vervolgscholen gebruikelijk.

Het 'tuinwerk' viel bij mijn voorganger voor de helft in de 'koele' ochtenduren. De andere helft in de warmste middaguren, n.l. van 14.30 - 16.30 uur. Juist dit was één van de redenen om hierin verandering aan te brengen opdat men niet te moe zou worden. 'Men' is echter niet te moe om 's avonds in Ransiki te passagieren tot 22.00 uur, en pas ná de avondwijding thuis te komen; men is niet gewend te controleren.

5e Géén mens kan met recht beweren, dat wij iemand dwingen tot iets. Wij willen niet 'Bapak of Mama' genoemd worden; wij verzètten ons er niet tegen! In de 'streektaalen' ontbreken de woorden voor 'Mijnheer en Mevrouw'.

Een mens wordt aangesproken met classificatore verwantschapstermen, behorend bij zijn generatie. Het heeft dus niets te maken met een kolonialistische instelling onzerzijds, maar met adatrechtelijke verhoudingen.

N.B. Dat is wèl het geval bij de aanspreektitel 'Mijnheer', i.h. Indonesich en Maleis TUAN. Dit werd en wordt gebruikt bij alle Maleise volkeren uitsluitend voor de Sultans en hun gedesigneerde opvolgers: de kroonprinsen (Putera).

6e Tot náder order zal Mevrouw Marcus geen vrouwenclub leiden, want dit is het enige werk dat zij in de gemeente Ransiki doet, en dát haar is óvergedragen door mevrouw G. Wij wachten op toestemming van het Moderamen.

Voor het overige ben ik, krachtens Hoofdstuk III, Paragraaf 3 lid 2, lid van de Klassikale Vergadering. Dit Artikel werd in 1956 door de Generale Synode aan de Kerkorde toegevoegd, om de Docenten aan de Opleidingen te kunnen inschakelen bij beraadslagingen. U kunt mij niet wijs maken, dat dit beperkt is tot de Col. I.S.Kijne en J.P.Kabel, en niet voor mij. Ik was lid van de 'Proto-Synode' in 1954 en van de Generale Synode in 1956, en sedert 1951 Secretaris van de Ressort-Synode Inanwatan-Teminabuan.

N.B. Het is mijn goed recht de komende Synode bij te wonen, U als Jurist dient dit toch te weten.

1) Lid v/h Curatorium, wonende in Ransiki, in Miei door Ds.J.G.Kijne opgeleid.

Voorts bevreemdt het mij, dat U zich beroept op anony-
me aanklachten. Slechts bij totalitaire regeringen is dit
gebruikelijk.

Ik heb er recht op

- 1e in kennis te worden gesteld wie van ons doen en laten
een dermate scheve voorstelling geeft;
- 2e tegen deze laster protest aan te tekenen.

Het heeft mij ten zeerste verbaasd en teleurgesteld,
dat zonder ruggespraak met mij, een doordruk naar het
Moderamen v/d Algemene Synode werd gezonden. Van een Jurist
mocht ik méér wijsheid verwachten.

De 'sneer': 'Het hoeft hier niet zo te worden als in
Teminabuan' geeft blijk van een negativistisch vóóroordeel,
dat 'misschien onbewust' aanwezig is.

Een meevaller is, dat er binnenkort technisch advies is
door de plaatsing van een Landbouwkundig Ambtenaar.

Het vliegtuig hoor ik in de verte, want het komt van
Fak-Fak; ik moet deze brief afsluiten.

Hartelijke groeten, ook van mijn vrouw,

- 1) a. Ds.Mr.R.G.ten Kate
- b. Mw.Wulff Staring (lid v/h Curatorium) te Ransiki

Na drie maanden hadden wij een goede oogst van Arachis (= Pinda), welke wij de grootste schuldeiser gaven. Op deze wijze kreeg ik weer crediet voor de koop van kruidenierswaren, zeep, etc.

Nog eens 3 maanden later kon ik de restschuld aflossen.

Eén van de studenten was een gewezen politieagent. Mijn voorganger had een karabijn aangeschaft, omdat verwilderde varkens en herten de tuinen vernielden. Die karabijn en patronen (3 per Jacht) gaf ik in handen van deze ex-politieagent; hij bleek een goede schutter en voorzag ons allen van vlees, waarvan eveneens een deel verkocht kon worden.

Een 2e Student ontpopte zich als een bekwaam Timmerman, die een nieuwe keuken kon bouwen. Ik maakte een schets, die hem beviel en daarna een technische tekening. Op het terrein bevond zich ook nog een cementen vloer waarop een stenen bak van ± 1.500 Liter inhoud. Het ontworpen dak werd van goten voorzien, waardoor de 'keukenploeg' over schoon water kon beschikken; de door Amoeben besmette put werd gedempt met gebrande kalk.

Een derde hulpkracht had ik in een beter opgeleide kantoor-klerk. Ik schreef mijn lessen uit, die hij stencilde en uitdeelde aan de leerlingen, zodat zij die lessen 's avonds konden bestuderen. Zij moesten dan de bij hen opkomende vragen opschrijven, zodat die in het desbetreffende onderwijs behandeld konden worden. Na de uitreiking v/d Diploma's mogen zij dan deze stencils meenemen als een basisvoorziening bij hun werk.

Dit systeem werkte uitstekend. Daar mijn voorganger pas begin januari 1960 de tweede jaargang kon onderwijzen, hadden de jongens een grote achterstand, maar toen laat in september de 3e groep begon, was een groot deel van deze achterstand reeds ingehaald.

Nadat de 1e ontginning gereed was, werd de voedseltuin schoongemaakt en met een kleine ploeg en, opnieuw de hulp v/d Heer W. Clay, een groot gedeelte v/d rest ontgonnen. Het staande hout, voor zover er nog stond, meest van takken ontdaan, werd geveld, en de jongens geleerd hoe zij de stronken door gebruik van een hefboom konden rooien. Ook hier werd weer geplant, maar nu nu na het walsen, met een schijvenploeg door de Heer Clay, met de landbouwkundige als assistent. Nu werd echter alles schoon gemaakt en konden, na de aardnoten geoogst te hebben, in het éérste perceel -ook weer onder leiding v/d Heer Clay- cacao-bonen gepoot worden.

Tussen de rijen groeide nu het onkruid welig. Ik stuurde de jongens uit om in verlaten tuinen Caladium koppen te verzamelen, die wij tussen de rijen plantten. In de vruchtbaar geworden grond groeiden die voorspoedig en onder dit zeer dichte bladerdak verstikte al het onkruid. Na 9 maanden was de oogst groot genoeg om het internaat regelmatig van 'Kladi' eetbare knollen, Colocasia Esculenta, te voorzien.

Eén jaar later waren alle schulden gedelgd en ± 2 HA met Cacao-bomen beplant en de voedseltuin vergroot, zodat er genoeg werd verbouwd om de studenten goedkoop van voedsel te voorzien.

Aan mijn moeder schrijf ik op 9.7. Wij zijn hier op ééndere wijze ontvangen als in 1950 in Inanwatan. Wij kunnen slechts raden waarom. De Papoea's en 'kleurlingen' zijn vriendelijk en toeschietelijk, evenals de weinige 'Planters'. Mijn voorganger en zijn echtgenote echter zijn nauwelijks beleefd.

Wij kunnen pas morgen onze dienstwoning betrekken; drie weken hebben wij gewoond in een stinkende 'Pasangrahan' maar het eten was puik. Onze meubels zijn er nog niet, en wat erger is, óók geen boeken en gereedliggend lesmateriaal o.a. de Catechismus die ik uitgewerkt heb.

Er is veel ontevredenheid onder de kolonisten; de meesten zijn ná de Oorlog uit Indonesia hierheen verhuisd. Er is weinig vooruitgang, o.i. deels door eigen schuld, maar óók doordat het Gouvernement weinig anders doet, dan belasting innen en 'potverteren'.

Uit het artikel van Col.Mat. begrepen wij dat wij hier slechts voorlopig geplaatst zijn, d.w.z. tot het verlof, waar wij in januari al recht op hadden. Wij zullen dus maar weinig nieuwe spullen kopen.

De geest hier op de school deugt niet! Er is weinig discipline en het lesrooster zit 'oerstom' in elkaar. Er is weinig contrôle op de leerlingen, vermoedelijk wegens gebrek aan leiders-gaven van de beide Docenten en gebrek aan inzicht, hoe het werk gedaan moet worden.

Wij hebben ooit een 3-tal onderwijzers aangesteld, die door Collegae wegens -in hún ogen- ónvergeeflijke misstap- pen waren ontslagen. Al vroeg heb ik geleerd, dat de éni- ge misstap die ónvergeeflijk is, liefdeloosheid is, het harde veroordelen van mensen.

Met wat praten en inzicht verschaffen en het geven van een nieuwe kans, werden het trouwe en bekwame medewerkers. De oudste, een zeer bekwame en zorgzame man, werd mijn ver- trouwensman in de noordelijke Aifat. Van hem kreeg ik een verslag over de gang van zaken daar; (16.8!)
N.B. in 1981 bezochten wij Biak en Ds.R.Rumbiak, die Voor- zitter v/d Ressorst-Synode was. De ontmoeting met hem én de helpers i/d Aifat was hartverwarmend; de schrijver van hierboven geciteerde brief werkte toen als Predikant in Biak-Noord, evenals 2 andere welke vroeger bij ons werkten.

Wij krijgen bericht van Col.Rumbiak, die met Radja Abraham en de Evangelist Thofilus Kondologit géén kans had gezien ons te ontmoeten, op weg naar een vergadering van de Alg.Synode (18.6). Het H.P.B. had al geregeld dat zij 24.8 al weer naar Teminabuan terug vliegen (konden, of) moesten, in overleg met Col.K.

Er werden grote plannen gemaakt met betrekking tot de 'herderlijke zorg', maar Col.Rumbiak schrijft: 'ik ben als Thomas, éérst zien en dan pas geloven. Hij hoopt in elk geval dat de besprekingen een stimulans en een beter in- zicht hebben gegeven aan de andere afgevaardigden van de Klassis A3. Niet gelukkig is hij met de beslissing dat de Onderwijzers-Opleiding in Teminabuan komt in plaats van Ayamaru! Hier hebben Col.K. en vermoedelijk Col.t.K. de hand in gehad.

Col.Rumbiaks verwijzing naar het éérder genomen be- sluit op de vergadering van 9-11 mei j.l. werd wel gehoord, maar Col.K. bestreed deze opvatting.

Wél was hij met Col.Rumbiak eens, dat de jonge Guru G.Wai- taku geholpen moest worden, opdat hij niet -zoals M.Momot in een dwangpositie geraakt. Tot goed begrip diene, dat jonge meisjes door hun bloedverwanten worden aangemoedigd om 'credietwaardige' jongens te verleiden; die moeten dan hun schoonouders en zwagers regelmatig 'nabetalingen doen bij ieder kind dat uit hun huwelijk geboren wordt'.

Dit is trouwens geen nieuw inzicht, ik vond het reeds bij pioniers als Col.Rauws en Kruyt Sr. 't Is echter pret- tig, wanneer je er zelf achter komt, want dan wordt zo'n inzicht je eigen bezit en niet een uit het hoofd geleerd lesje.

De eerste weken hier waren moeilijk. Nog vóór wij zelfs vertrokken waren, en ik vermoed zelfs: nog voor wij zèlf definitief bericht hadden, is hier reeds een campagne gevoerd om het ons moeilijk te maken. Enerzijds zijn hier- bij enkele Indo-Europeanen betrokken, die onze solidariteit met de autochthonen niet zinden, ánderzijds enkele notoire luilakken uit het ressort Sorong, die geen zin hebben om te werken, en weten van vrienden dat dit bij mij een 'must' is. Geleidelijk wordt dit beter, na een openlijke rebellie, toen wij hier nauwelijks 10 dagen waren, is men nu zo'n beetje in het gareel en werkt 2 x zo hard als in het begin. Trouwens ik werk zelf ook mee in de tuin, iets dat mijn beide Col. nóóit hebben gedaan. Wij hebben nú ± 3/4 Hectare nieuwe tuinen aangelegd om de levensmiddelen voorziening veilig te stellen.

Graag zou ik meer lesuren besteden aan Bijbel-onder- wijs, want de aanwezige kennis is veelal onvoldoende. Dat moet ik echter bespreken met het Curatorium.

Bij navraag werd gesteld, dat dit onder het bewind van mijn voorganger ook al zo was; wordt hij daarom door de 2e jaars zo opgemeld?

Reeds vóór onze aankomst, zelfs al vóór ons vertrek uit Ayamaru, is in Ransiki c.q. het gerucht verspreid, dat ik bovenmate streng ben en dat leerlingen uit het ressort Sorong mij niet wilden accepteren; (door een lid v/h gezin van mijn voorganger verteld a/d kinderen van onze buurman, de Heer Clay).

Eveneens heeft men stemming trachten te maken tegen mij bij sommige Kolonisten, zodat mijn voorganger zich genoodzaakt zag, te protesteren tegen deze gang van zaken.

3/4 Aan de leerlingen werden de volgende vragen voorgelegd: Waarom is de leerlingenraad niet naar één v/d Docenten gekomen, toen sommigen bezwaren hadden?

Het antwoord luidde: Ze hebben geen ruggespraak gehouden.

Welke bezwaren heb je zelf?

13 v/d 20 betreffende methode v/d vergelijkende Bijbeluitleg, die men niet gewend is. Men is NIET VERTROUWD met de Bijbel, en vind het nalezen vervelend!

10 v/d 20 maken bezwaar tegen de dagindeling, b.v. opstaan om 05.30.

Moeten de Docenten minder les geven?

Unaniem: 'Neen'.

Welke vakken vind jij zelf nodig? 3 v/d 20: 'Spelleiding'.

Wil je het OUDE ROOSTER volgen? 17 v/d 20: 'NEEN'.

Welke bewijzen heb je dat: a. de tuin minder goed is?

b. dat Dokter Marcus als 'Direkteur' optreedt?

c. dat Ds. of Dokter Marcus iemand tot iets dwingen?

ALGEMEEN: NEEN!

2 leerlingen maken bezwaar tegen de tuinarbeid; het betreft het omwerken v/d overwoekerde aanplant op advies v/d Heer Bakker.

1 leerling maakte bezwaar dat mw. Marcus zich 'bemoeide' met het 'Zondagschoolwerk'.

1 leerling maakte bezwaar dat er geen les werd gegeven in administratie.

N.B. Deze vragen werden schriftelijk beantwoord; 13 v/d 20 anonym, 6 jongens gaven géén antwoord.

Van vier jongens hier is het 'Zondagschoolwerk' onderzocht; na één jaar weten de kinderen nóg NIETS, kennen geen enkel lied, kennen het 'ONZE VADER' niet. Volgende week ga ik er zelf op uit om te controleren. Het lijkt mij wenselijk, dat het peil van de opleiding aanmerkelijk verbeterd wordt. Ik zal daarvoor mijn uiterste best doen, bijgestaan -zoals altijd- door Mieneke die hygiëne, voedingsleer, ziekenverzorging, kinderpsychologie en spelleiding geeft.

Ik zal je verder op de hoogte houden v/d ontwikkeling. Het is jammer dat Pend.Wetebossy op tournee is; hij heeft begrip voor zijn taak, méér dan Pend.Inaury, is mijn indruk.

Hartelijke groeten,

B I J L A G E

Eén v/d leerlingen stelde mij de gegevens over het rooster per 1 januari ter hand.

06.00	Opstaan
07.00 - 09.30	TUINARBEID
09.30 - 10.00	Baden en gereed maken voor de lessen
10.00 - 10.45	Exegese N.T.
11.00 - 11.45	Inhoud "
12.00 - 12.45	" "
13.00 - 14.00	Eten en rusten
14.00 - 16.30	Tuinarbeid maandag tot woensdag en vrijdag i/d 'eigen tuinen' donderdag
16.30 - 19.30	Vrij
19.39 - 22.00	Studie op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag

Zingen op woensdag

Het door mij, Col. Maloali en Wompers overeengekomen rooster

05.30	Opstaan en baden
06.30 - 07.15	Lezen N.T. maandag, woensdag
07.15 - 08.00	Inleiding N.T. m.b.t. de gelezen pericopen
idem	Lezen O.T. dinsdag en donderdag, met nadruk op Deuteronomium
08.00 - 08.45	Mnd. Exeg. N.T. dinsd. Dogmatiek, Wdg. Bijbelse begrippen
	Dond. Ethiek, vrijd. Oud.Geschiedenis
09.00 - 09.45	Mnd. Catechiek, di. & vrijd. Kerkgesch.
	Woensd. Pastoraat, do. Bijb.Aardr.kunde
09.45 - 13.00	Tuinarbeid
16.00 - 16.45	Mnd.Hygiëne en Voedingsleer, di. Psychologie Indonesische taal, do. Maatschappijleer, vrijdag E.H.B.O. & Ziekenzorg
17.15 - 18.00	Vertellen, di. Spelleiding, woe. 'F do. Kerkorde E.C.K., vrijd. Nederlands
19.00 - 19.45	Ma. & di. do. & vrijd. Zelfstudie, woe. Zingen
19.45 - 20.30	" " Vragenuurtje; woe. vrij. Vrijdag: Voorbereiding v/d Zondagschool
ZATERDAG	06.30 - 07.15 Zondagschool i.h Dorp voorbe- reiden
	07.15 - 08.00 Liturgiek
	08.00 - 09.00 Landbouwkunde
	09.00 - 09.45 Handenarbeid
	09.45 - 13.00 Terrein schoonmaken

XLVI

In de 3e week van juni bereikten mij de mededelingen van déelnemers en onderwerpen van de aanstaande Synode te Manokwari, gezonden a/d Voorzitters en Secretarissen van de Klassen en de Hoofden van de Theolog. Opleidingen te Hollandia-Abepura (toen Hollandia-Binnen genoemd) en Ransiki.

Uit Oegstgeest zond men stukken, betrekking hebbend op een op te richten 'Stichting voor Christelijk Onderwijs' en de financiering daarvan.

Voorts een 'Regeling van de uitoefening v/d Herderlijke zorg' en eveneens de uitoefening van de Kerkelijke TUCHT.

N.B. Bij de opstelling daarvan was géén Papua betrokken.

Ook waren er vóórstellen voor veranderingen in de in 1954 ontworpen Kerkorde en een lijst van de Afgevaardigden, waarop de namen v/d Afgevaardigden van het Ressort Teminabuan-Ayamuru en hun voorzitter, Col.R.Rumbiak ontbreken, en ook mijn naam.

N.B. Col.Rumbiak was óók gekozen Afgevaardigde v/d
Proto Synode.

Toegevoegd was een lijst van nieuwe Amandementen en voorstellen, waarvan de meeste al jaren bij sommige Klassen en zeker in Teminabuan-Ayamuru al gebruikt werden, per 01.08.1951.

Met de meeste voorstellen kon ik mij verenigen; één echter was voor mij onaanvaardbaar. Een aantal Ned.Herv. Predikanten pleitte voor herstel van de vóóroorlogse doopregeling.

Toen was er géén dooptucht: ieder kind zou gedoopt moeten worden, ongeacht of het wettig of onwettig was, en eveneens ongeacht of de ouders bevestigde lidmaten waren, dan wel ongedoopt, ongetrouwd of wonend buiten dorpen waar een Christelijke Gemeente was.

Daarmee schond men de 'Drie Formulieren van Enigheid', die nog in de jaren '80 en '90 door iedere Predikant ondertekend moeten worden, alvorens een ambt te mogen uitoefenen in een Gemeente van Calvinistische Signatuur.

N.B. Ik wist wie v/d Col. dit 'bekokstoofd' hadden; ook nú waren er geen Papuse Col. bij betrokken, op één na, die coute que coute 'Oegstgeest' te vriend moest houden.

Ik achtte het mijn plicht om op dit voorstel commentaar te geven; afgezien van enkele gepensioneerde Col. die als Gasten uitgenodigd waren door wie, was niet duidelijk. Zelf was ik de enige Zendingspredikant die de bovengenoemde Synoden had bijgewoond als stemgerechtigd lid. Ik kreeg echter géén uitnodiging.

(19 Juni) Aan de Voorzitter v/h Curatorium.

Om maar met de deur in huis te vallen: er broeit iets onder de leerlingen. Het zijn dezelfde figuren, die het Col.G. moeilijk hebben gemaakt, namelijk de rusterende leden v/h 'Driemanschap', waarvan Bastiaan Imberi het hoofd was.

Tóen muiltte men, omdat men te weinig les kreeg; nu muilt men, omdat men 'niet géód les krijgt. (3 leerlingen zijn gaan praten met Pendeta Inaury).

Dat 'niet géód' slaat op mijn methode van bijbeluitleg met behulp van parallel-teksten en verwijzingen naar O.T. & N.T. en het aanhalen van voorbeelden uit het leven in de dorpen en de voorstellingen v/d heidenen hier.

Net als in Teminabuan en omgeving voelt een bepaalde groep hier zich daarbij niet lekker, omdat zij met hun eigen bijgeloof geconfronteerd worden. Toch is dit m.i. noodzakelijk; wij kunnen geen halve heidenen voor de EVANGELISATIE GEBRUIKEN!

Mijn informanten (géén jongens uit Teminabuan e.o., want die blijven op een afstand) zeggen, dat ook Col.Maloali bij het complot betrokken is, en dat hij vindt, dat een evangelist niet méér hoeft te weten, dan wat verhalen. Ik heb een andere opvatting van de taak van een evangelist. Hij is geen 'wandelande Bijbel voor Analfabeten' maar een 'herder en leraar' met een specialistische opleiding voor een heel speciaal (moeilijk) werk: hij is lid van de 'Gideonbende' in dienst van de Kerk.

't Is beter dat je dit nu meteen weet en daarom schrijf ik dit nu. Deze actie gaat uit van Jacobus Wedjadi, Kleopas en Decius Jakwaart. Zo ver ik kan nagaan, gaat het om de macht; ze zoeken een 'pangkat' (= ambt), omdat zij aan een frustratiecomplex lijden. Zij zijn niet het type dat wij nodig hebben; de E.C.K. heeft van dit type al een ruime sortering!

Col.Maloali heeft meteen al op de éérste dag onplezierige opmerkingen laten vallen; hij is er ook fèl tegen dat de jongens iets van 'Kinderpsychologie' te weten komen. Ik heb de schriften gecontroleerd, en ik moet eerlijk zeggen: als ik zó moet werken, als hier tot dusver gewerkt is, dan kan ik moeilijk hieraan meewerken! 'Onze' niet opgeleide Evangelisten hebben veelal een béter peil dan deze jongens hier.

Ransiki, 12 juli 1960.

De voorgestelde
Veranderingen 1/2
Kerkorde der E.C.K.
Hoofdstuk 2 Par.2.

Aan de Weleerw. Heren
Ds.S.S.van Dijk, Sorong;
Ds.K.A.Schippers,
Hollandia-Binnen;
Ds.L.Koopmans, Teminabuan.

Geachte Collegae,

Wijzigingen v/h bovengenoemde artikel i/d Kerkorde v/d E.C.K. bezwaren mij heel erg. Het is ten enen male in strijd met de artikelen 24, 27, 28, 29 en 31 v/d 'Ware Christelijke belijdenis'.
Wat zien wij er van, dat 'dit heilig geloof onledig is' i/d doopleden (art.24). Juist omdat zij 'slechts' doopleden zijn, en geen belijdende Lidmaten, doet hen een 'ballast' zijn v/d Kerk.

Verwachten onze 'Doopleden' werkelijk 'alle hunne zaligheid in Jezus Christus?' (art.27)

Moeten wij door een ander artikel in de Kerkorde, de E.C. gróót maken, nu zij 'een tijd lang zéér klein, en als tot niét schijnt gekomen', en wel door 'onbesneden van hart' zoals ISRAEL er zo velen telde, in de dagen van Achab?

Toegegeven 'dat de 'Doopleden' allen schuldig zijn, zichzelf daarbij (de Kerk) te voegen, zich onderwerpende aan hare onderwijzing en tucht'.

Maar ik vraag mij af: is het niet juist de ziekte v/d ECK dat ze het Sacrament v/d Doop voldóende vinden?
'Zo is het ambt aller gelovigen.....zich af te scheiden van diegenen, die niet v/d Kerk zijn'.

Maar nú is er een stroming, welke in tegendeel nog méér 'WERELD' in de kerk wil halen, 'VOORAFGAAND ONDER-RIJCHT!' (art.28)

"De merkstenen, om de ware Kerk te kennen zijn:

- 1e de reine prediking des Evangelies
- 2e reine bediening der sacramenten
- 3e zó de kerkelijke Tucht gebruikt wordt!"

Ik vraag mij dus af: Wat voor nut heeft het vernieuwde reglement voor de herderlijke zorg en de tucht indien het in de aanstaande vergadering, nú al, nog vóór het goedgekeurd is, krachteloos gemaakt wordt? Indien wij de kinderen van Doopleden inschrijven als lidmaten, doen wij dan nog aan kerkelijke tucht?

'De kentekenen der Christenen'....het geloof....en de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen, den waren God en de naaste liefhebben. Hoe vaak voldoen wij er zélf niet aan; hóe moet het dan met de Doopleden?

Geldt voor de Doopleden eveneens de belofte van Gen. 17:7? En wát doen wij dan met Calvijns uitspraak, dat het eigenlijke van het Doopsacrament niet het symbool v/d Genade is, maar de openbare belijdenis, (Institutio, IV Hoofdst. 19 Pargr. 13) én het vertrouwen op Godes genade.

Aangaande de valse kerk; die schrijft zich hare ordon-
nantiën méér macht en autoriteit toe, dan aan het WOORD
GODS".

In hoeverre is de voorgestelde wijziging te verenigen
met Matth. 10:32-36; Joh. 3:5, 27, 36; 5:24; 6:44; Gal.3:6
en andere teksten van deze orde?

Mag men deze kinderen beschouwen, c.q. vereenzelvigen
met 'Zaad Abrahams', terwijl alle nadruk gelegd is dat het
niet een biologisch erfelijk bepaalde groep betreft?
(Lukas 3:7-9; Joh.8:30-59; Filpp.3:4-12; Gal.3:1-14)

Zijn de ouders 'ingeplant' en de kinderen eveneens?

Indien wij dus de Doopleden als echte leden beschou-
wen, waarom stellen wij dan de ambten niet voor hen open?

Indien de HH.Col. en hun achterban van mening zijn,
dat de veranderingen, c.q. aanvullingen doorgang moeten
vinden, wát moeten wij dan aan met de onderwijzing in
"ZONDAG 21 v/d 'Heidelberger Catechismus' dat de Zone God's
uit het ganselijke menselijke geslacht zich ene Gemeente
tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Geest en Woord
vergadert".

Op haar éérste zitting (okt.1956) heeft de toenmalige
Algemene Synode uitdrukkelijk afgewezen wat Col.J.S.K., in
afwijking van het -goedgekeurde ontwerp- v/d Synode van
1954 voorstelde: 'De kinderen van leden zijn óók leden'.

Als wij geloven en belijden, dat de HEER Zijn Kerk
bestuurt, moeten wij dan deze tweevoudige afwijzing van
Col.J.S.K.'s onjuiste exegese v/d gegevens, ongedaan laten
maken door een paar 'geestdrijvers', die verziekt zijn door
de z.g. 'Liturgische Beweging?'

Hiermede 'val ik uit de rol'; maar dit zit mij hóóg, tóren-
hoog!

Ik zou nog Calvijn kunnen citeren uit zijn 'Remedie op
de artikelen 6, verschenen in Parijs. En voorts van Karl
Barth, 'Dogmatik im Grundrisz' geschreven in Bonn. En te-
vens de brochure: 'Die Kirchliche Lehre von der Taufe'.
In zijn Dogmatik schrijft hij: 'Waar de Kerk overeen komt
met de natuurlijke levensgemeenschap van een volk, daar
dreigt altijd het gevaar van een misverstand. Die Kerk kan
niet door mensenhanden gemaakt worden of via een Kerkorde.
Daarom is het vlugge stichten van Kerkelijke gemeenschap-
pen, zoals in Amerika gebeurt (en af en toe ook in Neder-
land) een bedenkelijke zaak.

De kerk heeft niet alleen haar óórsprong in CHRISTUS,
Hij is het ook die Regeert!

Graag zou ik jullie mening hierover vernemen, en wát kunnen
wij doen op de Synode.

Hollandia-Binnen, 15 juli 1960.

De Weleerwaarde Heer Ds.R.E.H.Marcus
te
Ransiki

Afschrift aan: Ds.L.Koopmans
Ds.S.S.van Dijk
Het Moderamen van de Synode van de ECK

Betreft: Voorgestelde wijziging no. 11 par. 2

Zeer geachte Collega,

Uw brief d.d. 12 juli heeft de aandacht gevestigd op een feit, dat inderdaad verontrusting wekt. Er zijn echter enkele facetten, die wij niet mogen vergeten. Misschien kan het onderstaande nuttig zijn zowel voor de betreffende zaak als voor de rust en de orde in de ECK.

- 1 - Hoewel ik niet zonder meer uw theologische argumentatie kan overnemen, stem ik persoonlijk in met uw grote bezwaren tegen genoemde wijziging.
- 2 - De manier, waarop U deze bezwaren ter kennis van anderen hebt gebracht, acht ik niet helemaal juist. Het adres voor bezwaren wordt niet gevormd door de Doopsgezinde en/of Gereformeerde predikanten, maar door de vergaderingen binnen de ECK daartoe aangewezen. Het gevaar van groepsvorming is niet denkbeeldig en ik meen, dat dit door alle vertegenwoordigers van iedere zendende instantie moet worden vermeden, ook al kan men terecht stellen, dat het feit van deze voorgestelde wijziging na de discussies in '54 en '56 alsook na de vergaderingen van de Nederl. sprekende Klassis al evenmin elegant is. Hoezeer ik dus het gevoel van gegriefd te zijn deel, lijkt het me toch niet in overeenstemming met de goede kerkelijke gang van zaken, om nu daaraan uiting te geven met brieven binnen een bepaalde kring van kerkelijke arbeiders.
- 3 - Het is om redenen in 2 genoemd, dat ik van dit antwoord een afschrift zend aan het Moderamen. Daarbij zou ik van mijn kant het volgende onder de aandacht willen brengen:
 - a) de voorgestelde wijziging is in de huidige situatie niet van directe betekenis voor de ECK;
 - b) zij stamt uit de typisch Nederlandse problematiek van de Ned.Herv.Kerk;
 - c) zij is door de Nederlands sprekende Klassis afgewezen na discussies op drie vergaderingen;
 - d) zij vormt een struikelblok voor de samenwerking met de Doopsgezinde Zending en op zijn minst een ernstig bezwaar voor de Zending van de Geref.Kerken;

- 1) e) zij behoort tot de dogmatisch en kerkrechtelijk sterk aanvechtbare ideeën van een bepaalde richting binnen de theologie, die geen gemeengoed behoeft te worden voor de ECK;
- f) zij kan momenteel door de overgrote meerderheid van de Synodeleden niet op haar merites worden beoordeeld.
- 4 - Het behoeft tenslotte geen betoog, dat ik op grond van het bovenstaande enige hoop koester, dat het Moderamen alsnog een weg zal vinden om deze voorgestelde wijziging in te trekken. Een discussie tussen Nederlandse Zendingarbeiders op de komende Synode over onderwerpen, die de Kerk hier nauwelijks raken, lijkt mij beslist ongewenst.

Met hartelijke groet,

K.A.Schippers
Theol.School
Hollandia-Binnen

- N.B. 1) Noch Schippers, noch Col.Koopmans wisten, dat juist de oudere Papuse Col. dit probleem zéér goed begrepen!
Door hun tegenstand en de uitleg van mij, de Collegae L.Beck, O.Ewold, P.Messie en A.Middag, die wèrkelijk goede relaties hebben met de Papuse Col. is tot twee keer toe de herinvoering v/h vóóroorlogse doopsbeleid afgestemd!

Geredja Kristen Indjili di Nederlands-Nieuw-Guinea

Synode Resor Manokwari
Badan Pekerdja Harian
Kepaniteraan

Manokwari, 18.7.'60
No. : 60-803-38
Pokok : Candidaat
Lampiran : -

Kepada, Direktur Sekolah Pengindjil
di Ransiki

Beste Herbert,

Gisteren kwam er een jongeman bij me aan de deur, die met moeilijkheden zat. Dat was zo meteen aan hem te zien.

De moeilijkheden bleken de volgende te zijn:

Het is een jongeman uit het Hollandiase, geheten Paulus Depondojo. Hij zat destijds in Merauke en hoorde van de evangelistencursus in Manokwari en kwam op eigen kosten hierheen. Onze broeders van TEAM vingen hen met open armen op en sindsdien verbleef hij in hun internaat op Saowi. Maar alras bleek hem, dat dit wel een soort opleiding was, maar 'niet van onze eigen kerk'. Je leert er wel ongeveer hetzelfde, maar je bent los van je Kerk'. Zo drukte hij zich ongeveer uit. En nu had hij gevraagd om er uit te mogen. Dat had Hill, de leider van die cursus toegestaan. Vandaag hadden de cursisten nog een kwartaal-eindexamen en daarna zou Paulus er dan weg gaan.

Nu was zijn vraag, je begrijpt het al wel, of hij naar Ransiki mocht, want hij wilde graag pengindjil worden 'in zijn eigen Kerk'. Het bleek evenwel, dat hij nog geen sidi was. Toch heb ik hem gezegd om woensdag op het hier te houden examen te komen. Vrijdag krijg je daarvan de stukken toegestuurd en zul je dus meteen zien, wat het resultaat is van die opleiding op Saowi. Intussen zal ik wat inlichtingen vragen bij broeder Hill en je dat meteen ook doorgeven. Denk er eens over na, wat we met zo'n jongeman doen. Het is zo op het eerste gezicht niet gek, als we ze zo los krijgen van de 'concurrentie'. Maar misschien is er nog wat anders aan de knikker.
Ter inleiding vast dit bericht.

Met onze hartelijke groeten,

je

Roel

De brieven van vroegere medewerkers en afgestudeerde scholieren blijven komen. Guru Rumawi schrijft op 11/7 en weidt uit over het geloof in de boze geesten, zoals dat in de Wandammen ('Wondama') heerst, óók nog in Ransiki. De vrees voor hen overheerst sommige relaties, omdat men gelooft in de magie, welke door 'Hobotans' gepraktiseerd worden, vergelijkbaar met de 'Woflé's in de Mey-Brat.

Zijn vriend, de Bestuurs-ambtenaar Penehas Torai kan ons er meer over vertellen. Daar heb ik al kennis mee gemaakt, want hij krijgt van mij voorlichting over het functioneren van een democratie op de onderdelen wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht. Dit geschiedt op zijn verzoek, omdat hij Candidaat is gesteld voor de komende verkiezingen voor de te institueren 'NIEUW-GUINEA RAAD'.

De inmiddels afgetreden secr.v/d DZR schrijft nog eens op 8.7 als volgt: Waarde br. Marcus,

U zult misschien reeds vernomen hebben, dat de salarissen van onze zendingspredikanten thans gelijk gesteld zijn, met die v/d predik. v/d Ned.Herv.Kerk. Deze regeling geldt natuurlijk ook voor U. Eén en ander is met Dr.Locher besproken. Tevens is door de DZR vastgesteld, dat deze regeling met terugwerkende kracht per 1 januari j.l. is ingegaan. Vermoedelijk zult U over dit geld in Nieuw-Guinea willen beschikken, zo niet -om welke reden dan ook- dan wilt U ons dit wel mededelen.

Voorts informeert de brieveschrijver naar onze bevindingen, de houding van de leerlingen, het leerplan en de intelligentie, en of wij in het Nederlands les geven, etc., een vriendelijke brief waar ik -wat betreft de technische vragen- niet op zal reageren. Er volgen nog wat berichten over andere uitgezonden artsen en predikanten, die voor ons niet van belang zijn.

Mijn antwoord luidt als volgt:

Ransiki, 20 juli 1960.

Waarde broeder Roggeveen,

Uw brief kwam gisteren hier aan en ik was er blij mee. Die blijdschap geldt meer de vriendelijke toon van uw brief dan de weddeverhoging. Maar 't is nu eenmaal zo, dat vriendschap en waardering voor ons méér betekenen dan materiële welstand.

Uw brief is het waard om uitvoerig beantwoord te worden en dat zal ik ook doen. Dit is alleen een 'voorschot', dat ik morgen aan Mej.Blonk mee geef, die straks hier langs komt, en die wij gaan begroeten op het vliegveld. Gisteren had ik geen tijd, omdat ik catechisatie moest geven aan een kolonist, de verpleegster en nóg een jonge dame, en 's avonds bezoek ontving: een jong echtpaar, dat de leiding heeft over de grootste Cacao plantage ter plaatse.

Vanochtend moest ik les geven en tevens het Hoofd v/d Dienst Landbouw en zijn gevolg rondleiden. Ik heb gelijk om een paar fokvarkens gebedeld en om allerlei plantmateriaal; wij gaan ook met cacao beginnen en nootmuskaat, om het de jongens te leren, zodat zij naast hun minimale vergoeding een 'catchcrop' hebben, die na de aanleg weinig werk vereist. Zij kunnen dat later in de dorpen, waar zij geplaatst zullen worden gebruiken, zodat de gemeenten niet 'armlas-tig' worden, maar zichzelf kunnen bedruipen.

N.B. Ev.Chr. Kerk is straatarm en zal ook nog lang zijn omdat de economische opbouw stagneert.

Vandaag zijn wij 11 jaar getrouwd en volgende week wordt mijn vrouw al 40! Je leeft héél vlug, wanneer je 't druk hebt. Toch is 't hier voor ons een beter leven dan in Teminabuan. Ik geniet van de mogelijkheid om te studeren en gebruik vaak meer dan 2 uur om één enkel lesuur voor te bereiden. Indien mogelijk wil ik mijn Catechisatie handleiding hier voltooien, alvorens wij verlof krijgen. Wij zullen echter niet langer dan 3 maanden hier weg kunnen blijven, vrees ik, want mijn Papuse Col. is niet flink genoeg om de zaken te regelen; hij heeft geen gezag. Dat was ook Col.G's ervaring met hem en ik moet zijn mening bevestigen.

Alles is hier (bedoeld is het Ressorst Manokwari) wel heel anders dan bij ons in Teminabuan. Ik ben dankbaar, dat ik jarenlang de vrije hand heb gehad en zó de nieuwe inzichten v/d International Missionary Council en de UNESCO heb kunnen toepassen in ons werk.

Ik krijg de indruk, dat men elders op Nieuw-Guinea Cultuur overdracht (Religie inbegrepen) als een zaak van organisatie beschouwt, terwijl het o.i. een zaak is van het levende contact en nauwe banden van liefde en solidariteit.

Dit is trouwens geen nieuw inzicht, ik vond het reeds bij pioniers als Col.Rauws en Kruyt Sr. 't Is echter prettig, wanneer je er zelf achter komt, want dan wordt zo'n inzicht je eigen bezit en niet een uit het hoofd geleerd lesje.

De eerste weken hier waren moeilijk. Nog vóór wij zelfs vertrokken waren, en ik vermoed zelfs: nog voor wij zélf definitief bericht hadden, is hier reeds een campagne gevoerd om het ons moeilijk te maken. Enerzijds zijn hierbij enkele Indo-Europeanen betrokken, die onze solidariteit met de autoctonen niet zinden, anderzijds enkele notoire lulilakken uit het ressort Sorong, die geen zin hebben om te werken, en weten van vrienden dat dit bij mij een 'must' is. Geleidelijk wordt dit beter, na een openlijke rebellie. Toen wij hier nauwelijks 10 dagen waren, is men nu zo'n beetje in het gareel en werkt 2x zo hard als in het begin. Trouwens ik werk zelf ook mee in de tuin, iets dat mijn beide Col. nooit hebben gedaan. Wij hebben nu ± 3/4 hectare nieuwe tuinen aangelegd om de levensmiddelen voorziening veilig te stellen.

Graag zou ik meer lesuren besteden aan Bijbel-onderwijs, want de aanwezige kennis is veelal onvoldoende. Dat moet ik echter bespreken met het Curatorium. 1) Een meevaller is, dat er binnenkort technisch advies beschikbaar is door de plaatsing van een Landbouwkundig Ambtenaar.

Het vliegtuig hoor ik in de verte, want het komt van Fak-Fak; ik moet deze brief afsluiten.

Hartelijke groeten, ook van mijn vrouw,

R.E.H. Marcus.

- 1) a. Ds.Mr. R.G.ten Kate
- b. Mw.Wulff Staring

'Lachai Roi'

Ransiki, 21-07-1960.

Betreft:
no. 36.60.-803.38

Aan de Voorzitter v/h Curatorium
Ds.Mr.t.K.

Beste Roel,

De betrokkene jonge man was al bij Col.Maloali geweest, toen deze in Manokwari was. Wij zijn genegen hem op te nemen, en bij gebleken geschiktheid mee te laten doen met de 2e klas.

Jullie zijn erg laat met de toelatings examens. Col.G. zei tegen mij, dat de uiterste termijn ultimo juni was voor de schriftelijke examens.

Wij hebben gewacht tot eind juni en toen in overleg met Zr.Huizen en Ds.Inaury de nieuwe leerlingen uitgezocht. Vorig jaar zijn er 5 niet komen opdagen en wij rekenen daar ook nu weer op. Desnoods is er dus straks nog wel plaats voor een Arfakker of Kebar. Wij hebben allen opgeroepen per één september.

Uw brief is het waard om uitvoerig beantwoord te worden, en dat zal ik ook doen. Dit is alleen een 'voorschot', dat ik morgen aan Mej.Blonk mee geef, doe straks hier langs komt, en die wij gaan begroeten op het vliegveld.

Gisteren had ik geen tijd, omdat ik catechisatie moest geven aan een kolonist, de verpleegster en nóg een jonge dame, en 's avonds bezoek ontving: een jong echtpaar, dat de leiding heeft over de grootste Cacao plantage ter plaats.

Vanochtend moest ik leg geven en tevens het Hoofd v/d Dienst Landbouw en zijn gevolg rondleiden. Ik heb gelijk om een paar fokvarkens gebedeld en om allerlei plantmateriaal; wij gaan ook met cacao beginnen en nootmuskaat, om het de jongens te leren, zodat zij naast hun minimale vergoeding een 'catchcrop' hebben, die na de aanleg weinig werk vereist. Zij kunnen dat later in de dorpen, waar zij geplaatst zullen worden gebruiken, zodat de gemeenten niet 'armlas-tig' worden, maar zichzelf kunnen bedruipen.

Met Col. groeten,

Mieneke aan haar moeder, 25 juli.

Mijn verjaardag heb ik met mijn schoolkinderen gevierd.

Ik zelf moest voor de volgende dag een Kerkdienst voorbereiden voor de Nederlands-taligen, en had dus niet veel tijd.

Die dienst werd goed bezocht en liep uit op een klein feest voor alle aanwezigen, en onze pleegzoon S.Solosa, die zijn vakantie bij ons doorbrengt, is over gegaan naar de tweede klas van de (énige) MULO die het Gouvernement de bevolking toestaat!

Onze leerlingen zijn verbaasd dat hij zich niet te goed acht om in de tuin mee te werken en óók aan H's lessen deelneemt. 's-Avonds krijgt hij extra les i/d Nederlandse taal.

De kop van onze 'Pick up' is vochtig geworden, stuur s.v.p. met de volgende post 2 nieuwe.

Don Richter, een taalkundige stuurde een brief over zijn bevindingen bij het taalonderzoek in Ayamaru en Teminabuan. Hij ondervond veel medewerking van Col.Rumbiak en Guru Watofa. In de dorpen aan de Metamani zijn veel sterfgevallen door Diphtherie (?) en longaandoeningen.

Men heeft hem veel over ons verteld in de dorpen en vaak werd er vrolijk bij gelachen. 'Wees ervan verzekerd, dat de mensen van jullie houden en jullie altijd met open armen en harten zullen verwelkomen wanneer jullie er weer kunnen komen'.

Wij krijgen bericht van Col.Rumbiak, die met Radja Abraham en de Evangelist Thofilus Kondologit géén kans had gezien ons te ontmoeten, op weg naar een vergadering van de Alg.Synode (18.6). Het HPB had al geregeld dat zij 24.8 al weer naar Teminabuan terug vliegen (konden, of) moesten, in overleg met Col.K.

Er werden grote plannen gemaakt met betrekking tot de 'herderlijke zorg', maar Col.Rumbiak schrijft: 'ik ben als Thomas, éérst zien en dan pas geloven. Hij hoopt in elk geval dat de besprekingen een stimulans en een beter inzicht hebben gegeven aan de andere afgevaardigden van de Klassis A. Niet gelukkig is hij met de beslissing dat de Onderwijzers-Opleiding in Teminabuan komt in plaats van Ayamaru! Hier heeft Col.K. vermoedelijk de hand in gehad. Col.Rumbiak verwees naar het éérder genomen besluit op de vergadering van 9-11 mei j.l. maar Col.K. bestreed deze opvatting.

Wél was hij met Col.Rumbiak eens, dat de jonge Guru G.Waitaku geholpen moest worden opdat hij niet -zoals M.Momot- in een dwangpositie geraakt. Tot goed begrip diene dat jonge meisjes door hun bloedverwanten worden aangemoedigd om 'credietwaardige' jongens te verleiden; die moeten dan hun schoonouders en zwagers regelmatig 'nabetalingen' doen bij ieder kind dat uit hun huwelijk geboren wordt.

Brief van Col.R. Rumbiak,

Wij krijgen bericht dat zowel hij, als ook Radja Abraham en de Evangelist Theofilus Kondologit géén kans zagen om ons te ontmoeten, op weg naar een vergadering van de Alg.Synode (18.6). Het HPB had al geregeld dat zij 24.8 al weer naar Teminabuan terug vliegen (konden, of) moesten in overleg met Col.K.!

Er werden grote plannen gemaakt met betrekking tot de 'herderlijke zorg', maar Col.Rumbiak schrijft: 'ik ben als Thomas, éerst zien en dan pas geloven. Hij hoopt in elk geval dat de besprekingen een stimulans en een beter inzicht hebben gegeven aan de andere afgevaardigden van de Klassis A-3.

Niet gelukkig is hij met de beslissing dat de Onderwijzers-Opleiding in Teminabuan komt in plaats van Ayamaru! Hier hebben Col.K. en vermoedelijk Col.t.K. de hand in gehad.

Col.Rumbiaks verwijzing naar het éerder genomen besluit op de vergadering van 9-11 mei j.l. werd wel gehoord, maar Col.K. bestreed deze opvatting.

Wél was hij met Col.R.Rumbiak eens, dat de jonge Guru G.Waitaku geholpen moest worden opdat hij niet -zoals M.Momot in een dwangpositie geraakt. Tot goed begrip dat jonge meisjes door hun bloedverwanten worden aangemoedigd om 'credietwaardige' jongens te verleiden; die moeten dan hun schoonouders en zwagers regelmatig 'nabetalingen' doen bij ieder kind dat uit hun huwelijk geboren wordt.

Dit is trouwens geen nieuw inzicht, ik vond het reeds bij pioniers als Col.Rauws en Kruyt Sr. 't Is echter prettig, wanneer je er zelf achter komt, want dan wordt zo'n inzicht je eigen bezit en niet één uit het hoofd geleerd lesje.

De eerste weken hier waren moeilijk. Nog vóór wij zelfs vertrokken waren, en ik vermoed zelfs: nog voor wij zelf definitief bericht hadden, is hier reeds een campagne gevoerd om het ons moeilijk te maken. Enerzijds zijn hierbij enkele Indo-Europeanen betrokken, die onze solidariteit met de autochtonen niet zinden, ánderzijds enkele notoire luilakken uit het ressort Sorong, die geen zin hebben om te werken, en weten van vrienden dat dit bij mij een 'must' is. Geleidelijk wordt dit beter, na een openlijke rebellie. Toen wij hier nauwelijks 10 dagen waren, is men nu zo'n beetje in het gareel en werkt 2x zo hard als in het begin. Trouwens ik werk zelf ook mee in de tuin, iets dat mijn beide Col. nooit hebben gedaan. Wij hebben nú ± 3/4 Hectare nieuwe tuinen aangelegd om de levensmiddelen voorziening veilig te stellen.

Graag zou ik meer lesuren besteden aan Bijbel-onderwijs, want de aanwezige kennis is veelal onvoldoende. Dat moet ik echter bespreken met het Curatorium. 1) Een meevaller is, dat er binnenkort technisch advies beschikbaar is door de plaatsing van een Landbouwkundig Ambtenaar.

Het vliegtuig hoor ik in de verte, want het komt van Fak-Fak; ik moet deze brief afsluiten.

Hartelijke groeten, ook van mijn vrouw,

- 1) a. Ds.Mr.R.G.ten Kate
- b. Mw.Wulff Staring

Ransiki, 1 augustus 1960

De Weleerw. Heer Ds. K.A. Schippers
c/o Kantoor Zending
Manokwari

Zeer geachte Collega,

Mocht ik mij niet duidelijk uitgedrukt hebben, dan bied ik hiervoor mijn verontschuldiging aan. Doel van mijn schrijven was niet een 'Modaliteit' in het leven te roepen, of de samenwerking op te zeggen. Mijn laatste zin had slechts ten doel: a. Uw mening in dezen, en b. een weg te zoeken om ónze bezwaren naar voren te brengen.

Als dienaar der Kerk voel ik mij verplicht te waarschuwen, waar ik een gevaar zie aftekenen in het licht v/d 'Nieuwe Dag'. Mijn vraag was: 'wèlke weg'; U antwoordt: 'de Vergaderingen'.

Ik ben echter volgens de uitleg v/d Kerk Orde door de leiding van dit Ressorst, lid van géén enkelijke vergadering! Ik zèlf ben van mening, dat ik naar Pargr. 3 van Hoofdst. III lid v/d Klassik. Vergadering ben, maar nóch Col. Maloali, noch Col. G. heeft ooit een uitnodiging of mededeling van een Klassikale vergadering gehad (en óók geen notulen ontvangen) in de afgelopen 2 jaren.

Wat U verder te berde brengt, is m.i. onjuist. U vergunt mij -hoop ik- te opponeren. Juist vanuit de praktijk v/h werk als zielzorger (i/d afgelopen 10 jaar in Irian) in de gemeenten en vooral onder de ambtsdragers v/d Zending en de E.C.K.

Ik meen dat Col. Enklaar in zijn Dissertatie hierop gewezen heeft. Juist de scheiding v/d sacramenten op het zendingsveld opent de deur voor allerlei minder prettige praktijken. Het is (dus) niet zo, dat ik vanuit een beginsel protesteer om der wille van het protest, maar uit praktische bezwaren en ervaringen, die het beginsel illustreren.

Vanzelfsprekend is een discussie hiervoor tussen nederlandse zendingsarbeiders ongewenst. Die zal echter niet plaats vinden daar, -zo ver ik weet- alleen een paar adviseurs aanwezig zijn. De uitdrukking 'huurling' acht ik minder geslaagd. Wij zijn geen 'huurlingen' v/d E.C.K., of 'uitgeleende krachten', maar wij zullen onszelf moeten zien als lidmaten van die kerk, en niet als 'Nederlanders', of 'Zendingsarbeiders!'

... 'den Joden een Jood, en den Grieken een Griek', heeft voor mij de betekenis: géén nationale of raciale binding!

Dáarmee overwint men het gevoel 'vreemdeling' te zijn, (en dát) niet alleen bij zich zèlf, maar óók bij de anderen.

Het spijt mij dat ik U niet kan ontmoeten in Manokwari; U werkt op een ander niveau dan ik; een onderling contact zou vruchtbaar kunnen zijn, want vermoedelijk lopen heel wat problemen parallel.

Met hartelijke groeten en de bede om Gods Zegen,

N.B. CC,
bestemd voor het Moderamen,
indien U het nodig acht

N.B. Een vertaling van mijn bezwaren i/d Bahasa Indonesia heb ik Col. R. Rumbiak toegezonden, toen ik las dat hij toch de vergadering v/d Synode te Manokwari zou bijwonen.

Ev.Opleiding

Ransiki, 3-08-1960.

Betr. 27/7.

Beste Liuwe,

1. Ik was óók niet van plan iets te zeggen, maar als niemand reageert, komt dit voorstel er dóór. Ik ben voldoende thuis in de 'techniek' v/h vergaderen in déze con- treien. Iemand móet dus de kat de bel aanbinden. Overigens was het bedoeld als overleg vooraf, iets dat plaats moet vinden! Hoe weinig égards men heeft van de Ned.Herv. kant, blijkt al hieruit dat Col.G.L. -zelf géén lid v/d E.C.K. en dus ook geen ambtsdrager v/d E.C.K.- óók een voorstel tot wijziging v/d Kerkorde indient!
Ik ben het nóch met jou, nóch met Col.Schippers eens, dat wij de 'Zending' representeren. Wij zijn immers INWO- NERS van Nieuw Guinea en leden -vólwaardige leden- van de E.C.K. en wij hebben dáar een taak in; daar behoort toe: 'aan de bel trekken', als er onraad dreigt!
2. Mijn bezwaren: i/d éérste plaats, dat voor 't pasto- raat en de dooptucht de grond onder de voeten ondergraven wordt; dat is een práctisch bezwaar.
In de 2e plaats is het in strijd met het begrip 'Ecclesia'. De kerk verwatert dan helemaal en degenerereert tot een admi- nistratieve grootheid, zoals Ned.Herv.Kerk i/d 19e eeuw, een instituut, dat nodig was voor het decorum, maar niet functioneert voor het pastoraat: 100 % 'zaad Abrahams', zonder te overwegen dat 'metanoia, chesed, etc. er ook nog toe behoren, als de laatste consequentie v/d Kerk als instituut.
Ik heb dus wél moeite mij te schikken in dit kader van de E.C.K. Voor mij is de oecumene een 'éénheid in liefde' en niet een nivelleren van dogmatische verschillen. Ondanks mijn radicaal congregationalisme en éven radicaal doopsgezind standpunt wil ik samenwerken óm der wille van de HEER, maar niet ter wille van de heren, die hun eigen calvinistische beginselen geheel of gedeeltelijk ontrouw zijn. En er is méér: geen één van onze Papuse Collegae heeft deze clausule ingediend; ze komt uit de groep om de Col. I.S.K. c.s. Wij hebben al in 1954 en 1956 tegenover elkaar gestaan wat betreft dit onderwerp, en zij kregen geen steun van de méérderheid der Papuse, en een minderheid v/d ándere leden. Ik zat er al op te wachten, dat het opnieuw op tafel kwam. De 'brutaliteit' na TWEE maal afge- wezen te zijn, door de 'Proto Synode' èn door de Generale Synode, en TWEE maal door de vergaderingen van de 'neder- landstalige Klassis!'
Weet jij wát er gebeurt? Ik heb het zélf gezien in Serui: mensen die nooit in de kerk geweest zijn, laten hier hun kinderen dopen; men doet dit omdat ánders de Pastoors hen wel willen dopen!
Kijk: daar doe ik niet aan mée; daar ga ik tegen in, indien ik de kans krijg! Ik zie er een gevaar in, voor de verkon- diging v/h Evangelie. Als belangrijkste feit van 'Agters' werk, werd bij zijn overlijden bericht dat hij 24.000 men- sen had gedoopt; en hóe veel mensen nemen daarvan deel aan het Avondmaal. Volgens Col.Job Romainum: nog geen 20 %!
Vraag maar aan Ruben Rumbiak of hij nog de Dissertatie heeft van Col.Enklaar. Verder Litteratuur in de Dissertatie van Col.de Beus. 'Men hier' lust hen niet!

Nog iets: niet alleen ik ben niet uitgenodigd, hoewel één van de onderwerpen 'Opleiding van Evangelisten' is, Col.W.Maloali kreeg evenmin een uitnodiging! Wel werd uitgenodigd H.Teutscher, die totaal niet voldeed en al 8 jaar gepensioneerd is! Hij heeft nooit iets v/h werk in het binnenland gezien, en bovendien geen theologische opleiding. Op aanraden van Prof.H.Berkhof, heeft hij tijdens een Europ.verlof mijn Collegedictaat Dogmatiek -toen nog onvolledig- overgeschreven. Zijn vóóropleiding was een Christelijke Kweekschool. Vraag 't aan Ruben; hij heeft hem als leraar gehad vóór hij naar Teminabuan gedetacheerd werd, en ook Guru J.S.Rumawi kan over Col.T. bericht doen, hij heeft een slecht boek over 'Het Huwelijk' geschreven, dat alléén de Apostel Paulus en een aantal vrouwenhaters (Gr.Kerkvaders?) aan het woord laat.

Ik heb Col.Maloali 14 dagen verlof laten geven; hij gaat 'op Dienstreis' naar Manokwari om van alles te regelen.

N.B. Rothe heeft géén 'Carte Blanche'. Hij heeft de boel genoeg geflest bij onze verhuizing; hij heeft niet de geringste poging gedaan efficiënt te pakken, dus f 200,-- is voldoende.

Wil je nog even aan 'EUSEBIUS' en de ppg.22-48 v/h stencil denken; ik heb ze nog niet ontvangen, en kan ze dus aan niemand uitlenen!

De beste wensen voor jullie àllen.

XLVII

Evangelisch Christelijke Kerk in Ned. Nw. Guinea
Ressort Manokwari

No. 60-915-38

Manokwari, 24.8.'60.

Beste Herbert,

Hierbij dan de gevraagde stukken. Ik had ze inderdaad al even in mijn bezit, maar door de grote drukte kon ik ze niet eerder sturen. Excusez moi.

Verder is er het goedkeuringsbericht van Paulus Dondonojo.

En dan heb je Romainum al op bezoek gehad en wellicht heb je van hem al gehoord, wat ik ook al lang had moeten schrijven, maar wat ook steeds weer bleef liggen, dat ik blij was met je brief als reactie op mijn brief van toen. Ik heb nu inmiddels ook met Inaury gesproken en samen kwamen we ook tot de conclusie, dat de klachten niet helemaal voldoende gefundeerd waren. Ik moet nu al weer in prauw mee vanmiddag. Vandaar dat het ook weer niet in de nodige rust kan gebeuren, maar ik wilde je dit toch schrijven. Ik had van verschillende kanten allerlei gehoord, maar ging er te ras op in.

Wel ben ik van mening, dat je wel heel hard van stapel bent gelopen, niet in overeenstemming met wat je eerst zei om althans aanvankelijk alles bij het oude te laten. Dit was misschien wat al te hard gereorganiseerd, waardoor er door sommigen verkeerd over werd geoordeeld. Dit is jammer van beide kanten. Het had m.i. niet noodzakelijk in zo'n tempo hoeven te gebeuren, al was er dunkt me wel wat te veranderen. In die stijl had ik al aan Maloali geschreven ook, al eerder, 'nieuwe heren, nieuwe wetten', er zal dus heus wel wat moeten veranderen en stoor je daar nu niet te veel aan, maar doe aan het goede mee'. Van hem zijn er toen ook geen klachten meer gekomen. Maar door je energiek ingrijpen waren er ook anderen, die schreven aan mij.

En toen werkte het blijkbaar toch aanstekelijk, want ik ging ook te snel reageren, ook al omdat ik net op tournee zou gaan en bang was anders te laat te zijn mogelijk. Ik wil het hier nu bij laten en je vragen om te trachten in het vervolg met meer overleg, ook met meer overleg met de aanwezige leden van het curatorium, waar nodig, eventuele veranderingen aan te brengen.

Ik hoop eerlang weer eens naar Ransiki te komen, dan kunnen we weer eens persoonlijk overleggen. Nu neem ik eerst wat vakantie na alle drukte van Synodes. De laatste zijn nu weg en we zijn weer onder ons. De laatste vakantie-week van de kinders heb ik het kantoor gesloten en ik schrijf deze brief dus niet in kantoor maar thuis, omdat hij toch nog noodzakelijk weg moet.

Dan die kwestie met die jongeman van Teminabuan. Als hij volgens het bericht uit Teminabuan reeds gehuwd is, moeten we dat aannemen. Maar als jij aan de andere kant geen voldoende kandidaten meer van daar hebt, kan er geen andere uit Teminabuan aangewezen worden. Je hebt die klas toch al vol genoeg. Dus zou ik zo maar antwoorden. Waitagu komt dus niet en er is geen andere kandidaat.

Tenslotte: er komt binnenkort een schrijfmachine voor de school, die ik in opdracht van Rigters voor je bestelde. De betaling loopt langs andere wegen, dus daar merken we niets van. Het wordt een Hermes 3000, grote portable voor 8 doorslagen. Dan kun je je correspondentie dus ook makkelijker doen. Je ziet hem dan wel komen.

Hartelijke groeten vthh, je

Roel

Ransiki, 26.09.'60.

Betreft: 961965

Beste Roel,

..... Het archief ligt wat door elkaar, omdat waarschijnlijk de jongens er in gewoeld hebben, op zoek naar 'rahasia kuasa' administratie.

..... Wat betreft de jongens die niet bevorderd zijn, het volgende: laten wij het aanzien tot december! Als het dan nóg niet gaat, dan is er nog tijd om hen terug te sturen. Ik vergeet niet dat ze erg slecht les hebben gehad, en erg weinig; en ik stel hoge eisen.

De tuin komt langzamerhand in zijn fatsoen. Wij hebben véél Soyabonen geplant (Kedelé), eensdeels om de grond te verbeteren, anderdeels om een deel van de oogst te kunnen verkopen, en van de opbrengst voor de leerlingen gereedschappen en boeken te kunnen aanschaffen. Ik voel er namelijk niet veel voor om 'Sinterklaas' te spelen; het is beter hen geld te leren verdienen voor een goede uitrusting!

Ook de Lamtoro is goed aangeslagen, en er wordt veel kladi en kasbi aangeplant en opnieuw Aardnoten; op de zetmeelpoducenten na dus veel vlinderbloemigen die stikstof in de grond brengen en die 'rul' maken.

De grootste moeilijkheden maken de leerlingen v/d 2e klas. Vorige week hebben de koks een diefstal gepleegd; ook nú weer jongens uit de 2e klas.

Begin oktober beginnen wij met de aanleg van een Visvijver; v/d dienst Landbouw en Visserij krijgen wij pootvis (Tilapia Mozambique en Gambusia). Als dit ook slaagt, weten de jongens hoe zij het op hun eigen territorium ook kunnen doen.

Een 2e reden is, dat op deze wijze 'Lachai Roi' in belangrijke mate 'self supporting' kan worden.

Hartelijke groeten,

Evangel.Opleiding.

Ransiki, 1.10.'60.

Beste Roel,

Alles wijst er op, dat wij de situatie in de hand hebben. De arbeidsprestaties zijn behoorlijk. Toch zal er nog veel moeten worden gedaan. Ik heb een plattegrond v/d tuinen gemaakt en de arbeidsprestatie per maand nagegaan. Daarbij bleek mij meteen wanneer er lacunes in de voedselvoorziening op komst zijn.

Zo is er een lacune voor de maanden maart tot mei. Voor die 3 maanden is er slechts 1.900 m² Batatas Ipomea geplant, welke pas in de maanden aug.-september een oogst opleveren. Voor maart tot mei in 1961 is er zo goed als niets, de in juli-september geplante Kasbi (Manihot-esculenta) is op z'n vroegst in de maanden mei-augustus te rooien, mits de Lamtoro ('n Acacia) voldoende schaduw geeft om de Cacao te planten.

Wat de voedingsgewassen betreft zal ik proberen de 'klap' op te vangen door Katjang Tanah (Arachis) en Kedelé (Soja) te planten: de grond krijgt dan stikstof en voor de opbrengst kunnen wij rijst kopen.

In totaal is er in juni 1.620 m² Kladi geplant en in juli 2.050 m². Klaar om te beplanten is 3.000 m² kedelé in synthese met Lomtoro in 3 m hoge gewortelde stekken, Kasbi en Kladi, dat laatste om het onkruid te vernietigen door dat het geen zonlicht krijgt.

In totaal is er van 30 mei tot en met augustus 12.850 m² ontgonnen verwaarloosde tuinen opnieuw geplant, en per eind september opnieuw een areaal van 13.620 m².

Wompere kan je rondleiden en bericht doen.

Na inspectie adviseerde de Landbouwvoorlichter de Bananen aanplant geheel te rooien. Ze is volledig verwaarloosd en levert al maanden NIETS meer op; 't staat veel te dicht op elkaar, de trossen zijn erg klein en de schade bij harde wind -door omwaaien- is groot.

Ik heb goede verwachtingen. De discipline is beter: men meldt zich af als men 'de Stad' in gaat. Vandaag hebben zij in 7½ uur 300 m² met slechts 16 man met de Patjol omgewerkt. Daarvoor hebben zij dan morgen de lesuren, welke voor vandaag gepland waren. Dit was dan voorlopig de laatste zware klus. De rest is dan de beplanting.

Ik heb Col.Maloali 14 dagen vakantie toegestaan, zodat hij 'als bezoeker' de vergaderingen van de Synode kan bijwonen. Hij moet tenslotte de leerlingen bericht doen: het is hun instituut dat één v/d onderwerpen is!

Ik heb dan extra tijd voor het voorbereiden van de exegeze O.T. en N.T.; het betekent harder werken voor mij maar dat is niet erg.

Eén zaak is duidelijk: indien er geregelde controle op het tuinwerk is, dan kunnen wij in de toekomst volstaan met 2½ à 3 uur voor de landbouw en toch nog méér presteren dan vroeger. Wel zal ik zelf zelfs ook mee werken en controleren; zij zien dan een 'Bijbels voorbeeld' 'in het zweet uws aanschijns....'

Het lijkt mij ook wenselijk, dat zij leren efficiënt en hard te werken, ook al hebben zij een soort 'ambt'.

Het versterkt hun zelfrespect en maakt hen economisch minder kwetsbaar, c.q. minder afhankelijk van hun familie en hun zelfrespect is niet meer afhankelijk van hun afkomst en baseert zich op hun prestatie.

Sterkte in de komende zeer drukke dagen.

Hartelijke groeten,

Ransiki, 25.10.'60
 No. 76
 Bijl. 3

Beste Roel,

Bij dezen de kwartaalafrekening v/h 3e kwartaal. Deze maand heb ik alles al afgerekend en betaald op Michon na. Dat gaat mijn krachten te boven. Je moet het dus v/d R.C. doen. Kasgeld zal ik eind van de maand wel van de bank halen. Dat heb ik nu ook gedaan. Het staat geboekt als voorschot van Mieneke. Dat is in orde, want ik ben haar nog fl. 30.500,-- schuldig, welke Rothe er door gelapt heeft.

Wil je over maken aan Michon fl. 750,55. Dat is de kleine aankoop en de voorraad voor november. Mij is duidelijk verteld dat men het geheel niet leuk vindt, dat de voorraden nu achter slot en grendel zijn. Ik kan het verschil echter duidelijk merken aan de maandelijkse rekening. De moeilijkheden zijn niet veel minder geworden! Men blijft weigeren om batatas te eten. Ik laat ze nu met elkaar werken in 8 ploegen, maar er is geen verbetering. De arbeidsprestatie van I is achteruitgegaan en die van II is niet beter geworden. De eerste klas is nu nog erger dan de tweede eerst was. Ze zijn onhebbelijk, staan niet op tijd op, doen niet mee aan ochtendsport, kortom, ze zijn totaal uit het lood. Het spijt mij alleen dat ik niet de recidivisten meteen er uit gegooid heb. Ik had je advies beter kunnen opvolgen in dezen. Bij de nieuwen zijn een paar naarlingetjes! Ze permitteren het zich af en toe niet op de les te komen, en meneer Dpondojo gaat groente halen voor de koks als hij geen zin heeft in de tuin te werken.

De jongens uit Hollandia hebben geen ontzag voor col. Maloali. Er is nog een andere mogelijkheid, maar die wil ik liever uitsluiten. Ze zijn de belhamels op het ogenblik en de jongens uit Hollandia, welke in de 2e klas zitten kunnen er niet tegen op! Jan Entong kan zelfs zijn eigen adik niet baas. Domingus Kaigere, aanbevolen door Col.Maloali, is nog eens zo erg als Jacobus Wedjadi.

We gaan voorlopig maar rustig verder. Tegen Kerstmis zien wij wel weer iets gebeuren. Dan zullen de recidivisten er uit moeten, daar ze toch niets opschieten. Verder lijkt het Col.Kamma en mij goed, als hun duidelijk wordt gemaakt dat het eerste jaar een proefjaar is. Ondanks de mooie examen-cijfers van de kandidaten uit Biak en Hollandia is hun kennis niet best. Col.Maloali en ik hebben sterk de indruk dat er met de cijfers is geknoeid. Wij hebben ze indertijd het zelfde werk nog eens laten maken en kregen toen geen overduidelijk resultaat. Toch vallen zij in het gebruik niet mee. Het is echt dringend nodig, dat wij een ander modus vinden voor de toelating van leerlingen en dat de kandidaten behoorlijke voorlichting krijgen over hetgeen hun te wachten staat en wat er van hun verwacht wordt. M.i. zouden wij het kunnen zoeken ook in de richting van een contract door de kandidaat en door ons getekend, waarin de voorwaarden opgenomen zijn, inclusief de clause over een proeftijd van een jaar.

Dit klemmt te meer, als er nog een praktijkjaar achteraan komt. Zou men volgend jaar al kunnen beginnen met een praktijkjaar, dan zou men er zeker mee moeten beginnen met ingang van 1 januari 1961! Tenslotte werken wij allen ook op een beroepsbrief of zendingscontract en het scheidt duidelijke verhoudingen.

Dat is ook nodig. Het feit, dat de heertjes óók col.Maloali niet voor vol nemen, spreekt boekdelen! Tegen diens advies in wordt er nu een padvinderij opgezet voor de zaterdagmiddag. Daarbij komen straks de voorbereiding voor het zondagschoolwerk en de preekoefeningen op zondagmorgen in Raipauwi en Lachai Roi in het gedrang.

Weinig opwekkend was, hetgeen Col.Kamma opmerkte bij zijn bezoek aan de Opleiding tot Predikant. Ook dáar zijn de heren studenten haast niet tot studeren te krijgen, zelfs niet tot Bijbellezen!

Als ik deze situatie hier moet definieren, en de geest onder de jongens op school, dan kom ik tot de slotsom dat dit hier nog het meest lijkt op een open inrichting voor verwaarloosde jeugd. Jongens van dit type heb ik gevonden op 'Zandbergen' in Amersfoort.

Mijn voorstellen zijn dus:

Bij de selectie de nadruk niet op de praktische kennis; die stelt over het algemeen toch niets voor. Er is weinig of geen verschil tussen jongens van de VVS en die van de dorpsschool wat bijbelkennis betreft. De selectie zal moeten uitgaan van een test op karakter en intelligentie en een garantieverklaring van de Ressortssecretaris. Het ressort zou bij mislukking de terugreis moeten betalen, indien de jongen duidelijk ongeschikt is.

Alle leerlingen worden aangenomen op arbeidscontract waarin gestipuleerd wordt: regeling van de voeding, vrije tijd, studie, landarbeid, de duur van een proeftijd, terugzending bij onvoldoende ijver, onvoldoende vorderingen en/of alleen maar slecht gedrag.

Hartelijke groeten,

Evangelisch Christelijke Kerk in Nederlands Nieuw Guinea.
Curatorium der Evangelisten Opleiding.
Voorzitter.

No. 60-1171-049.

Manokwari, 26.10.'60.

Beste Herbert,

Toen ik laatst naar Ransiki kwam, was dat met de bedoeling om nu eens te zien hoe het ging. Je zult dat begrijpen. Het was immers de eerste keer, dat ik er weer kwam sinds jij de verantwoordelijkheid voor de school op je had genomen.

En ik moet zeggen, dat ik terugging met dankbaarheid omdat ik de indruk kreeg, dat de moeilijkheden van het begin waren overwonnen en dat het nu wel liep. Ik meende, dat de jongens nu aan de nieuwe gang van zaken gewend waren. Hoewel er - ook volgens jouw eigen mededelingen - nog wel eens wat weerstanden waren, leek het me over het algemeen gezien wel goed te gaan.

Groot was dan ook mijn teleurstelling, toen ik langs Ransiki kwam van Kebar wonderlijkerwijze met zo'n omweg, en daar van Mevrouw DuBuy en van Maloali hoorden over wat er die morgen gepasseerd was.

Later kreeg ik er ook schriftelijk en mondeling berichten over. Ik ben blij, dat Kamma juist naar jullie toeging, want die kon nu mooi even inspringen, om met beide partijen te praten. Hier over heeft hij natuurlijk ook verslag gedaan.

Samenvattend wat mijn indruk is van de oorzaken meen ik, dat een heleboel komt door de manier van doen. Ik heb geen bezwaren tegen was je geregeld hebt. Daarover hebben we laatst al gesproken. Maar ik kan me enigszins indenken, dat er weerstanden zijn gekomen door de manier waarop het voortgebracht wordt. En dit betreft nog meer Mieneke dan jou. Ik schrijf het maar eerlijk neer: ik was blij, dat ik toen weer weg kon gaan (en was al van plan om na een poosje er rustig wat over te schrijven, maar de feiten hebben het al achterhaald), omdat vooral Mieneke zo erg veel praat, en dat niet alleen, maar vooral ook de uiterst negatieve manier, vol van wantrouwen waarop ze het doet. Jullie zijn natuurlijk zoals je bent, maar het is wel moeilijk voor anderen om dat altijd op zijn juiste waarde te schatten. Ondanks alle waardering voor het vele wat jullie hebben gedaan in de achterliggende jaren, is het soms moeilijk te verstouwen zoals jullie over de dingen praat en zoals je de verworven kennis van land en volk hanteert. Dit kan misschien in een ressort, waar de mensen je niet steeds hoeven mee te maken - ze kunnen weer naar huis gaan enz. Maar in een internaat, waar de jongelui altijd met je te maken hebben, zit de mogelijkheid er in, dat het de eenheid grondig verstoort.

Kamma heeft de bezwaren van de jongens met je doorgepraat. Ik hoef dus niet nog eens in herhaling te vallen. Maar ik moge volstaan met vast te stellen, dat jij en vooral Mieneke met de beste bedoelingen (daarvan ben ik overtuigd), maar op een minder tactische manier de jongens aanpakken. Het zal niet zo gemakkelijk zijn dit te veranderen, maar ik hoop toch dat jullie het zullen proberen.

Je hoeft heus niet de jongens naar de mond te praten, het is heel gezond voor ze om de waarheid te horen. Maar zeg het ze zo, dat ze het kunnen accepteren en dat het geen kwaad bloed zet.

Dit waren zo enkele opmerkingen, die ik vandaag wilde maken. Omdat morgen de Lemaire naar Ransiki gaat en Mevrouw DuBuy dan ook mee terug gaat, wilde ik het niet uitstellen je te schrijven. Mogelijk komt er t.z.t. nog een verlengstukje aan, als ik na langere overweging meen, dat er nog meer gezegd dient te worden.

Met diezelfde boot gaat ook Kleopas Wanma weer mee terug. Ik had de passage naar Biak al bijna geregeld, toen hij zeer deemoedig kwam vragen om weer terug te mogen. In overleg met Mevrouw DuBuy en Kamma heb ik dat toegestaan. Hij heeft beloofd, dat hij de gemaakte kosten zal terug betalen.

Met hartelijke groeten,

Roel ten Kate.

Sekolah Pengindjil

Ransiki, 7.11.'60.
85-fin
60-1211-38

ds.mr.R.G.ten Kate,
Manokwari.

Beste Roel,

Even in het kort over je punten:
ad.2 Die platen heb ik al eerder over gegeven aan Maloali.
De fondsen van de Zondagschool heb ik gebruikt voor Mieneke's schooltje; zo komt het toch aan de kinderen ten goede. Die f 175,50 kan ik wel uitboeken, en daarvan boeken kopen voor de kinderen, of uitstaande rekeningen van betalen. Nog niet alle pa's hebben de schoolboeken betaald.
ad.3 Daud Tokoro was accoord. Hij is door de zuster weggezonden omdat ze dacht dat zijn teen gebroken was en zekerheid wilde hebben. Hij is met de SIMAVI mee gekomen en heeft het reisgeld hier weer afgedragen.
ad.4 het cement net gisteren ontvangen per K.P.M., de rest was er reeds eerder. Wat er echter niet is, is het zink- (Heb je het nog niet besteld of hebben ze het niet?) en van het hout is niet geleverd 4 stuks 10x10 en 60 stuks 4x10. Ik zal het vanmorgen even laten opmeten en dan krijg je wel bericht met de Vrijdag-plane.
Evenmin hebben wij ontvangen 1 m3 afvalhout. Ik kan dus de toekangs wel aan het werk zetten wat betreft de fundering. Eventueel maak ik alles een paar centimeter lager als ik dan uit de langste balken 2 kan maken. Het wordt wel zaak om het zink vlug te hebben; onze Kedele moet geogost worden en dus ook gedroogd.

Vanmorgen komt de malariabestrijding. Dat betekent dan grote schoonmaak van de huisjes en geen les vanmorgen. 't Is ook nodig want de huisjes zijn smerig. Ze zijn moeilijk schoon te houden maar de jongens doen er niets aan niettegenstaande er 2 uur per week voor zijn uitgetrokken.

Er zwerft nog een jonge heer T.Mirino rond in Manokwari. Hij is op eigen verzoek en op eigen kosten naar Manokwari gegaan omdat hij niet accepteerde dat hij geen bril nodig heeft. Hij kon ('Ini baru terang!') het beste zien met vensterglas. Mevr. du Buy gaf hem opdracht om zich bij mij te melden vóór hij vertrok, hetgeen hij niet gedaan heeft. Hij zou de 4e voor onderzoek terugkomen bij de G.A.

Wil je bij gelegenheid nog eens informeren naar mijn schrijfmachine.

Binnenkort heb ik weer stencilpapier nodig. Ik kan je niet alles sturen want col.Maloali vindt het meestal niet nodig dat ik van de dingen die hij schrijft doordrukken of afdrukken krijg. Het zal wel angst voor kritiek zijn. Onder de huidige politieke omstandigheden lijkt het mij niet oppertuun om hem daartoe te dwingen. Het houdt alleen in, dat ik technisch moeilijk verantwoording voor zijn werk kan dragen. Van datgene, wat je met deze post ontvangt, is alleen het stencil over het Flanelbord van hem.

ad.6 Veel van de jongens zien nog steeds niet in, dat ze moeten leren. Maloali gaf ze een repetitie over Dogmatiek en het regende nullen. Bij mij gaat het iets beter, omdat mijn methode minder op feitenkennis is gericht als wel op inzicht. Vooral de groep uit Hollandia maakt moeilijkheden, onder aanvoering van Dominggus Ferdinand Kaigere. Dat is de jongen, die wij zonder examen opgenomen hebben, op aanbeveling van Liborang en Wim Maloali. Die laatste heeft er in elk geval spijt van als haren op zijn hoofd, want dat groepje uit Sentani behandelt hem als een quantiténégligéable. Dat is dan onder aanvoering van D.F.Kaigere. Die jongen is geloof ik niet normaal. Op een keer vind ik groot op het bord geschreven Dominggus betekent Heere in het portugees. Ik heb dit gecorrigeerd en nu laat het mannetje zich door zijn aanhangers 'Dom' noemen. Als die ooit gek wordt krijgt hij een Christuswaan. Hij laat een baard staan. Het kunnen ook puberteitsverschijnselen zijn. Inmiddels heeft hij echter een groot deel van de eerste en van de tweede klas onder zijn invloed gekregen.

Ondanks alle moeilijkheden schieten we toch wel op. Wel blijkt, dat er toch geknoeid moet zijn met de examens. Er is een groep jongens, die beneden peil blijven. Anderen worden zienderogen beter en daar beleven wij plezier aan. Meestal is het zo dat Maloali, Mienieke en ik dezelfde resultaten hebben bij ons werk. Dat wil dus zeggen dat -op enkele uitzonderingen na- de cijfers voor mijn vakken meestal corresponderen met die van Maloali en Mienieke. De nullen ben ik van plan te annuleren. Het was een beetje 'balasan' voor de opstand vermoed ik. Ik houd niet van die methode, ik heb ze alleen even hard door laten werken.

Wij hebben het nu zo ver, dat 's ochtends niemand meer ontbreekt op het appel. Ik laat eenvoudig de mandoers niet vertrekken, voor hun groep compleet is. Nu men op elkaar moet wachten en niet ik op hen, gaat het vlot. Ik had dit liever niet gedaan, want het strookt niet met mijn opvatting van zelfdiscipline. Het is mij te kazerne-achtig. Misschien kan ik het met deze nozems nog niet anders.

Verder gaand onderzoek leert, dat vrijwel geen één jongen uit roepingsbesef hier gekomen is. Ook de besten onder hen hebben dit als een status gezien, welke verworven kon worden en hen boven de massa uittilt. Dit betreft vooral de jongens die op een andere opleiding mislukt zijn (35-40 %) Juist bij hen is een bijzonder grote rancune en heeft anti-westerse propaganda, zoals die nu door de 'hollandia-groep' waarschijnlijk bedreven wordt, kans op succes. Die propaganda richt zich eveneens tegen de mensen die in hun ogen collaborateurs zijn, hetgeen logisch is. Vandaar dat ook Guru Arwan, Mantri Mandowen en nog anderen zich beklagen over het insolente gedrag van deze jongens. Ze groeten op haar eigen terrein Mevrouw Wulff niet en hebben haar laatst van de weg af gedrongen met haar fiets. Eveneens heeft Mevrouw Vreugdenburg klachten geuit over hun onhebbelijkheid, terwijl de zuster pas een rel heeft gehad met één van de jongens, die op de poli onbeschoft tegen haar werd.

Je kunt dus zeggen: de propaganda richt zich tegen blanken en wat daarmee samen werkt. Daarbij geeft 'Sentani' de toon aan. Vooral Asei (Kaigere, Hanggame Deda) treedt daarbij op de voorgrond. Dat strookt met observaties in mijn vorige werkkring. Toen kon ik er alleen geen afdoende verklaring voor vinden. Het schijnt een centrum van de Simsonbeweging geweest te zijn en de HH uit Asei schijnen des duivels te zijn dat ik o.a. die beweging heb genoemd als een voorbeeld van een pseudoreligie, evenals sommige Biakkers woest waren, omdat ik de Koreri noemde.

Ik zal dit zo veel mogelijk trachten te voorkomen en voorbeelden nemen uit andere delen van Nieuw-Guinea, maar toch moeten ze gewaarschuwd worden voor dergelijke dingen.

Wij vinden hier dus parallel lopende verschijnselen in de secten hier t.a.v. de secten en hun politieke functie in de Congo. Als werkhypothese heb ik dat al lang gebruikt, ik was er alleen nog niet zeker van. Daarbij hebben de secten dus een groot voordeel zolang N.G. nog onder een koloniaal bewind is. Het is mede daarom, dat ik in 1956 geprotesteerd heb tegen de benaming E.C.K. van Ned. N.G.! Elke binding aan een koloniaal gouvernement is uit den boze. Voor het onderwijs kunnen wij er niet buiten, vanwege de geloofsarmoede in onze kerken, die geen tienden meer opbrengen; voor de rest moeten wij zo veel mogelijk ons afzijdig houden en kritisch staan t.a.v. het Gouvernement.

Mieneke is nog steeds niet geheel hersteld van de griep, waarvan jij de eerste koortsdagen hebt meegemaakt.1) Ze heeft een recidief en heeft het gehele weekend weer op bed gelegen. Ik zelf ben ook weer in de lappenmand.

N.B. De bezwaren van de jongens, welke zij tegen Kamma geuit hebben zijn door Kamma in tegenwoordigheid van Mieneke en Wim Maloali bepraat. Een deel er van zijn dezelfde bezwaren, welke jij reeds beantwoord hebt. Ik geef ze weer zoals hij ze besproken heeft en ik ze genoteerd heb. Jacobus en Kleopas zijn 'ontslagen', zonder dat ze te horen hebben gekregen waarom; de raad (die zij zelf gekozen hebben) bepraat alles met de ds.; de ds. houdt er 'anak mas' op na; 'pengadjaran Marcus mempermalukan bangsa kami' (zie boven, men accepteert geen kritiek op de nationale bewegingen).

Het eten moet hetzelfde zijn, trouwens alle regelingen moeten hetzelfde zijn als voor de pendetaschool in Hollandia, ze willen niet werken in de tuin maar rijst. De klassen I & II mogen niet gescheiden werken, (is inmiddels veranderd); tegen de zuster: Marcus heeft het geld gebruikt, dat wij zouden hebben moeten ontvangen voor het bouwen van de huisjes, om te laten ploegen, het ploegen gebeurt onder lestijd (dit tegen Kamma; Clark ploegt wanneer hij kan en daar is slechts een man bij nodig die dit vrijwillig doet omdat hij het leuk vindt en het wil leren).

Men wil technisch zangonderwijs (weer gericht tegen Maloali); we willen administratie leren! Wij willen Algemene Geschiedenis (m.i. in verband met politieke vorming)! Op een vraag van Mieneke zei Kamma dat er over haar GEEN KLACHTEN GEUIT WAREN.

Als je nu je vorige brief over leest zal je iets anders lezen. Ik weet niet waar ik mij aan te houden heb. Maar dit heeft Kamma hier gezegd onder getuigen. Het is mogelijk dat jij weinig sympathie voor haar hebt en dat zij jou irriteert. Wil echter ook in overweging nemen, dat er geen sprake van is, dat zij vervangen kan worden door een mantri of zelfs maar een verpleegster. Zij is in energie, intelligentie en vakopleiding, ook in ervaring en op het gebied van psychologie en psychiatrie velen van haar collegae de baas. De G.A.-'s van Teminaboean en Ajamaroe hebben daar meermalen dankbaar gebruik van gemaakt.

Ik zou op haar werkterrein: medicijnen en psychiatrie en hun toepassing in deze maatschappij niet gauw een ander weten die haar vervangen kan als docente, laat staan als medewerkster, geheel belangeloos, aan deze cursus.

1) 'n Hongkong virus, dat recidiveert.

Het leek mij beter toch maar even op je, vermoedelijk wat haastige brief, No.60-1171-049, in te gaan. Juist het feit dat buitenstaanders als Mevr.Wulff en Mevr.Vreugdenburg Curu Tulus, Guru Arwan en Mantri Mandowen klachten hebben en Mevr. du Buy zèlf onder onbeschoftheid te lijden heeft moest je voorzichtig maken in je vernietigende oordeel over één van de docenten.

Een goed tournee en hartelijke groeten,

EVANGELISTEN OPLEIDING

Ransiki, 10.11.'60.
No.90

Beste Roel,

Even een paar korte mededelingen.

1. Ik heb met Michon een regeling voor het kasgeld. Ik neem bij hem op, wat ik nodig, heb en hij krijgt het op zijn bankrekening. Voor deze maand is het al in orde.
2. Het hout is maar gedeeltelijk geleverd. De volgende boot komt pas op 15 december, net in de ongunstigste tijd. Ten Have wil niet varen zonder voldoende lading. Michon zou hem schrijven dat hij zich met het Houtbedrijf in verbanding stelt.
3. Zink is er nog niet aangekomen. Het dringt wel want onze kedele staat nog steeds op het veld. Nu is die ramp niet zo groot, want ik laat hem zich wel uitzaaien. Het is echter toch zaak om een behoorlijke droogschuur-werkschuurkeuken te hebben. Ik zal zo veel mogelijk klaar laten maken van te voren. Het kleine loodsje moet voorlopig maar voor keuken gebruikt worden, we breken de vloer er uit. Dan kunnen we wel met de fundamenteen en het metselwerk beginnen. Dat moet ook wel want anders bederft onze cement. Het grote veld achter de keuken is nu geheel beplant met lamtoro; deze weken komt ook de beplanting van de zijkanten klaar (± 1500 kladi) d.w.z. voor 2 maanden voeding zodat we tot ultimo 61 safe zijn wat de voeding betreft.
Indien mogelijk wil ik het nieuwe veld nog beplanten met kedelé, maar dat is afhankelijk van de werklust van mijn HH studenten.
Steeds meer worden er ziek met griep. We zijn er zelf ook nog niet over heen. Soms moet ik een uur verzuimen, het meeste kan ik echter doorzetten.
Verder geen nieuws, hartelijke groeten van

Ransiki, 15.11.'60.
No.92

Beste Roel,

Al weer zo'n akkefietje! Ik heb er balen van om aldoor maar bestellingen en oude schulden te moeten afwerken. Weet jij iets van 'Effata' af? Ik stuur je maar het connossement in de hoop, dat jij die boel kunt inklaren. Wij komen ternauwernood klaar met de Njanjian Rohani en de psalmen, als we er per week één nieuwe opgeven, laat staan nog een bundel er bij!

Vanuit Hollandia is bericht binnen dat 2 van de oude leerlingen al weer weg gelopen zijn. Zij vonden het salaris te weinig en het leven te hard. Wij zullen ze aan deze hardheid moeten wennen.

De eerste klas was boos gisteren, omdat er aanmerking is gemaakt dat ze aldoor pisang stelen uit de tuin. De tweede klas krijgt gewoon geen kans meer. Inmiddels is ook dit stormpje weer geluwd. Ze zijn bij mij geweest en hebben ampun gevraagd. Maar het blijven moeilijke gevallen. Ik ben er vrijwel zeker van, dat er met de examens geknoeid is! Wat zich bij het eerste werk voordeed tekent zich hoe langer hoe duidelijker af. Men heeft ons gewoon een paar anak-2 mas in de handen gedrukt, die te stom zijn om voor de duvel te dansen en te busuk voor dit werk.

Als je kan, kom dan half december nog eens voor een vergadering. De school kan je reiskosten wel voldoen.

Hartelijke groeten,

Ransiki, 16.11.'60.
No.94

Beste Roel,

Door allerlei omstandigheden is de vorige brief blijven liggen. Wij zijn weer in de lappenmand en alle verschijnselen wijzen op het virus genaamd 'ECHO 18' uit de B-groep. Mij laat het onverschillig hoe het heet, maar Mieneke interesseert het ambtshalve. Wij hebben nu 16 min of meer ernstige patiënten en wij doen ons best om de zaak draaiende te houden. Morgen beginnen wij met de nieuwe keuken, ook al is het hout nog niet compleet. Het planten gaat gewoon door en het andere tuinwerk ook. Daaruit blijkt dat zelfs 3½ uur nog te veel is voor het programma. Toch lijkt het mij, dat wij het zo moeten laten, en het tempo niet verder moeten opvoeren.

Het eerste ontgonnen stuk is nu voor de tweede keer beplant met soya en er is nog een prachtig overschot, 't wordt straks gewogen en de jongens zijn er zelf een beetje trots op. +)

Van de visserij hoorde ik nog niets, maar daar kan ik misschien nog wel over komen praten.

Voor Michon behoef je geloof ik niet bang te zijn. Immers hij staat nooit bij ons in 't krijt, maar wij altijd bij hem.

Het gemak is dat ik het in allerlei bedragen kan krijgen naar behoefte in porties van f 25,-- of meer! Dat wil dus zeggen, dat ik nooit meer dan een paar gulden in huis behoef te hebben. Ik heb daarmee leergeld betaald, toen ik van Den Oever als kasbeheerder had. Men heeft Mieneke en mij voor de volle 7500 gulden, meer dan een vol jaar salaris plus inkomen van Mieneke op laten draaien met de mooie smoes dat ik aansprakelijk was.

Zo'n klap voel je, niet zo zeer in je portemonnaie, als wel in je hart, het vertrouwen in het 'thuisfront' krijgt er een knauw mee.

Het zink is compleet aangekomen; stencils, verf en clips nog niet. Hout is ook nog niet volledig, cement wel. Het hout is bovendien van slechte kwaliteit, het is gescheurd en een balk is gewoon doormidden gebroken! Dan nog maar liever een volgende keer van Van der Hout, die bedriegt hoop ik niet.

De goedang ligt nu weer vol met pisang. Er is nog een hartig woordje met de HH leerlingen gepraat en nu is er weer vol op. De stemming wordt geleidelijk beter.

Gisteren kwam één van de stomme jongens uit Hollandia vragen of hij weg mocht. Hij vond er niets aan en dacht dat één van de mandoers de pik op hem had etc. Na veel praten kwam de aap uit de mouw: hij snapt er niets van wat hem verteld wordt en dat hadden col.Maloali, Mieneke en ik ook al gezien.

Ik heb hem gezegd te wachten tot jij zou komen om alle cijfers te bezien en met ons te beslissen.

+) Netto opbrengst rond 100 kg katjang tanah en ongeveer 30 kg soya, dus 10-voudige oogst. Als het dus lukt die nog eens te verwerken dan kunnen wij inderdaad de jongens een aardig bibliotheekje mee geven.

Voor vrijdag 2 december ben ik weer opgeroepen voor de Landrechter. Ik zal deze keer gaan, want wat hij weten wil kan noch een gemachtigde, noch v/d Stappen hem vertellen. Misschien lukt het om Maandag meteen weer weg te komen.

Verder geen nieuws, hartelijke groeten,

Evangelisch Christelijke Kerk in Nederlands Nieuw-Guinea.
Ressort Manokwari.

No.60-1287-38.

Manokwari, 17.11.'60.

Beste Herbert,

Vandaag heb ik mijn tijd moeten verdoen met het uitzoeken van een financiële perkara op de noordkust, zodat ik deze brief weer in sneltreinvaart heb moeten opzetten. Maar er zijn enkele dingen te melden, dus daar gaat ie dan.

Van de Nigimij hoorde ik, dat het zink inmiddels al verzonden is per Ten Have. Het Houtbedrijf had ik al eerder opgebeld en daar zeiden ze me toe, dat hun restanten ook gauw verzonden zouden worden, mogelijk per Ten Have. Als één ander in je bezit is, hoor ik het wel van je?

Van het zink zond ik iets andere getallen in de mening, dat het gebundeld was in aantal van 15 stuks. Achteraf blijkt dat nu wel niet het geval te zijn, maar dat is niet zo erg. Ik bestelde dus: 120 blad van 6' en 60 van 8'. Het was me inderdaad even doorgegaan, daar ik bij CBL niet kon krijgen en nog even op zoek was naar tweede hands. Nu dat niet lukte nam ik dit Japanse zink maar. Met rustoleum of zo houdt dat het ook wel.

Ik kreeg van het CBL weer een factuur van stencils, paperclips en schoolbordenverf. Al ontvangen?

De laatste nieuwe leerling van hier (Simson Arampioebe) liet onlangs bij een bootje weer verstek gaan. Dus stuur ik hem nu niet meer, maar houdt hem in reserve voor de volgende cursus.

Mijn tournee naar Atam voor een kursusje is niet doorgegaan, daar er door omstandigheden maar 2 man ter plaatse waren, de rest was ziek enz. Dus had het geen zin. Dan maar liever over een poosje, als de nieuwe pas begonnen pengindjils ook een beetje aan de slag zijn. Wabiser heeft er net 2 + vrouw meegenomen naar boven en er komt met de volgende boot nog één. Er zal er ook één naar Boven Momi gaan dezer dagen.

Ik zou je willen waarschuwen voor een regeling voor kasgeld met Michon (of wie dan ook). Het lijkt mij beter om dit maar intern te houden, ook al brengt het een enkele keer het verzenden wat kosten met zich mee. Let wel, dit is een persoonlijke waarschuwing, niet in mijn functie van voorzitter curatorium of zo. Je moet het tenslotte zelf weten, wat je in deze doet.

De zaak van Raipowi is dus nu ook beslist. Mooi zo.

Ik geloof, dat dat het was voor vandaag. Dus houd ik op, want de schoolbus is er ook en ik word dus zo geroepen om te eten en onderwijs moet de post weggebracht worden.

Hartelijke groeten en tot de volgende keer,

je

Roel

XLVIII

Begin maart '61 moest ik de President Curator berichten, dat opnieuw een leerling uit Hollandia verwijderd moest worden; de Landschapsrechtbank had hem wegens een roófoverval -vóór zijn selectie- gepleegd, tot een forse gevangenisstraf veroordeeld.

Wij Docenten verbazen ons over de 'zorgvuldigheid' waarmee door Classocale Moderamina Candidaten voor een Theologische Opleiding worden geselecteerd. Misschien kunnen wij dit bespreken bij het eerstvolgende bezoek door een lid van de Algemene Synode.

Om alles glad te laten verlopen deel ik U mede dat ik eventueel mijn Vacantie kan uitstellen, daar mijn ontslag een bijwonen van het Congres te Wenen toch onmogelijk zou maken, en er voor Col.Maloali géén vervanger in zicht is.

De Secretaris v/d D.Z.R. schreef namelijk dat: 'klachten over mijn optreden in Teminabuan, en klachten daarover uit Nieuw-Guinea deze beslissing (mijn ontslag per 1 mei) 'noodzakelijk' maken. Er is absoluut geen andere weg!' Ook nú werden er geen namen genoemd en -anonieme-aanklachten omschreven en gepreciseerd.

Col.R.Rumbiak berichtte ons dat allerlei Europeanen uit de kring van Zending en Ambtenaren en de zich -onterecht- 'Radja' noemde Frans Tesia, een Clanhoofd, actie voeren tegen mijn candidatuur voor de NIEUW-GUINEARAAD. Zij maken zich echter belachelijk, want met de KIESKRING IX -d.w.z. de 'Bergdistricten' hebben zij niets te maken. De Kustbewoners zijn opnieuw boos, omdat zij steeds verder achter blijven en hun invloed op de bevolking van de Bergen steeds minder wordt.

Toch meende mijn Col.K. de actievoerders te moeten geruststellen; hij maakte bekend, dat mij ontslag zou worden 'verleend' door D.Z.R., en dat het Moderamen van de E.C.K. mij zou ontslaan.

N.B. Opnieuw een juridische 'Bok'. Ontslag wordt verleend op 'eigen verzoek', iets wat ik nooit gedaan heb! 1) Dit is weer een enorme leugen!

De Pres.Cur. wilde voor mij de pil vergulden en schreef: 'Ik wist wel dat er iets dreigde, maar ik zat eveneens op uitsluitel uit HOLLANDIA te wachten. Over de redenen kan ik niets anders zeggen, dan dat ik weet van bezwaren tegen jouw beleid. Zelf heb ik er tegen jou óók over geschreven; daarna heb ik echter geen stappen ondernomen; de beslissing moest in Hollandia genomen worden en is er ook genomen.

Ook toen de Voorzitter (v/d E.C.K. in februari) langs kwam, heb ik verder gezwegen, om geen extra voordeel op te wekken.

Toch wil ik je zeggen, dat ik -ondanks bezwaren- ook mijnerzijds oog heb gehad voor het goede, dat je hebt gedaan voor de school, en daarvoor dank ik je. Ik wens jullie sterkte nu deze beslissing gevallen is.

Met hartelijke groeten,

je R.

1) Daarom werd het praatje verspreid, dat ik de Papua's in de steek had gelaten. Daarbij kwamen wij bij ons bezoek in 1981 achter.

Overduidelijk was, dat de Z.N.H.K. en haar onderdanen mij niet meer wilden gebruiken, en dat de D.Z.R. in haar voetspoor volgde.

Daarbij ben ik niet de enige die verdween; alle Ned. Herv. Col. en onderwijskrachten, die kritiek hadden op het beleid van 'Oegstgeest' en haar vertegenwoordigers in Ned. Nieuw-Guinea zijn in de jaren na de Synode van 1956 'uitgesorteerd'. 't Waren de bekwaamsten en best opgeleiden en vooral degenen, welke de beste contacten hadden met de bevolking.

In de 2e helft van januari '61 bezocht de voorzitter v/d Algemene Synode van de E.C.K. 'Lachai Roi', de Theologische School, naar aanleiding van vele klachten over de gang van zaken, die uitliepen op een staking van een deel der leerlingen.

Maanden later, toen wij met dezelfde situatie te maken kregen, vond ik een doorwoeld archief deze gegevens; bij onze overname werd daarover tegen ons niet gerept!

Terug van verlof in Teminabuan aangekomen, sprak Mej. A.S.B. met haar sympatisanten en schreef ons dat er reeds drie dames overspannen zijn door het geroddel over Mieneke en mij.

Haar vertrouwde vrienden vinden het een grof schandaal wat er, naar aanleiding van brieven en de mondellinge berichten van de verlofgangers, bekookstofd wordt tegen ons.

(Zr.L.d.B., Fam.Bwm.)

Eén v/d Onderwijzeressen kan haar werk niet aan!

Er kwam nog méér ongenoegen!

Een 'vertrouwing' van 'Oegstgeest' stuurde -namens alle dienstdoende Europ.Predikanten- een brief naar de Z.N.H.K., dat zij vóór overdracht van Ned.Nieuw-Guinea aan de Republiek Indonesia' waren! Deze Collega jaagde ons opnieuw in het harnas!

Wij waren er tevoren niet in gekend, ook de Geref.Collegae en de Leger- en Vlootpredikanten niet! M.a.w. deze 'Vertrouwing' had onze namen 'ijdelijk' gebruikt.

Sommigen van ons waren geschokt, omdat de initiatiefnemer eveneens niet de gevoelens van onze Papuse Collegae of andere belangrijke leden van de E.C.K. hadden gepolst en evenmin de Sub-alterne Ambtenaren, Radja's en Adathoofd. en de Raja's!

Daarbij begaf deze 'ervaren' Vertrouwensman zich op een terrein, waarop hij totaal geen recht van spreken had: n.l. de 'Buitenlandse Politiek van Nederland, en de Verenigde Naties, die het Toezicht hadden over Nieuw-Guinea'.

Ook hield hij geen rekening met het feit dat 'Nederlands Nieuw Guinea' een 'Zelfbesturend Landschap' was in de zin der Wet!

Daarover struikelden ook de meeste Nederlandse Ambtenaren trouwens.

Méermaals moest ik hen daaraan herinneren, wanneer er 'recht' gesproken moest worden.

Op deze wijze werden zowel door de Zending als ook door een aantal Ambtenaren alle regels van welgevoeglijkheid en recht, met bemodderde klompen vertrappt, laat staan de democratische grondrechten.

Ik werd een probleem voor de D.Z.R., een probleem, dat je kunt samenvatten in de vraagstelling: Hoe ontdoen wij ons van een niet meer gewenste medewerker, en voor mijn Collegae: van een concurrent! Eén hunner smalende opmerkingen luidde: 'Hij zit bij de Papoea's op schoot!'

In Hollandia werd dit gedaan door Zuster J. van Ketten, die óók al ontslagen is uit de dienst.

En nú heeft men een Rooms-Katholieke arts, die een korte tijd in Merauke bij de Missie gewerkt heeft, naar voren geschoven met het predikaat 'pionier' van de Gezondheidsvoorlichting!

Die eer komt Mieneke's voorganger toe, Dr. J. v. d. Hoeven, welke kort geleden met T.B.C. afgevoerd moest worden na 16 jaar in de rimboe gewerkt te hebben.

Niet weinigen van hèn, of hun ouders, hadden zelf in 'Ons Indië gewerkt, of hadden goede vrienden onder de Ambtenaren van het Gouvernement. Zo óók de Voorzitter van de D.Z.R.

Hij gaf uitdrukking aan het 'medeleven' van de leden van de Raad, met hetgeen dat ons was overkomen.

Tante Betsy en Oom Coen waren zeer rijk en invloedrijk, en werden gesteund door invloedrijke politieke en economische vrienden en relaties. In zoverre hadden zij het wat gemakkelijker dan wij in onze 'Rimboe'.

Wij hebben genoten van dit boek: het heeft mij bevestigd in het weten op de goede weg te zijn. Ik zou dit boek graag in de handen van vele Collega's zien, waar ook ter wereld en in dienst van Missie of Zending.

Nu de weg naar Australië geen uitkomst biedt, zullen wij 25 oktober de terugreis aanvaarden. Dat zal ons niet in de 'Koude kleren' blijven zitten.

Maak je geen zorgen over ons; wij hebben -zoals gewoonlijk- voldoende voorzorgen genomen. Van de D.Z.R. hebben wij voor goed afscheid genomen.

Hartelijke groeten van,

Mieneke en Herbert

Persoonlijk kreeg ik de voldoening, dat Col. W. Maloali na z'n terugkeer uit Suva en de Conferentie over de Theologische opleidingen grote lof en bijval kreeg over de door ons gebruikte methode van tegelijkertijd een goed leerplan voor de Theologische Vakken en het gelijktijdige praktische Landbouwonderwijs en de aanleg van visvijvers.

Eén raadsel blijft er nog over: Mieneke was mededocente voor gezondheidszorg, Zondagsschool technieken en spel-leiding, waarin zij veel ervaring had als Padvindster en Zondagsschoolleidster. Een 'Ontslagbrief' schoot er echter voor haar niet over, ondanks het 'vrijdom van Port' dat de E.C.K. genoot.

Wij besloten toch op de overeengekomen datum (1 mei) onze Dienstwoning te ontruimen, zodat ik niet langer als 'beroerder' van de E.C.K. van één van hun 'Zendingspaleizen' misbruik maakte.

N.B. '1 Koningen, Cap. 18, vs. 17' 'Staten Vert.'

De D.Z.R. had uiteindelijk begrepen, dat ik voldoende juridisch onderlegd was om mij met succes te kunnen handhaven tegenover Ambtenaren en Particuliere ondernemers.

Ook verzekerde hij ons dat de D.Z.R. bereid was 'naar vermogen' ons te helpen. Hier volgt mijn antwoord, maar bij ons weten is er nooit een antwoord op geweest.

Ik wist wel, van wie de grootste tegenstand kwam, o.a. van mijn voorganger. De Synode van 1956 wilde die in de buurt van Teminabuan oprichten, omdat daar vele mensen wonen, een goed ziekenhuis en goede verbindingen met de rest van Nieuw-Guinea zijn via Vliegtuigen en regulaire Scheepsverbindingen, want er is veel goed water en een beschutte haven.

Ook waren er vele goede mogelijkheden voor stageplaatsen onder toezicht van bekwame Goeroe's en Voorgangers.

Mijn Col. (Orthod.Luthersch en opgeleid bij de Rijn-sche Zending en vele dienstjaren bij de 'Indische Kerk') was niet bereid mij als Docent te aanvaarden. Daarom kozen de N.H.K. leden voor Ransiki, waar ooit de U.Z.V. al eerder weinig succes had.

Ransiki lag alleen gunstig als begin van de voetweg naar de Mac Cluergolf, waar de Moluksch-Protestantsche Kerk, de D.V.t.E. en de D.Z.R. werken. Deze route werd echter zelden gebruikt, daar deze Zendings-organisaties hun aanvoerroutes hadden via Fak-Fak, Sorong en Teminabuan. Omdat er voor Col.Maloali geen vervanging mogelijk was, werd mijn aanbod aanvaard om een maand langer te blijven, zodat de Examina op de geplande tijd konden doorgaan en het internaatwerk en de verzorging van de tuin geen schade zouden lijden.

Het is mij bekend dat de Col. H.W. al in 1960 heeft gereageerd tegen mijn benoeming, omdat ik Doopsgezind ben. 't Is nog erger. Op nauwelijks 18-jarige leeftijd werd ik uit volle overtuiging 'Wederdoper' daar men mij wel 'Luthersch' als zuigeling liet dopen, maar nooit iets van geloofsbeleving kon overdragen. 't Was een sociaal gebruik geworden.

Ook van andere 'rechtsgelovige' Col. heb ik van begin af aan tegenstand gehad; enkelen zelfs reeds vóór wij hier aankwamen in Nederlandsch-Nieuw-Guinea; en later te Ransiki is er tegen ons gestookt. Wat dit laatste betreft, onze buurman kon het ons vertellen.

Sommigen hebben zelfs brieven gestuurd naar Nederland, waarvan wij nooit afschriften en evenmin de inhoud mogen weten. Door bestuurders en 'Regenten' worden zij echter als 'Bewijzen' geaccepteerd. Op hun mededelingen wordt de 'Staf over ons gebroken; over ons, want een oudere Collega be-weerde tegen mij, dat Mieneke een 'blok' aan het been was!'

Ook leerlingen schrijven rechtstreeks a/h Moderamen van de E.C.K., waar men hun berichten voor 'zoete koek' slikt.

Dat bleek althans in een gesprek met de Voorzitter v/d Alg.Syn.; hij plaatste de opmerking tijdens het afnemen van de Examina: 'De leerlingen moeten gelijk hebben' zei hij tegen ons aan tafel!

In deze zaak zijn alle elementen van burgerlijk fatsoen, en de elementaire rechtsregels, welke voor een Democratie norm een regel zijn, met bemodderde klompen platgetrapt.

Tot op de dag van vandaag -bijna 35 jaar later- is ons niet mede gedeeld wat de inhoud is, van de aanklachten tegen ons; wat ik gedaan of nagelaten heb, dat mij ongeschikt maakte voor mijn functie, of onwaardig om een kerkelijk Ambt te bekleden.

De archieven v/d D.V.t.E. en haar opvolger, de D.Z.R. zijn veilig opgeborgen 'ergens' in Amsterdam; en van 'Oegstgeest' krijg ik nooit enig bericht.

Ook kan de reden niet zijn dat ik onvoldoende kennis had vergaard. Ook mijn Docenten zijn nooit gevraagd hoe mijn studie-resultaten zijn geweest. 1) En in mijn Literatuurlijst kan men zien, wat ik doorgewerkt heb; en die is niet eens compleet.

De Secretaris van een dier Regentencolleges schreef letterlijk: 'Het is nu nog niet de tijd om te danken voor het werk, dat jullie hebben verricht'.

Dat wordt dan met 'Sint Juttemis'; wij wachten er nog steeds op.

Een geval van 'Valsheid in geschrifte'

In de Jaarverslagen over 1961/1962 van de D.Z.R. wordt vermeld, dat ik ontslag had genomen.

Zó werd het ook verteld in ons oude werkterrein! Toen wij op uitnodiging van de E.C.K. (ieder van ons beiden kreeg er één voor het werk dat wij hadden gedaan) was er eerst enige terughoudendheid te merken, tot wij uitlegden dat wij beiden door onze werkgevers (Dienst Volksgez. & D.Z.R.) predikaatloos waren ontslagen.

Dat resulteerde in een ondergeschikte positie en dus ook kerkelijke afhankelijkheid. Mijn in Ransiki gevoerde beleid gaat hier lijnrecht tegen in! Ik tracht haar 'Self-Supporting' te maken. 1) De U.S.A. Missioloog Merle Davis geeft adviezen.

Dat bracht mij tot het inzicht de leerlingen een 'basiskennis' mee te geven op het gebied v/d Tropische Landbouw, zodat zij in noodgeval voor zichzelf en gezin iets kunnen bijverdienen! Litteratuur op dit gebied behoorde tot mijn uitrusting.

Wat dit onderwerp aangaat, voel ik mij technisch én moreel verantwoord, te méér, daar bij de Examens bleek, dat ook van de in 1960 opgekomen 'lichting' dit jaar enigen een Diploma hebben behaald. Nog onlangs verscheen er in 'SERIKAT' 2) een lovend artikel over de veranderingen en de opbouw van 'LACHAI ROI'.

Waarom wordt ik dan als schurftig schaap verwijderd uit de 'Kudde' waarvan de Heer zelf de Herder is, uitgestoten uit een Kerk, die ik zelf heb helpen oprichten en inrichten, en die ik loyaal heb gediend?

Er is noch een onderzoek geweest, noch zijn er getuigen gehoord; heeft men dat niet aangedurfd?

Moet ik dan berusten in een 'Predikaatloos' ontslag?

Dat krijgt een Ambtenaar alleen indien hij een Ambts-halve vervolgbaar Misdrijf heeft begaan, b.v. Moord of doodslag of malversaties. Dat moet u als afgestudeerd Jurist toch bekend zijn.

Dit is nog erger, dan een Middeleeuwsch Veemgericht; daar werd de aangeklaagde bijgestaan door zijn 'Eedhelpers'.

Hoogachtend,

R.E.H.Marcus.

N.B. Naar aanleiding van dit ontslag bedankte het lid v/h Curatorium, Mw. Dubuy-Huizen, de echtgenote van het H.P.B. van Ransiki.

Ransiki, 1 maart 1961.

Aan de President Curator moest ik het volgende schrijven:

Inmiddels zal het wel niet langer geheim blijven dat óók de D.Z.R. mij wil ontslaan, ténzij de Algemene Synode om mijn uitzending verzoekt voor een andere functie. Ik wil U wel om geheimhouding verzoeken.

Op 19 februari werd ik namelijk in de Kieskring IX Candidaat gesteld voor de op te richten NIEUW-GUINEA RAAD, tezamen met Col.Rumbiak en 4 anderen. Datzelfde overkwam ook Col.Maloali. Hij werd bovendien nog gedetacheerd door de Alg.Syn. voor een Conferentie in SUVA, voor de Prot.Kerken in de South Pacific, met aangrenzend een Congres voor Docenten aan Theologische Scholen.

- 1) Merle Davis 'The financial basis of the Church' (1978)
- 2) 'SERIKAT' was een in 1960 door de Gouv.Voorlichtings Dienst opgericht 'Nieuwsblad'

Ransiki, 2 mei 1961.

Waarde Broeder K.-B.

Uw brief hebben wij even laten bezinken, alvorens te antwoorden. In elk geval danken wij U hartelijk voor uw medeleven. Wij zijn al die jaren niet verwend met brieven van bestuursleden v/d D.V.t.E. c.q. de D.Z.R. Op de meeste rapporten en begrotingen hebben wij nooit reacties ontvangen. Alleen lazen wij nu en dan een opmerking in de Notulen; die hebben wij echter in 1960 niet meer ontvangen.

Nu dan uw vragen, welke U mij ter overweging voorlegde. Ik zou mij zeker kunnen wenden tot de Alg.Doopsgez.Sociëteit als hoogste Beroepsinstantie; daar zie ik van af!

Daar ik echter al mijn vrije tijd, op dagen waarop dit mogelijk was, benut heb voor studie in Theologische Standardwerken, welke normaliter voor Doctoraal examens moeten worden benut bij de Leidse en Utrechtse Faculteiten, vertrouw ik voor een Colloquium goed toegerust te zijn.

Er is echter iets anders, dat mij doet aarzelen, n.l. het Klimaat in Nederland. Voor mij is optimaal een Tropisch regenrijk klimaat, waarin ik zonder moeite 60 uren per week kan werken zonder vacantie nodig te hebben: tourneren i/d heuvels en laag bergland was voor ons steeds -naast het aldaar ook noodzakelijke werk- een vacantie.

En als ik menige winter slechts beperkt inzetbaar ben wegens Rheuma en Bronchitis, ben ik voor de Broederschap ook niet veel waard.

Protesteren bij de Algemene Synode wil ik niet, óók al heb ik daartoe het recht, volgens de Kerkorde, die ik zelf ontworpen heb ik 1952 voor ons Ressort; die in 1954 accoord bevonden is (óók op het punt v/d Doop) en in 1956 bekrachtigd is door de Instituterende Algemene Synode.

Ik zou met Job kunnen zeggen: 'De Heere heeft gegeven.... etc.' Alleen geloof ik niet, dat de Heere deze streken heeft bekokstooft, waarvan wij de dupe zijn, maar de HH.Ned.Herv.Ambtsdragers.

Ons werken in Teminabuan-Ayamaru is in Zijn Naam gedaan, en niemand kan zeggen dat het géén vrucht gedragen heeft.

Wat hier aan de orde is, zijn de politieke en kerkelijke conservatieve argwaan, mijn Collegae, uitgezonderd de Gereformeerden, die door de bank een betere theologische studie achter zich hebben. Dat is in elke Synodale vergadering te merken.

Een protest moet komen van de Papuse, en enkele Ambonneese Collegae, die het verschil tussen de resultaten in 'ons' ressort en de stagnatie in de andere ressorten.

Wij zijn -voorlopig- van plan om hier te blijven en de volgende Synode af te wachten. Het zal mij goed doen om even afstand te nemen. Ik gelóóf, dat de Heilige Geest de Synode zal leiden; ook in deze aangelegenheid, moet ik het over laten. 1)

N.B. 1. Op de Synoden van 1956 en 1961 hebben de H.H. Col. en de Molukse Col. geprobeerd de in 1954 overeen gekomen Doopregeling terug te draaien (Kinderdoop verplicht, en afschaffing v/d 'Dooptucht'). Beide keren zijn zij gestrand op de tegenstand v/d Papuse en Geref.Collegae.

Daar mij geleerd is, dat 'ledigheid des duivels óorkussen is' wil ik tot nader order met mijn handen het levensonderhoud verdienen voor ons beiden, onze huishoudster en haar kindje.

Mijn zelfrespect is niet afhankelijk van Ambt of Titel. Als gewoon lid van een gemeente kan ik ook helpen bij de opbouw van de kerk. N.B. 1 Petrus 2, vs:5.. Indien mogelijk zal ik trachten onder de aanhangers van de Pinksterkerk mensen terug te winnen.

De enige hulp, waarom ik de D.Z.R. verzoek, én accepteer, is te handelen volgens mijn verzoek aan Broeder S.L.Keijzer. Hem verzocht ik, het mij toekomende reisgeld voor de repatriëring, van ons en onze resterende inboedel (ca. 1½ m3) en voorts het 'verlofsalaris van f 450,-- p/mnd te gebruiken voor de nog te betalen premies voor mijn pensioen en de A.O.W. Ik heb 14 jaar en 5 maanden -Opleiding inbegrepen- voor de Doopsgezinde Zending gewerkt; ik verlang dus niet, dat zij verder nog premies voor mij voldoet na aankomst in Nederland. Tot dat tijdstip wens ik de thuisreis (2e Klas per schip en dito per spoor van Marseille naar Amersfoort) gegarandeerd te zien. Indien ik die zelf financier, kunnen deze kosten eveneens verrekend worden met de nog niet betaalde premies.

Indien dit begrotingstechnisch voor de D.Z.R. béter uit komt, mag dat ook over 2 jaren 'uitgesmeerd' worden. Mij dunkt, dat dit een redelijk voorstel is.

Intussen zal ik mijn best doen, mij te schikken in de beslissing van de HH Collegae in Hollandia. Daarvoor zijn zij verantwoordelijk voor den Heer der Kerk, waarin zij belijden te geloven.

Gode bevolen! Indien U nóg eens kunt schrijven, zullen wij dat zeer waarderen. 2)

N.B. 2. Een antwoord heb ik nooit ontvangen en evenmin een uitnodiging tot een gesprek.

Slechts twee -niet herkozen- leden v/d D.Z.R. nodigde ons voor een langer durend onderhoud uit.

Ook de penningmeester, in de loop der jaren een persoonlijke vriend geworden, moest natuurlijk bericht ontvangen. Hij had alleen inspraak op vergaderingen bij het begrotingsbeleid, want hij had een belangrijke positie bij één der grootste banken. De 'Regenten' achtten hem niet in zaken als Theologie en Zending, maar in zijn vacaties bezocht hij de vergaderingen en internationale Congressen van de 'Internationale Vereniging van Vrijzinnige Christenen'.

Hij correspondeerde daarover met ons, en hij was ook de enige die ooit een belangrijk boek stuurde (Dr.A.Th.van Leeuwen)

Ransiki, 2 mei 1961.

Beste Lukas,

Gisteren ontving ik je brief ddo. 25 april; daar het vliegtuig weer eens niet kon landen wegens slecht weer, kon ik je niet eerder antwoorden. Ik zal je verzoek zo vlug mogelijk afhandelen.

1. Br. Hertstein heeft in december j.l. het Keuringsverslag v/d Gouvernementsarts te Manokwari ontvangen. Door het overhaaste vertrek van mijn voorganger kan ik niet vóór de eerste gelegenheid nà 1 juni 1961. Dan zijn de Examen, die nog moeten worden afgenomen, waarbij mijn aanwezigheid niet kan worden gemist, daar mijn mededocent naar een congres in Suva is gedétacheerd door de Synode.
2. De éérste Pinksterdag houd ik voor het laatst een Kerk dienst voor de nederlandstalige gemeenteleden. Dan neem ik nog een paar dagen vrij in Manokwari; ik wil nog wat aan het huis doen, dat ik gehoord heb voor Mieneke en mij en onze huishoudster met haar kleuter. Ook zal ik dan een nieuwe afspraak maken met de G.A., maar hij zal vermoedelijk niet eens een nieuwe keuring nodig achten, indien daar geen belangrijke reden is. Ik ben trouwens in een prima conditie.
3. Mieneke, Judith en kleine Mientje logeren 2 weken in mei bij Ab.Westerbaan. Ik kan dan rustig inpakken en de inboedel verschepen naar Manokwari. Bovendien kan ik dan tijdens de Examens niemand huisvesten, daar de huishoudster niet aanwezig is om geen achterdocht te stimuleren; in Manokwari is al het gerucht verspreid, dat ik Mientje bij haar heb verwekt!
Technisch was dit echter niet mogelijk, want in de maanden dat dit had kunnen gebeuren, moest ik Mieneke in Amersfoort verplegen; en per 'luchtpost' kan het niet!
4. Wat de critiek op Mieneke betreft: de Pres.Curator vindt haar te 'druk en te critisch!'

Hij is een 'Paragrapheur' 100 % Alfa en weet van de Theologie alleen het minimum en dat alléén voor zover het Orthodox-Calvinistische kringen toegelaten is. Van Psychologie, opvoeding, 'West Hill' etc. is hij onkundig, en wanneer hij denkfouten maakt, laat zij het hem merken. Daar zij mij en ik haar gerepeteerd heb voor examens, heeft ze een vrij goed inzicht in theologische vraagstukken. In de ogen van de Pres.Cur. is dit blijkbaar een 'minpunt' voor een vrouw.

Mieneke zal wel trachten in Manokwari een particuliere praktijk te beginnen, d.w.z. voor de werknemers van het 'Houtbedrijf' en de Gouvernements Werf. Dat zal afhangen van haar krachten; het C.N.V. zal haar zeker niet in de wielen rijden.

Ik had graag jouw advies over Beleggingen. Jullie employee in Manokwari heeft op dat punt niet veel te vertellen; wel heb ik van jullie 'Man in Sorong' een boekje met Kerncijfers van Ned.Fondsen. Op jullie kantoor in Amersfoort hebben wij een eigen rekening. Wij zouden willen dat de Directie aldaar -bij een testamentaire beschikking- benoemd wordt tot 'Executair Testamentair' en nú reeds het beheer van ons vermogen van mijn schoonmoeder overneemt. Zij is niet meer goed ter been en in haar afrekeningen komen fouten; ook koopt zij niet wat haar opgedragen wordt, vermoedelijk door vergeetachtigheid.

Voorts zal ik trachten tot publicatie van de door mij ontworpen catechese en de 'Bijbelse kernwoorden en begrippen'. Er is een groot interesse bij de Papuse Collegae en locale Voorgangers op het niveau van gediplomeerde Dorpsonderwijzers.

Op mijn eigen verzoek heb ik géén 'kantoorbaan' gekregen. Het zal mij goed doen om gewoon te beginnen in de buitendienst. Dat is zwaar lichamelijk werk, soms méér dan 8 uur achtereen, dat kan er toe bijdragen om 'uit te waaien', en zo tot rust te komen.

Ik beschouw dit dan ook als een 'Retraite', maar zonder 'ledigheid'. Ook lijkt het mij goed om weer eens 'ondergeschikte' te zijn; al te gauw is een mens er van overtuigd 'onmisbaar' te zijn.

Een technisch voordeel is, dat ik bij gebleken bekwaamheid en goede omgang met de -als bijzonder lastig-bekend zijnde Biakkers, mij zal kunnen opwerken; want de grote uittocht is reeds begonnen: vooral de Indoeuropeanen en de lagere Ambtenaren zijn bang.

Met Broedergroet,

Ik schreef nog een groet aan mijn moeder; zij had mij de, onlangs voor beperkte kring verschenen biografie van mevrouw E. van Deventer-Maas, haar tante, toegezonden.

Manokwari, 18 augustus 1961.

Lieve Moeder,

Gisteren kwam de biografie van tante Betsy v.D.M. aan. Wij zijn er heel blij mee! Je had er mij geen bericht van gedaan en dus was het een echte verrassing. Zonder veel van haar en oom Coen af te weten, hebben wij éénderere ervaringen, en ook eenderere oplossingen bedacht en ook zelf in toepassing gebracht.

Daarbij botsten wij tegen dezelfde vooroordelen en tegenstand op, waarmee ook zij te kampen hadden. Die zijn er nú nog steeds! Je hoort nog altijd van Indische Ambtenaren en gevluchte Indo-Europeanen schelden op de 'Ethische Politiek', vooral van hen die gevlucht zijn, omdat zij niet onder Indonesiërs wilden werken.

Zelfs bij de 'Zending' vindt het Onderwijs niet die behartiging, welke noodzakelijke voorwaarde is voor een economische en bestuurlijke ontwikkeling. Velen van mijn Collegae achten dat een taak van de 'Overheid'; zelfs hebben zij er niets voor over.

In plaats van alle krachten te bundelen en in te spannen en te roeien moet de riemen waarvoor zij beschikken, verwaarloost men op deze wijze de beste kansen om de bevolking te helpen, méér nog, aan hun uitdrukkelijke verlangen te komen!

En dat is de uitdrukkelijke wens van een bevolking welke zij beweren te werken.

Het Gouvernement doet hetzelfde. Dat heeft zelfs de brutaliteit om met 'nieuwe richtlijnen en voorstellen' te komen voor de Dienst Volksgezondheid, die Mieneke 5 jaar geleden al opgezet heeft in Ajamaroe, n.l. voorlichting voor voeding en kindersterfte bestrijding.

(Werd zij dáárom 'PREDIKAATLOOS' als 'overbodig' ontslagen?)

Tot wien moet ik mij wenden. Voor notariële verklaringen kunnen wij terecht op het kantoor v/d Resident. Ik had graag spoedig bericht, omdat het mij goed lijkt een deel v/d gerealiseerde koerswinsten te consolideren; dan kan ik bij een nieuwe 'Baisse' weer in de markt komen.

Ook van de Secretaris v/d D.Z.R. neem ik afscheid. Hij was als Leraar Engels aan een Middelb.School in BATAVIA en van ons harte koloniaal.

Ransiki, 7 mei 1961.

Beste Broeder R.

Hartelijk dank voor uw beide brieven van 25 april j.l. Ik wil graag van het tegendeel overtuigd worden, wat de over mij en buiten mij om gevoerde correspondentie betreft. 't Is trouwens niet meer van belang: ik heb mij neergelegd bij de door de D.Z.R. genomen beslissing. Over de correctheid en over de juistheid er van zullen anderen moeten oordelen, en uiteindelijk de Heer der Kerk.

Het is alleen bijzonder pijnlijk, dat de enige reden die voor mijn ontslag genoemd werd, een aperte onjuistheid is. Mij wordt verweten dat ik géén takt heb om met de bevolking om te gaan.

Ik heb echter jaren achtereen in onmin geleefd met gouvernementele instanties -niet het minst met de plaatselijke 'Gezaghebbers' en de Resident- omdat ik aandrong op een versnelde emancipatie!

In de 2e helft van 1960, na het onderzoek v/d Parlementaire Enquête (De Commissie Witsen Elias, N.B. pg.432) werd 'Emancipatie' door 'Den Haag' opdracht aan het Gouvernement in Hollandia!

Om dezelfde reden hebben wij Ds.R.Rumbiak de studie in Serui mogelijk gemaakt, opdat hij mij zou kunnen vervangen, dit op voordracht van de Klassis 'Pegunungan' (te vertalen met 'Bergland') en met grote instemming van de belangrijkste Adathoofden, onder leiding van Kawendake Abraham, Ouderling de Radja Kambuaya 1)

De D.Z.R. was het er niet mee eens, waarschijnlijk onder invloed van mijn Col. in Inanwatan. De door hem voorgestelde Candidaat werd echter binnen 1½ jaar wegens wangedrag en onbekwaamheid van de Theologische School verwijderd.

N.B. 1) Dat aan zijn voorouders deze titel verleend was door de Sultan van Tidore, mag hij hem nú nóg gebruiken.

Niet Ik heb het nodig mij te rechtvaardigen voor mijn beleid; en ik ben ook niet van plan dit ooit te doen! Evenmin ben ik van plan het te doen in een aan de Algemene Synode gericht schrijven, waartoe ik gerechtigd ben volgens de Kerkorde.

Zij wordt telkens weer 'op zij geschoven' wanneer er belangen van 'Oegstgeest' in het geding zijn; daar zijn vele voorbeelden van!

En wanneer persoonlijke medewerkers en Col. dit niet vermogen, dan zullen wij vermoedelijk emigreren naar Australië of Oost Nw-Gn. waar al menige Ambtenaar v/h Gouvernement Nieuw Guinea een nieuwe werkring heeft gezocht, waaronder vrienden van Mienieke en mij.

Voor mij is het tropische, c.q. subtropische klimaat van de noordelijke helft aantrekkelijk; reeds meerdere familieleden en verwanten zijn mij voorgegaan in Sydney en elders in dit land.

Financieel behoeft de D.Z.R. zich geen zorgen over ons te maken. Het enige, wat ik op prijs stel is, dat ik de zorg voor mijn pensioenering over kan nemen, en niet opnieuw moet beginnen, zoals ná 1940, toen ik door de confiscatie alles kwijt was door de confiscatie van de vermogens.

Voorlopig ben ik zeer wel in staat voor ons beiden, onze huishoudster en haar dochtertje het 'dagelijks brood' te verdienen, ook al is mijn beginsalaris niet méér dan ik in de jaren 1954-1960 van de D.Z.R. ontving. Wij zitten nog niet a/d grond en kunnen ten allen tijde -onvoorziene omstandigheden, zoals een oorlog voorbehouden- in ons onderhoud voorzien en de reiskosten naar Europa of wèlk ander doel ook betalen.

Ik heb dus Broeder Keijzer verzocht het mij toekomende, de reiskosten voor ons beiden en het verlofsalaris ad. f 450,-- per maand over de periode 1955-30 april 1960, te gebruiken voor de premie A.O.W. en het pensioenfonds, zodat er voor mijn Echtgenote iets geregeld is, mocht ik plotse-ling overlijden.

Ook moet ik U mededelen, dat ik de D.Z.R. niet meer dienen kan door mij beschikbaar te stellen voor de 'Propaganda-Binnenland'.

Wij waarderen uw aanbod; maar 's winters kan ik te vaak niet veel doen wegens Rheuma en ademhalingsmoeilijkheden. Mij dunkt dat Collega R.Kuitse daarvoor eerder in aanmerking komt, nu hij zijn werkring in Ghana moet opgeven. Hij is dan bovendien in staat zowel Indonesia als ook het werk in Afrika te overzien en te adviseren.

Per 1 juni '61 werk ik voor de 'Stichting Houtbedrijf' in Manokwari. Of ik er blijf, hangt af van herstel in het ambt ná de volgende Synode, maar eveneens van de politieke ontwikkeling, waarvan ik voorzie dat deze voor ons Koninkrijk niet gunstig zal zijn. 1)

Met de Kerkeraad v/d Nederlandstalige gemeente der E.C.K. ben ik in bespreking voor autorisatie van werk onder de Pinkstergroepen en buitenkerkelijken, eventueel in de functie van Ouderling met 'preekconsent'.

Ik zou dit ook op eigen houtje kunnen doen, maar blijf liever binnen de perken van de Kerkorde, waarvoor Collega R.Rumbiak de basis heeft gelegd, nadat wij artikel voor artikel doorgesproken hebben.

N.B. 1 Begin 1962 bereikten wij Bombay op onze thuisreis, kwam de invasie v/h Leger van India dat de Portugezen uit Kerala verdreef. Toen was ik er zeker van dat Nederland verdreven zou worden uit Nederlandsch Nieuw-Guinea.

Notities uit brieven met mijn toelichting

Mej.A.S.B., hoofd van de in 1956 gestarte Meisjes-school, had eind 1960 recht op 'Europees' verlof. In Amsterdam nodigde de 'Vrouwen Zendings Hulp' haar uit om iets van haar werk te vertellen.

Ook was zij aanwezig bij het samenstellen en verpakken van de 'Kerstpakketten'; daarbij ving zij op: voor de 'Marcusen' is dit niet meer aan de orde; Ds.Marcus wordt toch ontslagen: 'men' had vernomen, gehoord en gelezen, dat ik met iedereen moeilijkheden had gemaakt!

Dat gold niet voor Mej.A.S.B., die een zeer bekwame Onderwijzeres was en een goede relatie met haar leerlingen had; wij konden goed samenwerken hetgeen haar kwalijk genomen werd door haar Col.

Ook de vroegere Administrateur en het Hoofd v/d J.V.V.S. hadden verlof en mochten bij diezelfde vergadering spreken, terwijl Mej.A.S.B. alleen tijdens de 'thee-pauze' toegelaten werd.

Na een kwartier werd haar - zonder een woord van dank - en zonder een formeel afscheid, laat staan een zegenbede, werd haar te verstaan gegeven, dat het onderhoud beëindigd was.

Zij schreef letterlijk: 'Van enige belangstelling voor hetgeen ik zou kunnen berichten, was geen sprake!

Slechts één van de afgetreden Bestuurders nodigde haar uit voor een privé onderhoud in zijn woning, broeder J.Roostee.

Zij kon ons nog berichten: 'Men gelooft alléén Ds.L.K, de administrateur en het Hoofd v/d J.V.V.S! 1)

Met Mej.A.S.B. maakten wij kennis in 1955, toen zij solliciteerde bij de D.Z.R. In de éérste 3 moeilijke jaren vanaf de oprichting heeft zij van de Meisjesvervolgsschool een 'Model-inrichting' gemaakt. Zij werd door de meeste Ambtenaren en inheemsen gerespecteerd.

De overgrote meerderheid van haar pupillen, denkt met dankbaarheid aan haar.

Zo níet haar Col. in Zendingsdienst! Zij vroeg de A.S.B. om overplaatsing, hetgeen resulteerde in een daling v/h niveau, zowel wat de kennis, als óók de sociale vaardigheden betreft. Haar Vervangsters waren minder bekwaam en bovendien 'Hardhandig'.

Dit leidde echter niet tot aanklachten; men durfde niet. Bevriend was zij met weinigen, n.l. diegenen die eveneens goede relaties hadden met de inheemsen.

Op 11 januari schreef de Secr.v/d D.Z.R. mij. Hij deelde mij mede, dat de D.Z.R. het 'erg bezwaarlijk zou vinden, ons opnieuw naar Ayamaroe te zenden". (daar heb ik niet om gevraagd!!) 'Men' vond mij 'koloniaal'. Maar wat dan te zeggen van de D.Z.R. zèlf, die na vier jaar zelfstandigheid v/d E.C.Kerk, nog steeds niet de wensen en beslissingen van de Klassikale en Algemene Synode accepteert!

N.B. het lijkt wel of wij niets goeds hebben verricht in hún ogen, of wel er geen notitie van hebben genomen.

Naar de wensen v/d Klassis 'Bergland', hebben noch mijn Col. noch ook de D.Z.R. gevraagd.

1) langs omwegen kwam ik toch te weten wat hun klachten inhielden; zij hadden geen betrekking op het werk van Ds.R.Rumbiak en mij.

De methode voor zo'n actie is te vinden bij de Franse schrijver P.A.C. de Beaumarchais. De Barbier 'Figaro' geeft zijn Cliënt, die een medeminnaar wil uitschakelen de raad hem te belasteren!

'La Calomnie Monsieur!'

Laster is als een zacht briesje,
een vriendelijk zuchtje
dat onmerkbaar, zachtjes,
lichtjes, zoetjes aan,
begint te ruisen,
langzaam, dicht bij de grond,
zachtjes, lispelend,
gaat het gonzend rond;
dringt het behendig binnen
in de oren van de mensen.

en doet hun hoofden en hun hersenen
duizelen en opzwellen.
En als het uit hun mond komt
groeit het gekakel,
krijgt stukje bij
beetje kracht,
vliegt reeds van plek tot plek;
het lijkt de donder, de storm
die diep in het bos
fluit en rommelt.....

Toen ik tijdens een proces tegen één van mijn medewerkers melding maakte v/h feit dat er Ambtenaren waren, die voor één der feiten (mishandeling) niet vervolgd werden, werd ik beschuldigd het 'Gouvernement' beledigd te hebben.

Maar de Procureur Generaal gaf opdracht de zaak te onderzoeken en de Magistraat toonde mij een schriftelijke bekentenis v/d betrokken Ambtenaar, waarin deze ruitertlijk -zwart op wit- het gewraakte feit bekende.

Desondanks gelastte de D.Z.R. mij de Gouverneur zijn verontschuldigingen aan te bieden!

Hun visie was door lange jaren als Ambtenaar in 'Ons Indië' gescherpt voor 'anti koloniale' activiteiten, die hen bedreigden in hun bestaan, en 'Staatsgevaarlijk' waren, achtten zijn klacht een 'Halsmisdaad'.

In een niet uitgegeven Toneelstuk van Eduard Douwes Dekker, laat de rechter een ten onrechte ter dood veroordeelde, toch ophangen, omdat hij zijn onschuld bewezen acht, maar zich niet deemoedig neerlegt bij de beslissing van de rechter.

Ik evenmin, bij de beslissing van de D.Z.R., toen zij de eis stelde, dat ik mijn verontschuldiging zou aanbieden bij de Gouverneur omdat ik het 'Binnenlands Bestuur' beledigd had!

Ik weigerde natuurlijk, en werd weliswaar niet gehangen, maar 'predikaatloos' ontslagen, en dus brodeloos gemaakt. In de vorige eeuw geschiedde aldus met Eduard Douwes Dekker, en vrijwel gelijktijdig met mij ook een Methodistische Collega, die uit Rhodesië moest vertrekken om soortgelijke redenen. (Rev. Smith)

Wij bevonden ons in 'goed' gezelschap.

- 1) Brief ddo. 4 januari 1961 over iets dat wéken tevoren plaats had.
- 2) Slechts bij hoge uitzondering reageerde de DZR op verlagen of begrotingen.
- 3) Ik was zó onbemind, dat men mij candidaat stelde voor de te verkiezen Nieuw Guinea Raad.
- 4) Dat slaat nergens op; mijn gesprekspartner in Europa, Intellectuelen zowel als Ondernemers, zijn bepaald niet 'primitief' te noemen.
Mijn Docenten en medestudenten vallen evenmin onder die Categorie; het tegendeel is eerder waar. Maar door studie van Culturelen op velerlei niveau was ik in staat deze 'primitieven' te volgen en te begrijpen in hun overwegingen.
- 5) Tegen zijn zin en inzicht in moest hij mijn ongeschiktheid bewijzen; 'Oegstgeest' was de Geldschietter van de E.C.K. Jang Chang: Wilde Zwanen, Hoofdst.19. 'Waar een wil is om te veroordelen, zijn óók bewijzen'.
- 6) Datzelfde gold eveneens voor de Inquisitie!

' Z W A N E N Z A N G '

Op 1 juni 1961 meldde ik mij bij het Houtbedrijf. Mijn opdracht luidde de producten van de Zagerij te stapelen en te sorteren en volgens bestellingen voor verschepping gereed te maken.

Ik keek toe, hoe mijn voorganger dit deed: hij had 120 dagloners tot zijn beschikking, en meestal 3 à 4 weken de tijd om de volgende verschepping gereed te maken. Toch moest er telkens worden over gewerkt, waarvoor géén vergoeding gegeven werd. De werklieden waren dan ook ontevreden en onwillig.

Ik maakte kennis met hen, wanneer de aanvoer staakte, door welke oorzaak dan ook. Velen van hen hadden een gezin; in de tijd dat de vliegvelden v/d U.S.A. Airforce opgeruimd moesten worden, hadden zij een redelijke beloning van de Overheid ontvangen.

Het 'Houtbedrijf' was echter een particuliere Nederlandse Stichting, die winst wilde maken. Vrijgezellen die er werkten, wilden een Bruidsprijs bijeenbrengen, maar voor allen, gehuwden en vrijgezellen was het loon te gering om er van rond te komen en wat over te houden.

Bovendien mochten zij en hun vrouwen niet vissen in de baai, daar zij in Manokwari geen grond- en visrechten hadden, omdat zij op Numfoor woonden.

Het werk was zwaar! De sjouwerlieden moesten balken en planken stapelen en verladen van 'Intsia Specia' (IJzerhout) met een soortelijk gewicht van 1,32!

Toen zij op een morgen weer mopperden zei ik tegen hen: 'Jullie voorouders waren van ander hout gesneden!' Wij hebben in 1956 op Koninginnedag in Biak de roeiwedstrijden gezien. Daar waren prauwen met 60 roeiers en een stuurman en een trommelaar.

Die prauwen waren natuurlijk van een lichtere houtsoort, maar toch: de bomen daarvoor moesten uit het bos in de Waropen gesleept worden, en bij die afmetingen was dit ook zwaar werk! Maar dan konden ze er mee op 'Hongi' en terroriseerden de hele Noordkust en óók nog de Oostelijke Molukken! Zij brachten buit en slavinnen mee.

Zijn jullie minder dan zij?

Bij de éérstvolgende order voor balken nam ik zelf een balk van de stapel, 4 m lang en 10 x 10 cm dik, die ± 56 kg weegt. Ik tilde hem op en liet twee arbeiders het andere eind optillen. Samen brachten wij de balk op de bestemde plaats; er werd niet meer gemopperd.

Binnen korte tijd verzetten mijn helpers en ik met slechts 80 mannen méér werk dan mijn voorganger met 120. Slechts zelden, en dan alleen wanneer de Zagerij en de havenwerkers niet vlot genoeg werkten, moesten wij over werken, een enkele keer tot in de nacht, maar het werk kwam op tijd klaar.

Een nieuwe Manager, de heer Mijnlieff, was tevreden,¹⁾ maar mocht niets toezeggen. Ik legde hen de financiële situatie van de werklieden uit, maar hij mocht niets besluiten. Dat had zich de Directie in Nederland voorbehouden.

1) In 1981 ontmoetten wij elkaar nog eens in 'Fort de Kock' en hadden een gezellige avond.

Nadat ik het enige weken had aangezien, nam ik contact op met de vertegenwoordiger van het C.N.V., de heer Moes. Tijdens de Synode van 1956 te Hollandia had ik kennis met hem gemaakt. Daar in Hollandia de Overheid en de huisvrouwen vrijwel de enige werkgevers waren, had hij zich gevestigd in Manokwari, omdat daar nog enig economisch leven was in de particuliere sector.

Ik legde hem mijn probleem voor. Een staking zou mij waarschijnlijk mijn baan kosten, maar dat was al niet meer van belang voor ons.

Op mijn vraag om inlichtingen voor Immigratie in Australië schreef mijn Broer in Sydney, dat ik al te oud was en dat Mieneke verplicht zou zijn al haar examina voor Doctoraal, en Artsexamen in het Engels opnieuw moeten afleggen, om aldaar bevoegd te zijn! Wij zagen er van af!

Wij waren dus vrij te gaan en te staan waarheen wij wilden en besloten te repatriëren. Ik kon dus een staking organiseren zonder Mieneke schade te berokkenen.

Opnieuw overlegde ik met de heer Moes.

Hij had rechtskundig advies gekregen en kon mij verzekeren dat een staking geen justitiële gevolgen zou hebben, noch voor mij, en evenmin voor de arbeiders.

Daarna volgde het overleg met de Havenarbeiders en de bemanningen van de Sleepboten; zij beloofden ons hun steun!

Geen schip zou gelost of beladen worden zonder onze toestemming. Van sympathisanten bij de K.P.M. kregen wij bericht, wanneer het volgende schip op de Reede voor anker zou gaan.

Vóór die datum ging ik opnieuw naar de Manager met een delegatie van de werknemers. Wij eisten slechts f 1.700,-- per maand extra voor de sjouwerlieden; de Manager mocht dat niet toestaan, maar sympathiseerde met ons.

Tot goed begrip het volgende: de Houder v/d Kapvergunning leverde het hout voor f 350,-- per m³. Het Houtbedrijf maakte een winst van f 60,-- per m³. De vrachtkosten waren f 1.200,-- (Dat moesten wij zelf óók betalen voor onze inboedel), maar in Nederland werd het geleverd tegen veelvoud van de prijs, die hier betaald werd over alle kosten.

Voor ons zelf kocht ik planken van Intsia en liet er een Kist van maken van 1½ m³. waarin onze meest gewaardeerde boeken, majolica, zilver, de West-Friesche Stoeltjesklok, etc. gepakt werden en franco huis naar Mieneke's moeder vervoerd.

In de tussentijd had ik nog werk genoeg thuis.

Ik restaureerde de meubels, welke voor verkoop in aanmerking kwamen, maar de prijs was toch slecht, want velen waren inmiddels bang voor Sukarno's dreigementen, en vertrokken, desnoods met verkopen tegen spotprijzen.

Voor Judith en Mientje vonden wij een veilig onderkomen; zij kregen bedden en huishoudtextiel benevens alle keukengerei en wat serviesgoed. Met leedwezen lieten wij hen achter, maar het lot van menige immigrant (donkergekleurd) was óók niet benijdenswaard.

De ervaring met Indo-Europeanen in de jaren '60 maakten dat overduidelijk.

Wij werden zelf door de 'Blanken' gediscrimineerd, uitgezonderd door mijn Gereformeerde Collega, die in Manokwari de zorg had voor de Nederlandstaligen (Ds. Roscam Abbing) en de Ouderling, de heer K.Meinema, eveneens Gereformeerd en Schoolhoofd.

In al de maanden, dat wij in Manokwari woonden en werkten, is nooit iemand van de Zending op bezoek geweest.

Toen eindelijk het schip kwam, was de staking perfect. Niemand verleende hulp, en daar één schip per dag duizenden guldens kost, capituleerde de Stichting Houtbedrijf na 3 dagen!

Half oktober had ik ontslag. Men had nog geen vervanger voor mij, maar ik schreef onze Moeders: 25 oktober schepen wij ons in. De laatste maanden had ik veel overuren gemaakt, van alles en nog wat te gelde gemaakt, zodat wij voldoende geld hadden om in Singapore te winkelen.

Wij hebben ons goed voorbereid voor deze reis; veel gelezen over Maleisië, Burma, India en Thailand en willen zien wat dáár te koop is bij de Zending en hoe de overheden dáár werken.

Ook heb ik een aantal preekschetsen gemaakt met het doel om daar, waar wij 'verstrooide Nederlanders' ontmoeten, Kerkdiensten te kunnen houden. Wij hebben er onderweg veel profijt van gehad.

25 Oktober scheepten wij ons in; alleen Judith en Mientje brachten ons weg. Tot ergernis van enkele 'Half- en Héél Blanken, omhelsden wij elkaar toen zij van boord moesten.

Aan Boord ontmoetten wij een oude bekende, Cornelis Nau, die wij voor het éerst in Ayamaru gezien hadden, toen hij als tolk optrad voor zijn Clanhoofd in 1942 (Pg.167v). Hij was in dienst getreden bij de Politie en werd nu overgeplaatst uit het Centrale Binnenland naar Sorong.

Terwijl wij op de Reede lagen, kwam mijn Gereformeerde Collega Ds.S.S. van Dijk met een loodsboot op bezoek om afscheid te nemen. In de moeilijkste tijd, toen ik gedaagd werd inzake 'Belediging' van het Gouvernement en het faillissement van de T.O.B., was hij een begrijpende en hulpvaardige gastheer geweest. Hij nam een laatste brief mee voor onze moeders.

Sorong, 27 oktober 1961.

Lieve Moeder,

Gisteren is de grote reis begonnen. Tijdens het laatste traject vergezeldte ons een jonge Agent, die wij van vroeger kenden. Vandaag kwam mijn goede Collega, Ds. van Dijk om afscheid te nemen; hij post mijn brief.

Voor mei hebben wij al een afspraak met oude vrienden in Menton. Hartelijke groeten aan alle bekenden,

Mieneke en Herbert

Ook ná ons vertrek onderhielden wij contacten, en niet alleen met de gezusters Bähler. Zij zorgden er ook voor dat wij berichten kregen en hielpen bij het in stand houden van een beperkte briefwisseling.

Ook kregen wij bezoek van een Theologant, Herman Saud, die door de 'Vereinigde Evangelische Mission' uitgezonden was naar Birmingham, om zijn studie te voltooien.

Toen hij in 1980 werd gekozen als Secretaris van Algemene Synode van de Evangelische Christelijke Kerk, berichtte hij ons dat het Moderamen zowel Mieneke als mij uitnodigden tot het bijwonen van de viering van het vijfde lustrum van de zelfstandige E.C.K. in 1981.

Het werd voor ons een grootse belevenis: het weerzien met sommigen van onze beste vrienden en -nog vóór ons vertrek- de oprichting van een Stichting, met het doel gericht te hulp voor Irian te verstrekken.

In het Gastenverblijf kwamen tientallen mensen ons bezoeken, soms méér dan 100 per dag. Enkele leden van het Moderamen polsten ons of wij voor een periode van 5 jaar nog wilden helpen als adviseurs van de Synode. Dat hebben wij, dánkend afgewezen, conform de raad van Lao Tsé:

'Zich terug trekken wanneer het werk voltooid is,
dát is de weg des Hemels'.

De hulp, die wij en onze vrienden verlenen richt zich meer en meer op Studiebeurzen voor jonge mensen, die vanuit hun geloof willen werken aan de opbouw van een moderne christelijke samenleving.

Bij onze 6 bezoeken aan Indonesia sedert 1981 beleefden wij de vreugde 't beoogde doel gestalte te zien krijgen.